

ΔΙΠΥΛΟΝ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΩΣ ΥΠΟ ΔΗΜ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΤΗΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙ ΤΟΥ "ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ,"

ΕΤΟΣ Α' - ΦΥΛΛΟΝ 5, 6 ΚΑΙ 7

ΑΘΗΝΑΙ

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1912

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Αἱ παλαιαὶ Ἀθῆναι. — Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ (συνέχεια). — Τοπογραφικά. — Ψηφίδες. — Στοιχεῖα Ἀθηναϊκοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος (τέλος).

ΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Πρὸ τῆς Βενετικῆς κατακτήσεως τῶν Ἀθηνηῶν τοῦ 1687, ἥς ἔνεκα ἐπληκολούθησεν ὁ ἑκπατρισμός καὶ ἡ καταστροφή, αἱ Ἀθῆναι κατοικοῦντο ὑπὸ 20,000 περίπου κατοίκων, ἐξ ὧν 3,500 περίπου Τοῦρκοι, 500 Μαῦροι, Ἀθίγγανοι καὶ Φράγκοι καὶ 16,000 Ἕλληνες. Οὐδεὶς Ἑβραῖος ὑπῆρχεν.

Ἡ πόλις δὲν εἶχε τεῖχος συστηματικόν· εἶχεν ὁμως περίβολον, ἀποτελούμενον ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους τῶν συνεχομένων οἰκιῶν, συμπληρουμένους ἀπὸ μανδροτοίχους καὶ ῥάχη παλαιῶν καὶ μεσαιωνικῶν τειχῶν. Ὅταν τὰ συνεχῆ ταῦτα τοιχώματα κατέληγον εἰς ὁδόν, οὕτως εἰπεῖν, ἐπαρχιακὴν - καὶ φαίνεται ὅτι ἦσαν τέσσαρες τοιαῦται - ἐσηματίζετο ἡ ἐσωτερικὴ σειρὰ τῶν οἰκιῶν, ἐχουσῶν ὑπερύψηλα καφασωτὰ παράθυρα καὶ μίαν μικρὰν καὶ στερεωτάτην θύραν αἱ ἐπαρχιακαὶ ὁδοὶ ἐκλείοντο διὰ πελωρίων πυλῶν τῆς πόλεως.

Ἦσαν δὲ τέσσαρες αἱ πύλαι, ὡς φαίνεται, τότε.

Ἐσωτερικῶς ἡ πόλις διηγεῖτο εἰς διαμερίσματα τετράπλευρα, πλατώματα ὀνομαζόμενα. Τὰ πλατώματα ταῦτα ἦσαν ὀκτώ: Πλάκας, Σωτείας Κοττάκη, Μονοκαλύφτη, Ῥόμπη, Βορειά, Ψοῆ, Γεραλάδας καὶ Κολύμπων.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν τόπον των, περὶ τὸ 1690, καὶ ὁ πληθυσμὸς εἶχεν ἐπαισθητῶς ἐλαττωθῆ καὶ καθ' ὅλα ἡ πόλις ἐκπέσει, ὑφίσταντο δ' οἱ κάτοικοι τὰ πάνδεινα, ἰδίως ὑπὸ ληστοπειρατῶν, οἱ ὅποιοι ὀνομάζοντο *φουστὰι* - ὅπως καὶ τὰ πλοῖα των - κάμνοντες δὲ συνεχεῖς ἐπιδρομὰς ἤραζον σκευή, ζῶα, ἀνθρώπους· ἔκαιον, κατέστρεφον καὶ ἔφενγον.

Ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὸ 1778 ἐπὶ τέλους, κατορθώθη διὰ τῆς προσωπικῆς ἐργασίας πάντων τῶν κατοίκων καὶ διὰ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ ἀπαισίου κατὰ τὰ ἄλλα βοεβόδα Ἀθηνηῶν Χατζῆ Ἀλῆ Χασεκῆ νὰ οἰκοδομηθῆ τὸ μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως ἰδίως καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Βασιλείου ἐν μέρει σωζόμενον τεῖχος τῆς πόλεως.

Τὸ τεῖχος τοῦτο, περιβάλλον τὴν παλαιὰν πόλιν, καθ' ἦν διαίρεσιν ἀνωτέρω εἶπομεν, εἶχεν ἐπτὰ πύλας: α') τὴν Πύλιν τῆς Βασιλοπούλας (τὴν καὶ καμαρόπορτα δηλ. τὴν Πύλιν (Ὁρον) τοῦ Ἀδριανοῦ), β') τὴν Μεσογίτικη (παρὰ τὰ σημερινὰ Ἀνάκτορα), γ') τὴν Μενιδιάτικη (κατὰ τὸ Βαρβάκειον), δ') τὴν Γύφτικη (κατὰ τὸν Κεραμεϊκόν), ε') τοῦ Μανδραβίλη (μεταξὺ Πνυκὸς καὶ Θεσειοῦ), ζ') τοῦ Κάστρου (κατὰ τὸ ΒΑ τῆς Ἀκροπόλεως), ζ') τὴν Ἀρβανίτικη (κατὰ τὸ Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον).¹

Ἡ κατὰ πλατώματα διαίρεσις ἐτέθη πως εἰς ἀχρησίαν τότε καὶ ἐπεκράτησεν ἡ καὶ πρότερον συνυπάρχουσα κατ'

ἐνορίας καὶ συνοικίας, περιλαβοῦσα καὶ πλατώματα ἐν μέρει. Ἴδου ποῖα ὀνόματα τῆς τοιαύτης διαίρεσεως τῆς πόλεως ἀπαντῶμεν:

Παναγίας Καντήλη - Ἀγίου Νικολάου στὸ Κουντήτο - Παναγίας Κιμινιάτισσας - Σωτείας Κοττάκη - Ἀγ. Νικολάου Ῥαγκαβᾶ - Παναγίας Δουβέργαινας - Ἀγ. Ἰωάννου Μαγκούτη - Ἀγ. Δημητρίου Κατηφόρη - Ἀγ. Νικολάου Καλογριῶνη - Ἀσωμάτων Χειλᾶ - Μητροπόλεως - Ῥοδακιοῦ - Παναγίας Ἀγγέλου - Παναγίας Ῥόμπη - Παναγίας Καμουχαρέας - Καθολικοῦ - Μεγάλου Μοναστηρίου - Ἀγίας Εὐνήνης - Ἀγίου Γεωργίου Καρύκη - Ἀγίων Θεοδώρων - Χρυσοσπηλιώτισσας - Ἀγίου Νικολάου Χτενᾶ - Ἀγίου Δημητρίου τοῦ Νέου - Προδρόμου - Ἀγίων Ἀναγύρων - Σωτήρος Δικαίου - Ἀγίου Ἀθανασίου - Χριστοκοπίδη - Ἀγίας - Ἀγίου Φιλίππου - Παναγίας Βλασαροῦ - Ἀγίων Ἀποστόλων - Ἀγίου Θωμᾶ - Σκαλιῶν - Ὑπαπαντῆς καὶ Ἐλεούσας.

Αἱ συνοικίαι, ὡς βλέπομεν, ὀνοματίζοντο τὸ πλεῖστον ἐξ ἐκκλησιῶν καὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν κτιόρων αὐτῶν, προσώπων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐπισήμων τοῦ τόπου. Αἱ πλεῖσται τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἐξέλιπον ἢ ἐξέπεσαν ἤδη.

Ἀπὸ τῆς Ἀδριανείου δεξαμενῆς, ἥς ἡ μὲν ἐπιγραφή κατὰκειται ἤδη ἐντὸς τοῦ Ἀνακτορικοῦ κήπου, αἱ δὲ στήλαι ἐχρησιμοποιήθησαν, ὡς φαίνεται, διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τεῖχους τῆς πόλεως τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1778, ὡς εἶπομεν, οἰκοδομηθέντος, ἀπὸ τοῦ ὕψους λοιπὸν τῆς δεξαμενῆς ταύτης ἐλάμβανον οἱ πλεῖστοι καλλιτέχναι, οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰς Ἀθήνας κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, τὰς σωζόμενας ἀπόψεις τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνηῶν.

Ἄν, ἔχοντες μίαν τοιαύτην ἀπεικόνισιν εἰς τὰς χεῖράς μας, μεταβῶμεν σήμερον εἰς τὴν δεξαμενὴν καὶ ὀψωμεν συγκριτικὰ βλέμματα εἰς τὴν χώραν τοῦ παρόντος καὶ εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ παρελθόντος θὰ καταληφθῶμεν ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ μὲν πρακτικοῦ διὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ὑπὸ λύπης δὲ καλλιτεχνικῆς καὶ διότι ἐξέλιπον τόσα μνημεῖα ἐκπροσωποῦντα τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τέχνην τῶν αἰώνων, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν ἔλλειψιν ἰδίας φυσιογνωμίας τῆς πόλεως, φυσιογνωμίας, ἥς δὲν ἔστερεῖτο κατὰ τὸ παρελθόν.

Αἱ Ἀνατολικαὶ γραμμαὶ ἔτεμον τότε τὰς Ἑλληνικὰς χωρὶς νὰ προσδίδωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας Ἀσιατικὴν ὄψιν, ὅπως οὐδ' οἱ τροῦλοι τῶν ἐκκλησιῶν κατάρθωσαν νὰ προσδώσωσιν εἰς αὐτὰς μορφήν βυζαντινὴν.

Τὴν γοητείαν τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐπηύξανε τὸ μυστήριον τῶν κατόπιν, ὅπως τὴν ἐντύπωσιν ὑπερόχου εἰκόνας αὐξάνει ἡ περιβάλλουσα αὐτὴν καλλιτεχνικὴ σκιά.

Σήμερον αἱ Ἀθῆναι ἐκτείνονται πέραν τῶν Πατησίων, πρὸς τὸν Πειραιᾶ, πρὸς τὸ Παλαιὸν Φάληρον, πρὸς τὸν Ὑμηττόν, πέραν τῶν Ἀμπελοκήπων· ἀλλ' εἶναι ἡ πόλις αὕτη τῶν Ἀθηνηῶν, ὅπως θὰ ἦτο καὶ οἰαδήποτε ἄλλη πόλις, ἂν δὲν ἔφερε περιδόξως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ στέμα τῆς Ἀκροπόλεως.

¹ Ὅρα καὶ τὸ εἰς Ὀδηγὸν Ἀθηνηῶν - Πειραιῶς τοῦ 1901 ἡμέτερον σημεῖωμα. Ἐκδόται Σ. Ἀ(ποστολάκης) καὶ Ἀ. Γ... Ἀθῆναι.

ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

1771 - 1826

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ νεότης τοῦ Γερμανοῦ.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ φύλλου 4)

Καὶ περιεσώθη μὲν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων Συλλογῆ Πατριαρχικῶν Σιγίλλων καὶ ἄλλων ἐγγράφων, ἀναφερομένων εἰς Ἑλληνικὰς Μονὰς καὶ σχετιζομένων ὀρισμένως μετὰ τῶν κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα Ἐξαρχιῶν,¹ ἀτυχῶς ὅμως τὸ ἔγγραφο, εἰς ὃ ὑπετέθη ὅτι φέρεται ὡς Ἐξαρχος ὁ Γερμανὸς - μὴ ὄν ἀκόμη τότε Μητροπολίτης - ἀναφέρεται εἰς τὴν Μονὴν Βελιδίου τῆς Κύθνου,² ὅπου ὡς Ἐξαρχοὶ μετέβησαν, ὁ Παροναξίας Νεόφυτος, ὁ Σαντορίνης Γαβριὴλ καὶ ὁ Τζίας καὶ Θεομίον Σωφρόνιος. Ὡς δ' ἀνεκοινώθη ἡμῖν,³ Ἐξαρχοὶ ἐν Πελοποννήσῳ, καταφαίνεται ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων, ὅτι ὀρίσθησαν, ὁ τότε Ναυπλίας, ὡς καὶ ὁ Ἀμυκλῶν. Δὲν ἔχομεν δ' ἀμφιβολίαν ὅτι καὶ ὁ τότε Π. Πατρῶν ὡς καὶ ὁ Κερνίτσης ἢ καὶ ἄλλος τις θὰ εἶχον ὀρισθῆ ὡς Ἐξαρχοὶ τῆς περιφερείας τῶν, εἰς ταύτην δὲ φυσικὸν θὰ ἦτο νὰ προσκολληθῆ καὶ ὁ Γερμανός.

Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς μέχρι τοῦδε ἐρεῦνας ἡμῶν οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν αὐτόν.⁴ Εὐχόμεθα ἄλλου ἔρευναί ν' ἀποδείξωσιν ἐν τῷ μέλλοντι τὸ βásiμιον ἢ ὄχι τοῦ πράγματος.

Ἡ ἀποστολὴ τῶν Ἐξάρχων τούτων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐγγράφων,⁵ φαίνεται, ὅτι ἐγένετο κατ' Ἀύγουστον τοῦ 1797 καὶ ἐπερατώθη ἐντὸς τοῦ ἔτους 1798.

Ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι ἀπεστάλη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Γερμανός καὶ ὅτι ἐπανελθὼν δὲν εὔρε Πατριάρχην πλεόν τὸν Γρηγόριον, καὶ ὅτι μετέβη τότε εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος εἰς ἐκουσίαν ἐξορίαν,⁶ τοῦτο θὰ ἐγίνε κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1798, ἢ μᾶλλον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1799.

Μεταβάς τότε ὁ Γερμανός εἰς τὸ Ὅρος δὲν ἠθέλησε ν' ἀπομακρυνθῆ τοῦ Πατριάρχου, ἔπραξε δὲ τοῦτο ἐπὶ τέλους, ὑπέικων εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Γρηγορίου, ἀναγκασθέντος καὶ νὰ τὸν διατάξῃ.

Οἱ θεωροῦντες τὸ γεγονός τοῦτο ὡς βέβαιον, καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος ὅπως ἀμφισβητηθῆ κατ' ἀρχήν, ἀναγρά-

¹ Ὅρα εἰς περιοδικὸν «Νέος Ἑλληνομνήμων» συντασσόμενον καὶ ἐκδιδόμενον ὑπὸ Σ. Π. Λάμπρου καθηγητοῦ κλπ. τόμ. Γ' σ. 377-401 καὶ ἰδίως τὴν σχετικὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ Σ. Κουγέα (αὐτόθι τόμ. Ζ' σ. 344-347) ὅστις καὶ ἰδιαίτερον ἔγγραφο ἀνακοίνωσιν εὐηρεστήθη ν' ἀποστείλῃ ἡμῖν.

² «Κυθνιακά» ἦτοι τῆς νήσου Κύθνου χωρογραφία καὶ ἱστορία μετὰ τοῦ βίου τῶν συγχρόνων Κυθνίων, ἐν ᾧ ἦθη καὶ ἔθη καὶ γλῶσσα καὶ γένη κλπ. ὑπὸ Ἀντωνίου Βάλληνδα - Σύρος 1862 (σ. 39).

³ Ὑπὸ τοῦ εἰδικῶς μελετήσαντος τὰ τῶν Ἐξαρχιῶν ἐκείνων Περ Ζερλέντη. Ὅρα καὶ σχετικὴν μελέτην τοῦ αὐτοῦ «Περὶ τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς τῶν Γάλλων Βιβλιοθήκης» εἰς Βυζαντίδος τ. Β' φ. Γ - Δ.

⁴ Διὰ τὰς σχετικὰς ἐρεῦνας ἡμῶν πολλὰς ὀφείλομεν χάριτας εἰς τὸν κ. Η. Ομποντ, Διευθυντὴν τοῦ διαμερισματος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων.

⁵ Κώδιξ 708 τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων (Supplement Grec).

⁶ Τοῦτο βεβαίον ὁ Πουκεβίλ (Ἱστορία, ὡς ἀνωτέρω τόμ. Β' σ. 307). Τοῦτο ἀναγράφει καὶ ὁ Κανδηλώρος (Δημητσάνα, ὡς ἀνωτέρω σελ. 91). Εἰς δὲ τὸν Γρηγόριον Ε' (σ. 77) ἐκθέτων τὰ περὶ τοῦ ἐπεισοδίου, περὶ οὗ κατωτέρω, προσθέτει ὅτι, ὅπως μεταβῆ εἰς

φουσι καὶ συγκλητικὸν σχετικὸν ἐπεισόδιον μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Γερμανοῦ.¹ Μὴ ἐπιθυμῶν δηλ. ὁ Γρηγόριος νὰ παρεμποδίσῃ τὴν προόδον τοῦ Γερμανοῦ εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐτοιμασθῆ, ὅπως μεταβῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Γερμανός ὑποθέσας, ὅτι τὸν ἀποστέλλει δι' ὑποθέσεις του, παρεσκευάσθη πρὸς τοῦτο, ὅτε μὲ ἔκκληξιν του εἶδεν, ὅτι μόνον συστατικὰς ἐπιστολάς τῷ δίδει. Συγκλητικὸς τότε ὁ Γερμανός ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον θέλει ἀποχωρισθῆ αὐτοῦ. Ὁ Πατριάρχης ὀρίσθη τότε καὶ ὁ Γερμανός ἀπεσῦρθη περιύλπος, κλεισθεὶς εἰς τὸ κελλί του. Τὴν τετάρτην ἡμέραν τὸν προσεκάλεσεν ὁ Γρηγόριος καὶ μετὰ πραότητος ὠμίλησεν αὐτῷ, εἰπὼν, ὅτι μεταβαίνων εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ προαγόμενος, θὰ ὀφελήσῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ ἴσως καὶ αὐτὸν τὸν Πατριάρχην. Ἀσπασθεὶς τότε ὁ Γερμανός τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου ἀπῆλθεν.

* *

Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Γερμανός ἠρχισεν, ὡς πιστεύουσι, νὰ διδάσκῃ, ὅπως πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ συμπληρώσῃ τὰς σπουδὰς του.² Μετ' οὐ πολὺ ὅμως, τῇ συστάσει ὡς φαίνεται τοῦ Γρηγορίου, προσελήφθη παρὰ τοῦ γέροντος Μητροπολίτου Κυζίκου Ἰωακείμ, ὡς Ἀρχιδιάκονος.³ Οὗτος κατόπιν κατέστησεν αὐτὸν καὶ Ἐφορον εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀπόντων Ἀρχιερέων, οὓς ἐξεπροσώπει. Ἦτο δὲ ἡ θέσις αὕτη πολὺ ἐμπιστευτικὴ.⁴ Τὸ ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυζίκου καὶ ὅτι

τὸ Ὅρος ὁ Γερμανός εἶχε διακόψει τὰς παρὰ τῷ Προφῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει σπουδὰς του. Ἀλλὰ πάντως δὲν εἶχε τὸν καιρὸν, ὅπως ἀρχίσῃ ταύτας.

¹ Ὅρα π. γ. τὰ παρὰ τῷ Γούδα (ὡς ἀνωτέρω σελ. 95-96).

² Γούδα ὡς ἀνωτέρω, σ. 96.

³ Πουκεβίλ Ἱστορία ὡς ἀνωτέρω, σ. 308. Ἡ γνώμη του, ὅτι ἡ εὐδοκίμησις τοῦ Γερμανοῦ παρὰ τῷ Κυζίκου συνετέλεσεν, ὅπως ἀποσταλῆ Ἐξαρχος, ἀποκορφεύεται χρονολογικῶς. Ὁ Φιλήμων (ὡς ἀνωτέρω σελ. 8) σημειοῖ, ὅτι ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου προήχθη εἰς ἀρχιδιάκονον τοῦ Κυζίκου. Τὸ αὐτὸ δέχεται καὶ ὁ Θεομόπουλος (ὡς ἀνωτέρω σ. 409). Ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ὀρθή. Ὁ Αἰνιάν (ὡς ἀνωτέρω σελ. 6) φρονεῖ, ὅτι μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐκ τῆς Πελοποννήσου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Γερμανός, μὴ εὐρὼν τὸν Γρηγόριον, ὄντα εἰς ἐξορίαν, προσεκολλήθη εἰς τὸν Κυζίκου.

⁴ Ὁρθότερα φαίνονται τὰ παρὰ τῷ Γούδα (ὡς ἀνωτέρω σ. 97). Κατ' αὐτὸν αἱ ἀρεταὶ τοῦ Γερμανοῦ ἦσαν γνωσταὶ ἤδη εἰς τοὺς Συνοδικούς. Εἰς δὲ τούτων ὁ μονόφθαλμος Μητροπολίτης Κυζίκου Ἰωακείμ ἔπεισεν αὐτόν, ὅπως, τῇ συγκατανεύσει τοῦ Γρηγορίου, προσκολληθῆ παρ' αὐτῷ ὡς διάκονος. Ὁ Κανδηλώρος εἰς τὴν Δημητσάνα (ὡς ἀνωτέρω σ. 91) δέχεται, ὅτι ἐπανελθὼν ἐξ Ἁγίου Ὅρους ὁ Γερμανός τῇ ἐπιμόνῳ προτροπῇ τοῦ Γρηγορίου, καὶ διορίσθη μετ' οὐ πολὺ Ἐφορος τῆς Μητροπόλεως Κυζίκου. Εἰς τὸν Γρηγόριον Ε' (ὡς ἀνωτέρω σ. 39) γράφει, ὅτι ἅμα ἐλθὼν ἐκ Σμύρνης μετὰ τοῦ Γρηγορίου ἐτοποθετήθη ὡς Ἀρχιδιάκονος τοῦ Κυζίκου, ὅπερ ὅμως ἀναρεῖται διὰ τῶν ἐν σ. 78 τοῦ ἰδίου συγγράμματος.

⁵ Ὁ Γούδας (σ. 97-98) γράφει περὶ τῆς ἀναθέσεως εἰς τὸν Γερμανὸν τῆς Ἐφορείας τινῶν Ἀρχιερέων ἐξηγεῖ τὸ πρᾶγμα. Ὅτι ἡ Ἐφορεία συνίστατο εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποθέσεων τῶν εἰς τὰς ἀπομακρυσμένας ἐπαρχίας Ἀρχιερέων, οἵτινες ἀνέθετον αὐτὰς εἰς τοὺς διαρκῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντας γέροντας Συνοδικούς, καὶ οὗτοι πάλιν εἰς τοὺς ἐμπιστοὺς αὐτῶν Διακόνους. Ἐπάγεται δὲ καὶ τὴν γνώμην, ὅτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἠδουκίμησε πολὺ ὁ Γερμανός, εὐαρεστήσας τοὺς παρ' αὐτοῦ ἀντιπροσωπευόμενους.

παρ' αὐτῷ ἐργαζόμενος προήχθη κατόπιν, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἶναι ἱστορικῶς βέβαιοι.

Ἡ παρὰ τῷ Κυζίκου προσκόλλησις τοῦ Γερμανοῦ θὰ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1800.

Τότε, ὡς ἱστοροῦσιν, ἤρχισεν ὁ Γερμανὸς νὰ συμπληροῖ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, μαθητεύων παρὰ τῷ διασήμῳ Δωροθέῳ τῷ Χίῳ.¹

* *

Ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ μὴ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χίου ἐθνομάρτυρος.

Ἐγενήθη οὗτος περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Πρὶν λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ὀνομάζετο Θεόδωρος.² Μαθητεύσας τὸ πρῶτον ἐν Χίῳ καὶ εἶτα ἐν Πάτμῳ παρὰ Δανιὴλ τῷ Κεραμεῖ, ἐπεσκέφθη κατόπιν διαφόρους Εὐρωπαϊκὰς χώρας, χάριν σπουδῶν καὶ περιηγήσεως· λαβὼν δὲ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐδίδαξεν ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Χίου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1793 μέχρι τοῦ 1796. Κατόπιν ἠκολούθησε τὸν Αὐθέντην Χαντζερίην εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Βλαζίαν. Ἀκολούθως (τῷ 1804) ἐκλήθη ὡς Σχολάρχης εἰς τὴν τῷ 1803 συστάσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σχολὴν τῆς Ξηροκρήνης (Κουρούτσεσμε) διατελέσας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1806.³

Τῷ 1804 ὁ Δωροθέος ἦτο Ἀρχιμανδριτής. Τῷ 1805 ἐξελέγη Μητροπολίτης Φιλαδελφείας ἀντὶ τοῦ Ἰακώβου καὶ τέλος τῷ 1813 προήχθη εἰς Μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν μαρτυρικὸν θάνατον δι' ἀγχόνης, τὴν 4 Ἰουνίου 1821.⁴

¹ Τοῦτο δέχεται καὶ ὁ Φιλήμων ἐν τοῖς Προλεγόμενοις αὐτοῦ (ὡς ἀνωτέρω σ. δ'). Ἀνάλογα σημεῖοι καὶ ὁ Αἰνιὰν (ὡς ἀνωτέρω σ. 6), προσθέτων, ὅτι ὁ Γερμανὸς ἔτυχε καὶ τῆς προστασίας τοῦ Δ. Μουρούζη. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Γούδας (ὡς ἀνωτέρω σ. 98), καὶ ὁ Θωμόπουλος (ὡς ἀνωτέρω σ. 409) καὶ ὁ Κανδηλῶρος εἰς τὴν Δημητσάναν (ὡς ἀνωτέρω σ. 91) καὶ εἰς τὸν Γρηγόριον Ε' (ὡς ἀνωτέρω σ. 39).

² Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Περ. Ζερλέντη.

³ Ἴδε ὀλίγας γραμμάς περὶ αὐτοῦ εἰς τὰ Χιακὰ Βλαστοῦ, (τόμ. Β' σελ. 126). «Χιακὰ», ἦτοι ἱστορία τῆς Νήσου Χίου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1822 γενομένης καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Ἀλεξ. Μ. Βλαστοῦ. Ἐρμούπολις 1840.

⁴ Ὁ Καστόρχης εἰς τὸ περὶ Σχολῆς τῆς Δημητσάνης (ὡς ἀνωτέρω Προλεγόμενα σ. α') ποιεῖται μνησίαν τῆς Σχολῆς τοῦ Κουρούτσεσμε καὶ τοῦ «πολυμαθοῦς Προφίου διδάξαντος ἐν αὐτῇ».

Πολλὰ καὶ οὐσιώδη σχετικὰ σημεῖοι ὁ Γεδεὼν ἐν τοῖς Χρονικοῖς αὐτοῦ (σ. ἰδίως 179-181). «Μανουὴλ Ἰ. Γεδεὼν Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Ἱστορικὰ εἰδήσεις περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς 1454-1830». (Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1883). Ἐπίσης ὁ αὐτὸς δημοσιεύει σχετικὰς πληροφορίας ἐν τῇ Ἐφημερίδι «Κωνσταντινουπόλις». (Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔτος 6. ἀριθ. 1181 τῆς 23 Φεβρουαρίου 1872) ἐνθα χρονολογικὰς τινεὶς διαφοραὶ. (Ἐν ἐπιφυλλίδι ὑπὸ τὸν τίτλον «Βιογραφικὴ σημεῖωσις περὶ Δωροθέου Προφίου»). Σπουδαίαν ὅμως συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σχολῆς ταύτης παρέχει ὁ ἱστοριοδίφης Β. Μυστακίδης ἐν μονογραφίᾳ αὐτοῦ «Ἱστορικὰ εἰδήσεις περὶ Κουρούτσεσμε, ἦτοι περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, Πατριαρχείων, Σχολείων, Ἀρχιερατικῶν Ἐκλογῶν, Αὐθεντικῶν οἰκῶν, Κρητῶν, Τάφων κλπ.» Εἰς Παρνασσὸν (σύγγραμμα περιοδικὸν κατὰ μῆνα ἐκδιδόμενον,) τόμ. ΙΑ'. Ἀθήναι 1887 σ. 93 καὶ ἐξῆς καὶ ἰδίως ὄρα σ. 477.

⁴ Ὁ Γεδεὼν σημεῖοι, ὅτι ὁ Δωροθέος ἀπεβίωσε τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821. (Χρονικὰ ὡς ἀνωτέρω σ. 180-181). Ἐν τῇ ἐφημερίδι «Κωνσταντινουπόλις» (ὡς ἀνωτέρω) ὁρίζει τὴν 18 Ἀπριλίου. Ὁ Βλαστός (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Β' σ. 126) δέχεται τὴν 10 Ἀπριλίου 1821. Ὁ Φραντζῆς (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Α' σ. 256) σημεῖοι, ὅτι ὁ Δωροθέος, οὐτινος πλέκει τὸν δίκαιον ἔπαινον, ἀπηγγονίσθη μετὰ τῶν ἐν τῇ εἰρκτῇ Ἀρχιερέων τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821.

Κατὰ τὸν ἐν Ἀδριανουπόλει ἱστοριοδίφην κ. Γ. Λαμπουσιάδην ὁ Πρώτος ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 9 Μαΐου 1821, ἡ-

*

**

Ἄλλὰ καὶ ὁ Κυζίκου, παρ' ᾧ προσεκολλήθη ὁ Γερμανός, ἀνήκεν εἰς τοὺς λογίους Ἱεράρχας.

Ὁ Μητροπολίτης οὗτος Κυζίκου Ἰωακείμ ὁ Πάριος ἐδίδαξεν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἐσχολάρχησεν ἀπὸ τοῦ 1763 μέχρι τοῦ 1767.¹

Τῷ 1775 θανόντος τοῦ Ἀγκιάλου Γαβριὴλ, ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀγκιάλου ὁ Ἰωακείμ, τῷ δὲ 1794 θανόντος τοῦ Κυζίκου Ἀγαπίου ἀνῆλθεν ὁ Ἰωακείμ εἰς τὸν θρόνον τοῦτον.

Ὡς Μητροπολίτης Κυζίκου διετέλεσεν ὁ Ἰωακείμ μέχρι τῆς 14 Μαρτίου 1806, ὅτε ἀπεφάσισεν, ἕνεκα τοῦ βαθέος γήρατός του καὶ τῆς καταστάσεως τῆς υἱείας του, νὰ παραιτηθῇ. Παρ' αὐτῷ ὑπῆρχε πάντοτε προσεκολλημένος ὁ Γερμανός, φέρων ἤδη τὸν ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν ὄχι τοῦ Ἀρχidiaκόνου ἀλλὰ τοῦ Προτοσυγγέλλου.

Ὁ Ἰωακείμ ἠθέλησε νὰ τὸν ἀνυψώσῃ ἔτι μᾶλλον· φαίνεται, ὅτι ἡ ἐπιθυμία του θὰ ἦτο νὰ γίνῃ διάδοχός του, ἀλλ' ὡς δέχονται, δὲν ἦτο δυνατόν ἀπ' εὐθείας νὰ λάβῃ τὸν θρόνον τῆς Κυζίκου. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Γερμανοῦ θὰ ἦτο τότε νὰ λάβῃ Μητροπολιτικὸν θρόνον ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι καὶ δὴ ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐδόθη λοιπὸν εἰς τὸν Γερμανὸν ὁ σημαντικώτατος θρόνος τῶν Παλαιῶν Πατρῶν καὶ μετετέθη ὁ τότε Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν εἰς Κύζικον.²

μέρα Δευτέρῃ. Ὁ αὐτὸς προσθέτει μοι, ἐν τῇ ἐγγράφῳ ἀνακοινώσῃ του, ὅτι ἄλλη πληροφορία ὁρίζει τὴν ἀπαγχονίσιν του κατὰ τὴν 2 Ἰουνίου. Ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ του θεωρεῖ κατόπιν ἐρευνῶν του εἰς τοὺς Κώδικας τῆς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, ὅτι ὁ Πρώτος ἀπέθανεν ὀρισμένως τὴν 2αν Ἰουνίου. Τοῦτο δὲ σημεῖοι καὶ ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ λογίου Γ. Μιχαήλογλου. Ἡμεῖς ὅμως ὀφείλομεν νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀκόμη τῆς βασίμου πληροφορίας, ἣτις περιέχεται εἰς Σημείωμα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀποκείμενον ἐν τῷ Ἱστορικῷ Ἀρχεῖφ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (ἀριθ. 8792) ἐν ᾧ, προκειμένου περὶ τοῦ Δωροθέου, σημεῖοιται ἡ 4η Ἰουνίου 1821. (Ὅρα «Σημείωμα περὶ τῶν θανατωθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1821» δημοσιευθὲν παρ' ἡμῶν ἐν τῷ φιλολογικῷ Παραρτήματι τῶν Ἀθηνῶν (Ἀθῆναι Μηνιαῖον Παραρτήμα, Ἰούλιος τοῦ 1908 σ. 17-19 τόμ. Α' σ. 1089-1091).

Τὸ σημεῖωμα τοῦτο ἐπιγράφεται: «Οἱ ἀποκεφαλισθέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, 1821». Περὶ αὐτοῦ ὁ Ἰ. Φιλήμων σημεῖοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ του («Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως παρὰ Ἰ. Φιλήμονος». Ἀθήναι 1860, τόμ. Γ' σ. 442 σημεῖωσις εἰς σ. 220), ὅτι εὐρέθῃ ἐν τοῖς Ἐγγράφοις τοῦ «διδασκάλου Οἰκονόμου», χαρακτηρίζει δὲ αὐτὸ ὡς «ἡμιπέσημον Κατάλογον». Εἰς τὸν Κατάλογον τοῦτον σημεῖοισιν ὑπὸ τὴν χρονολογίαν 4 Ἰουνίου «τὸν Ἀδριανουπόλεως Πρώτιον», χωρὶς νὰ ἐξακριβῶται δι' αὐτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἂν περὶ τῆς συλλήψεως του πρόκειται ἢ περὶ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ του, διότι ἀτάκτως οἱ τοιοῦτοι προσδιορισμοὶ τίθενται παρὰ τὰ ὀνόματα. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐκρατοῦντο ἤδη εἰς τὰς εἰρκτάς, πειθόμεθα, παρὰ τὰς παρεμβλλομένας ἐν τῷ Κατάλογῳ ἄλλας συλλήψεις, πρὸ τῶν ὁποίων σημεῖοιονται ἀπαγχονισμοί, ὅτι περὶ τοῦ μάρτυρίου του πρόκειται.

¹ Ὅρα Γεδεὼν Χρονικὰ (ὡς ἀνωτέρω σ. 175).

² Ὁ Πουκεβίλ φαίνεται δεχόμενος εἰς τὴν Ἱστορίαν αὐτοῦ (ὡς ἀνωτέρω Β'. 308) ὅτι ἐκ τῆς δραστηριότητος ἦν ἀνέπτυξεν ὁ Γερμανὸς παρὰ τῷ Κυζίκου ὀρμηθεὶς ὁ Γρηγόριος, τὸν ἀπέστειλεν ὡς Ἐξάρχον εἰς Πελοπόννησον πρὸς ἀνύψωσιν τῶν ἐκεῖ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ἐκεῖ ἀπέκτισε νέαν φήμην καὶ ἀφῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐργασθεὶς ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν του, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁ Μητροπολίτης Κυζίκου παρητήθη ὑπὲρ τοῦ Μακαρίου Μητροπολίτου Παλαιῶν Πατρῶν καὶ ὁ Γερμανὸς ἐξελέγη παρὰ τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ ὑψώθη ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου Μητροπολίτης Π. Πατρῶν τῷ 1806». Οἱ παρακολουθήσαντες τὰ ἐπιτυλιχθέντα ἤδη ἐξηκριβωμένα γεγονότα, διαβλέπουσι τὰς πολλὰς ἀνακριβείας, ἅς αἱ γραμμαὶ αὐτὰι περικλείουσιν.

Καὶ ὁ Ἰ. Φιλήμων (Εἰσαγωγή ὡς ἀνωτέρω σ. δ') φρονεῖ, ὅτι

Ὡς ἐξῆς ἀναγράφονται τὰ πράγματα ἐν ταῖς ἐπισήμοις πηγαῖς. Ὅτι κατὰ Μάρτιον τοῦ 1806 (ἡ ἡμέρα τοῦ Μαρτίου δὲν σημειοῦται) ἐξελέγη ὁ *Πρωτοσύγγελλος* Γερμανὸς Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Π. Πατρῶν Μακαρίου προαχθέντος εἰς Μητροπολίτην Κυζίκου.¹

Τοῦτο ὅμως ἐγένετο πάντως μετὰ τὴν 14 Μαρτίου, ὅτε ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ παρητήθη, ὡς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Κώδικι ἀναφέρεται, «διότι ἦν ἐξασθενηκὼς τὸ σῶμα διὰ τῆς ἡλικίας τὸ πρεσβυτικόν».²

Ἡ ἐκλογή τοῦ τε Μακαρίου καὶ τοῦ Γερμανοῦ ἐγένετο ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ.

Ἴδου λοιπὸν ὁ Γερμανὸς Μητροπολίτης ἀπὸ τῆς 25 Μαρτίου (δεχόμεθα τοῦτο) τοῦ ἔτους 1806.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ὁ Γερμανὸς Μητροπολίτης.

Ὁ Γερμανός, κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε ἐξηκριβωμένα, εἶναι τέταρτος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο Μητροπολίτης καὶ 62^{ος} ἱεράρχης Π. Πατρῶν.³

Ἡ ἔξοχος ἰκανότης, ἣν ἀνέπτυξε, τὸν ἀνέδειξεν Ἐξαρχον, κατόπιν δὲ ἀνυψώθη εἰς Ἱεράρχην Π. Πατρῶν τῷ 1806. Ὁ Αἰνιῶν (ὡς ἀνωτέρω σ. 6) σημειοῖ ἰκανὰ σχετικά, μὴ βεβαιούμενα μὲν, ἀλλ' ἔχοντα τῆς ἀληθείας τὸ γνώρισμα. Κατ' αὐτὸν «τοιούτην ὑπόληψιν ἔλαβε καὶ τοσοῦτον ἐτιμάτο καὶ ἠγαπάτο παρὰ πάντων ὁ Γερμανός, ὥστε ὁ μὲν Κυζίκου παρητήθη ὑπὲρ αὐτοῦ, οἱ δὲ πλείοτεροι τῶν ἐγκρίτων Ἀρχιερέων ἠθέλον θέσει αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου, καίτοι πολὺ νέον ὄντα, ἀν δὲν ἠμποδίζοντο ἀπὸ ἔθιμόν τι ἐκκλησιαστικόν, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐθεωρεῖτο πρέπον νὰ τεθῆ τις ἀμέσως ἐπὶ τῶν ἐγκρίτων λεγομένων θρόνων, χωρὶς νὰ περὶ τὴν ἱεραρχικῶς ἀπὸ τοὺς κατωτέρους πρὸς τὸν ἀνώτερον. Κατὰ συνέπειαν Κυζίκου μὲν διωρίσθη τότε ὁ Π. Πατρῶν Μακάριος, εἰς δὲ τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην ἐτέθη ὁ Γερμανός, ἀν καὶ οὐδ' αὐτὴ ἦτο μικρά, ἀλλὰ μία τῶν σημαντικωτέρων τῆς Πελοποννήσου Ἐπαρχιῶν».

Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Γούδας (ὡς ἀνωτέρω σ. 98-99) ὡς πρὸς τὰς δυσχερεῖας εἰς τὸ νὰ λάβῃ τὸν θρόνον τῆς Κυζίκου, ἀναγράφον δὲ καὶ τὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ Π. Πατρῶν Μακαρίου εἰς Κυζίκον, προσθέτει ὅτι ὁ Γερμανός ἐχειροτονήθη Μητροπολίτης Π. Πατρῶν τὴν 25 Μαρτίου 1806, θεωρῶν τοῦτο ὡς εὐνοίαν τῆς Θεῆας Προνοίας διὰ τὴν κατόπιν ἐν Πελοποννήσῳ δρασίον του.

Τινὲς τῶν πληροφοριῶν τούτων ἀναγράφονται εἰς τὰς Πάτρας τοῦ Θωμοπούλου (ὡς ἀνωτέρω σ. 409), τὴν Δημητσάναν τοῦ Κανδηλώρου (ὡς ἀνωτέρω σ. 91) καὶ τὸν Γρηγόριον Ε' τοῦ αὐτοῦ (ὡς ἀνωτέρω σ. 78), εἰς τὰ Προλεγόμενα τοῦ Παπούλα (ὡς ἀνωτέρω σ. 10), καὶ εἰς τὴν Ναυπλίαν τοῦ Λαμπρινίδου, ὅστις φρονεῖ ὅτι τῇ προστασίᾳ τοῦ Γρηγορίου ἐγένετο τὸ πρῶτον Ἐξαρχος καὶ εἶτα Μητροπολίτης (ὡς ἀνωτέρω σ. 354 σημ. α').

Ὁ Γεδεὼν εἰς ἀνακοίνωσίν του πρὸς ἡμᾶς ἀναγράφει τὰ τῆς παραίτησεως τοῦ Ἰωακείμ τῆς 14 Μαρτίου 1806 δεχόμενος, ὅτι τὴν αὐτὴν ἢ τὴν ἐπιούσαν ἐψηφίσθη Μητροπολίτης Κυζίκου ὁ Π. Πατρῶν Μακάριος, καὶ Π. Πατρῶν ὁ ἱερομόναχος καὶ πρωτοσύγγελλος τοῦ Μητροπολίτου Κυζίκου Γερμανός.

¹ Τὸ περιεχόμενον τοῦ σχετικοῦ ὑπομνήματος τῆς ἐκλογῆς του ὀφείλομεν εἰς τὴν εὐγενῆ προθυμίαν τοῦ ἡδὴ Σταυρουπόλεως κ. Χριστοφόρου, τότε δὲ Ἀρχιεπιφύλακος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Περὶ τοῦ προκατόχου τοῦ Γερμανοῦ Μακαρίου ὄρα τινὰ καὶ εἰς Σεργίου Μακραιοῦ ὑπόμνημα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (1750-1800), ὅπερ κατεχωρίσθη εἰς τὴν Μεσαιωνικὴν Βιβλιοθήκην Κ. Ν. Σάββα τόμ. Γ' (Βενετία 1872) σ. 398-399.

² Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Β. Μυστακίδου, ληφθεῖσαν ἐκ τῆς σ. 225 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 349 Πατριαρχικοῦ Κώδικος. Ὅρα καὶ Γεδεὼν Χρονικά (ὡς ἀνωτέρω σ. 175).

³ Ὁ Πουκεβίλ εἰς τὴν Περιηγησίον του (Voyage de la Grèce par F... Rouqueville Paris 1826 vol. 4 p. 351) χαρακτηρίζει τὸν Γερμανὸν ὡς τρίτον μὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο Ἱεράρχην Π. Πατρῶν,

Ἀναχωρήσας μετὰ τὴν ἐκλογὴν του ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀφίκετο εἰς Πάτρας διαρκούντος, ὡς φαίνεται, τοῦ ἔαρος τοῦ 1806.¹

Ἐν Πάτραις τῷ ἐγένετο ὑποδοχὴ πανηγυρικὴ, δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία, ὅτι ἐδικαίωσε τὴν περὶ αὐτοῦ ὡς ἱεράρχου ἐπικρατοῦσαν γνώμην σὺν τῷ χρόνῳ δὲ μάλιστα ἢ φήμῃ του, διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετάς, ἐπεξετάθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε σπανίως Ἀρχιερεὺς προσεῖλκυσε τόσον σεβασμὸν καὶ κληρικῶν καὶ ἀρχόντων καὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀλλοφύλων.

Ἡ ἰσχὺς του ἐπεξετάθη καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους, ἦτο δὲ ὁ ἐμπιστος σύμβουλος τῶν Ἀρχόντων καὶ τῶν Καπετανέων.

Ἡ ἰσχὺς του αὐτὴ ἐχρησίμεισε πρὸς τούτοις, ὅπως ἀποβῆ προστατευτικώτατος εἰς τοὺς καταδυναστευομένους, φαίνεται δέ, ὅτι εἰργάσθη ἀποτελεσματικῶς διὰ τὰ συμφέροντα καὶ τὴν ἀγαθὴν διοίκησιν τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκοπῶν καὶ Μονῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας, ἐφ' ὅσον ἠδυνήθη, ἐμερίμνησε.²

Τὴν γοητείαν του ἐπηύξησε παρὰ τῷ λαῷ καὶ γεγονός τι ἐκ τῶν οὐχὶ ἀπαξ παρατηρηθέντων.

Κατὰ τὸ ἔτος 1809 δηλ. δεινὴ ἀνομβρία ἐμάστιξε τὰς Πάτρας. Ἀπληπισμένοι αἱ διάφοροι συμβιοῦσαι φυλαὶ ἀπηύθυναν ὑπαιθροῖους δεήσεις πρὸς τὸν Ὑψιστον, κραυγάζουσαι καὶ ἐπικαλούμεναι τὸν ἕλεόν του· ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἔμεινε πάντοτε χαλκοῦς. Ὅταν δ' ἐπέισθη ἐπὶ τέλος καὶ ὁ Γερμανὸς νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν λειτανίαν τῶν Χριστιανῶν ἐπικολούθησε ραγδαία βροχὴ.³

φέροντα δὲ εἰς τὴν σειρὰν τὸν ἀριθμὸν 27. Προφανῶς τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, ἡ δὲ σειρὰ παρουσιάζει καταφανῆ χάσματα, ἀφοῦ παραλείπεται καὶ αὐτὸς ὁ προκατόχος τοῦ Γερμανοῦ Μακάριος. Ὡς πρὸς τὴν σειρὰν τῶν Ἀρχιερέων Πατρῶν, πολὺ ἀκριβέστεραι εἶναι αἱ σχετικαὶ πληροφορίες, ἅς παρέχει ὁ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τῶν Πατρῶν Σ. Ν. Θωμόπουλος, εἰς τὴν «Περὶ τῶν Ἐπισκόπων, Μητροπολιτῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων Πατρῶν» μελέτην του, τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἱερός Σύνδεσμος» (ἔτος ΙΒ'. Περίοδος Β' ἀριθ. 75-79 ἐν Ἀθήναις 15 Ἰουνίου-15 Αὐγούστου 1908). Κατ' αὐτὸν ὁ Γερμανός, τρίτος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο Μητροπολίτης Πατρῶν, φέρει εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ἀρχιερέων Π. Πατρῶν, τὸν ἀριθ. 56. Βασίμους πληροφορίας περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν Πατρῶν, ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἰδίως, εὐρίσκει τις εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ E. Gerland. «Neue Quellen zur Geschichte des lateinischen Erzbistums Patras» (Λειψ. 1903). Οὗτος ἔχει τὸν Γερμανὸν 59^{ον} Μητροπολίτην καὶ τέταρτον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο, (σελ. 254). Διὰ τῶν ἐρευνῶν του ὅμως ὁ Περικλῆς Ζερέλντης προσέθηκε τρεῖς ἔτι ἱεράρχας Π. Πατρῶν, ὡς προφορικῶς ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν.

¹ Ὁ Γούδας σημειοῖ (ὡς ἀνωτέρω σ. 99) ὅτι εἰς Πάτρας ἀφίκετο τὸν Μάϊον τοῦ 1907 ἐκ παραδρομῆς βεβαίως ἀντὶ τοῦ 1806.

² Ἀτυχῶς ἔνεκα τῶν ἐν Πάτραις καταστροφῶν κατὰ τὸν Ἀγῶνα, δὲν περιεσώθη, τοῦλάχιστον δὲν ἀνευρέθη μέχρι τοῦδε, ἐγγραφὸς τις περὶ τῆς δρασεὸς του ὡς Μητροπολίτου ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν, πηγὴ, καὶ αὐτοῦ τοῦ κώδικος τῆς Μητροπόλεως, ὡς φαίνεται, καέντος. Κρίσεις περὶ τοῦ Γερμανοῦ ὡς Μητροπολίτου ὄρα εἰς Αἰνιῶνος βίον (ὡς ἀνωτέρω σ. 6), εἰς Θωμοπούλου Πάτρας σ. 409, Κανδηλώρου Δημητσάναν σ. 91-92 καὶ Γούδας 99-101). Οὗτος πρὸς τοὺς ἄλλοις διηγείται, ὅτι ἐπισκεπτόμενος ὁ Γερμανός τὰ σχολεῖα πρὸς ἐνθάδρονσιν, συνήντησε μικρὸν μαθητὴν, οὕτινος τὸ παράστημα καὶ τὸ ἦθος ἐνεποίησαν αὐτῷ τοσαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Οὗτος ἐγένετο κατόπιν διάκονός του καὶ ἐμπιστος, εἶναι δὲ ὁ ὡς Μητροπολίτης Ἀθηνῶν τῇ 1 Ἰουλίου 1873 ἀποθανὼν Θεόφιλος Βλαχοπαπαδόπουλος. (Ὅρα Κατάλογον ἱστορικῶν τῶν πρώτων Ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Ἀρχιεπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν τοῦ (τότε) Ἀρχιμανδρίτου Παναρέτου Κωνσταντινίδου ὑψηλοῦ τῆς Θεολογίας, εἰς περιοδικὸν «Σοτήρα» (ἔτος Β' Ὀκτωβρίου 1878 φυλλάδ. 13 σ. 134).

³ Θωμοπούλου σ. 408.

Τὸ ὅτι ἐμίσει ὁμως τὴν ἀγυρτεῖαν, μὲ θυσίαν καὶ τῆς δημοτικότητός του, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος: "Ὅτε δηλαδὴ ἀφίκετο εἰς Πάτρας ψευδοπροφήτης τις προλέγων ἐπιχειμένην ἀποξήρανσιν τῆς θαλάσσης καὶ τὴν συντέλειαν ἐν γένει τοῦ κόσμου, ὁ Γερμανὸς ἠθέλησε ν' ἀποδιώξῃ τὸν ἀγύρτην, καίτοι τὸ πλῆθος ἐκηρύχθη ὑπὲρ αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ ὁμως πλῆθος μετὰ τινὰς ἡμέρας, μὴ ἐκπληρωθείσης τῆς προφητείας του, τὸν ἐλιθοβόλησε.¹

* *

Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ Γερμανοῦ συμπιπτουσι, μὲ τὴν ὑπαρξίν, ἀπὸ τοῦ 1807, ὡς Γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς Πελοποννήσου (Μώρα - Βαλεσί) τοῦ Βελῆ Πασᾶ, υἱοῦ τοῦ διαβοήτου Ἀλῆ Πασᾶ τῆς Ἡπείρου. Οὗτος διὰ τοὺς γνωστούς σκοποὺς τοῦ πατρός του ποικίλας ἐπεδαψίλευσε περιποιήσεις πρὸς τοὺς Προεστῶτας καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου, ὅπερ, πλὴν ἄλλων, ἠνάγκασε τὴν Πύλην νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ (τῷ 1812) διὰ τοῦ αἰμιοβόρου καὶ Χριστιανομάχου Ἰτζελη Ἀχμέτ Πασᾶ.²

Ὁ Βελῆς φαίνεται ὅτι ἐξαιρετικῶς εἶχε περιποιηθῆ τὸν Γερμανόν, ὃν διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὑποθέτομεν, ὁ Πουκεβίλ ἐν τῷ γνωστῷ ἔργῳ του χαρακτηρίζει ὡς ὁμόφρονα τοῦ Ἀλῆ, ἀνακηρύσσων συγχρόνως αὐτόν, ὡς τὸν ἰσχυρότατον τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀρχιερέων.³

Ὁ Γερμανὸς δὲν ἐλησμόνησε καὶ τὴν Δημητσάναν, οὐδὲ τὸν διδάσκαλόν του Ἀγάπιον Παπαντωνόπουλον, εἰς ὃν ἀπέστειλε φιλοδωρήματα, ἅτινα συντέλεσαν, εἰς τὸ νὰ παραδοθῆ ἡμῖν χαρακτηριστικώτατον ἀνέκδοτον, καθ' ὃ, ὁ ἐν ἀπολύτῳ ὀλιγαρκείᾳ ζῶν διδάσκαλος, δὲν ἀπεδέχθη τὰ δῶρα καὶ ἐξήτησεν ἀντ' αὐτῶν τὴν ὑπὲρ τῆς Δημητσάνης ἀντίληψιν τοῦ ἱεράρχου.⁴ Καὶ εἰσηκούσθη φαίνεται, διότι, ὅτε

¹ Ὁ Θωμόπουλος (σ. 410) προσθέτει καὶ τὰ ἐξῆς παράδοξα, ὅτι ἀναχωρῶν ὁ Προφήτης κατηράσθη τὰς Πάτρας, τὴν δὲ ἐπομένην, ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἔτυχε νὰ ἐνοικήσῃ θύελλα πολλὰς ἐπενεγκούσα ζημίας εἰς τοὺς θαλασσινοὺς. Τότε καὶ ὁ πλοίαρχος Ἀγγλικοῦ πλοίου διασωθεὶς, προσήνεγκε χρηματικὸν ποσὸν πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ ἐγγυὸς τῆς παραλίας ναύσκου τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Τὰ τοῦ χρόνου καθ' ὃν συνέβη τὸ ἀνωτέρω ἐπεισόδιον δὲν φαίνονται ἀκριβῶς καθωρισμένα, ὁμοίως καὶ ἡ ἰδιότης τοῦ προσώπου, ὡς ὑπῆρέτου τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ. Ὁ δὲ Πουκεβίλ, προφανῶς σημεῖοι ἀνακριβῶς ὡς χρόνον τῆς ἀφίξεως εἰς Πάτρας τοῦ ψευδοπροφήτου τὸ ἔτος 1817, ὅτε ὁ Γερμανὸς δὲν ἦτο εἰς Πάτρας (Περύγησις ἐκδ. Παρισίων 1826 τόμ. 4 σ. 30-31). Ὁ Θωμόπουλος δέχεται τὸ ἔτος 1811 (σελ. 410). Περὶ τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ὄρα ἱκανὰ εἰς Μεσαιωνικὴν Βιβλιοθήκην Κ. Ν. Σάθα (τόμ. Γ') Βενετία 1872 σ. 123-124 εἰς Δαπόντε Ἱστορικὸν Κατάλογον ἀνδρῶν ἐπισήμων). Ἐπίσης εἰς τὸ ἔργον «Ἱστορία τῶν Αἰτωλῶν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1829, συγγραφεῖσα ὑπὸ Θ. Α. Χαβελλά», Βιβλ. Β' (Ἀθήνα 1883 σ. 44-46). Ἐπίσης εἰς τὸ «Εἰκονογραφημένον Ἡπειρωτικὸν Ἡμερολόγιον» Λωδῶν, (ἔτος Α' σ. 20) ὑπὸ Γ. Κ. Γάγαρη Ἡπειρώτου. Ἀθήνα 1895.

² Τὰ καθ' αὐτόν ὄρα προχείρως εἰς Φραντζῆν (ὡς ἀνωτέρω τομ. Α' σ. 44-48). καὶ εἰς Σ. Π. Ἀραβαντινοῦ Ἱστορίαν Ἀλῆ Πασᾶ τοῦ Τεπελενλῆ συγγραφεῖσαν ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότου ἔργου τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ. Ἀθήνα 1895, σ. 215 κ. ἔ.

³ Πουκεβίλ Ἱστορία ὡς ἀνωτέρω τόμ. Β' σ. 21-22.

⁴ Ἀναγράφουσι δηλ. ὅτι, ὅτε τὸ πρῶτον ὁ Γερμανὸς ἀφίκετο εἰς Πάτρας ὡς Μητροπολίτης, ἀπέστειλε τῷ διδασκάλῳ τοῦ Ἀγαπίου, φορτίον ὀλόκληρον καφὲ καὶ ζαχαρώσεως. Ὁ Ἀγάπιος ὁμως τὰ ἐπέστρεψε διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀγαγιάτου, παραγγείλας εἰς τὸν Γερμανόν, ὅτι εἰς ἓνα μὲν ἀσκητὴν ὡς αὐτός, ἀρκεῖ μία ὀκά καφὲ ἑτησίως, ἂν ὁμως θέλῃ νὰ φανῆ χρήσιμος, ἄς κατασκευάσῃ διὰ τὴν Δημητσάναν ὑδραγωγεῖον, ἀπαλλάσσων αὐτὴν τῆς λευψυδρίας· ὁ Γερμανὸς τότε τῷ ἔστειλε χρηματικὸν ποσὸν δι' οὗ ἔφερον εἰς τὴν πόλιν τὴν πηγὴν τοῦ Λουμένῃ καὶ κατεσκευάσαν ὥραιαν τρίκρονον βρύσιν «τοῦ Δεσπότη» ὀνομασθεῖσαν, ἣτις μέχρις ἐσχάτων ἐσώζετο (Κανδηλώρου Δημητσάνα ὡς ἀνωτέρω σ. 18). Ὁ Παπούλας ἀναφέρει τὸ γεγονός τοῦτο προσθέτων, ὅτι τῷ Γερμανῷ

ὁ Γερμανὸς τῷ 1811 ἐπεσκέφθη τὴν Δημητσάναν, πλὴν ἄλλων καὶ εἰς κοινωφελῶν ἔργων τὴν ἐκτέλεσιν διὰ δαπάνης του προέβη.¹

Διαμείνας ἐπὶ ἑννέα ἔτη ἐν Πάτραις ὁ Γερμανὸς ἀνεχώρησε κατὰ τὸ ἔτος 1815 εἰς Κωνσταντινούπολιν, κληθεὶς ὡς Συνοδικός· δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία, ὅτι καὶ ὡς τοιοῦτος ἠδδοκίμησεν.

* *

Εἰς Κωνσταντινούπολιν διέμεινε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1815 μέχρι τοῦ 1817 λήγοντος, ἤτοι 1818 ἀρχομένου.²

διεμήνυσεν ὁ Ἀγάπιος, ὅτι διὰ τὴν διδαχὴν του δὲν τῷ ὀφείλει τίποτε, ἀφοῦ δὲν ἐδίδασκε δι' αὐτόν ἀλλὰ διὰ τὴν Πατρίδα (ὡς ἀνωτέρω σελ. 12).

¹ Ὁ Παπούλας σημεῖοι (ὡς ἀνωτέρω σ. 10 καὶ 12), ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1811 ἦλθεν ὁ Γερμανὸς εἰς Δημητσάναν, εὐθὺς δὲ ἱερούργησεν εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον τῆς Πλάσας, προσενεγκὼν καὶ πολυτίμητα ἀναθήματα εἰς τὸν Ἅγιον, ὡς σώσαντα αὐτόν ἀπὸ τοῦ ὄφρου· ἤτοι, ἐπάργυρον Εὐαγγέλιον, κανδήλας ἀργυρᾶς καὶ διάφορα ἱερά σκευῆ καὶ ἄμφια διατηρούμενα μέχρι τοῦδε εἰς τὸν Ταξιάρχην, ἐπίσης κιβώτιον πλήρες ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ χειρόγραφα ἐπὶ μεμβράνης, δῶρα τοῦ Πατριάρχου· συναντήσας δὲ καὶ τὸν διδάσκαλόν του τῷ ἐδικαιολογήθη διατὶ τῷ ἔστειλε μεγάλην ποσότητα καφὲ καὶ ζαχαρώσεως, γνωρίζων, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι διὰ τῶν εὐχῶν του θὰ ζήσῃ πολὺ. Τότε ὁ διδάσκαλος χαριεντιζόμενος τῷ εἶπεν, ὅτι θὰ τὸν βάλῃ εἰς τὸν φάλαγγα ἂν δὲν κατασκευάσῃ καὶ γέφυραν ἐπὶ τοῦ Λουσίου ποταμοῦ καὶ ἂν δὲν φέρῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν κ.λ. Ὁ Γερμανὸς κατὰ τὴν βραχεῖαν διαμονὴν του ἐν Δημητσάνῃ διέμεινε εἰς τὸν πατρικὸν του οἶκον, ὡς ἐβεβαίουν ἢ μέχρι τοῦ 1863 ἐπίζησασα ἀδελφὴ του Κωνσταντῖνα. Ταῦτα κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις τοῦ φιλόστοργου κ. Α. Γ. Βερροιοπούλου. Ὁ Φιλήμων εἰς τὰ Προλεγόμενά του (ὡς ἀνωτέρω σ. 8') σημεῖοι, ὅτι ὁ Γερμανὸς πολλαχῶς εὐηργέτησε τὴν Δημητσάναν καὶ τὴν Σχολὴν τῆς ὑλικῶς ὑπεστήριξεν. Ὁ Καστόρχεις ἐν τοῖς περὶ τῆς Σχολῆς τῆς Δημητσάνης (ὡς ἀνωτέρω σ. 29) ἀποκαλεῖ τὸν Γερμανόν διάδοχον ἐν ταῖς εὐεργεσίαις τῶν Ἀγαπίων, ὑποστηρίζοντα τὴν Σχολὴν τῆς Δημητσάνης καὶ εἰς βιβλίον προσφορᾶς προβάνα (ὄρα καὶ εἰς Δημητσάναν Κανδηλώρου σχετικὰ τινὰ ὡς ἀνωτέρω σ. 20). Χαρακτηριστικὸν τῆς αὐτοφυοῦς εὐφυολογίας, προσεγγιζούσης ὁμως ἐνίοτε εἰς τὰ ὄρια τῆς βωμολοχίας, τῶν χρόνων ἐκεῖνον εἶναι, τὸ ἀναφερόμενον, ὅτι ἐν Δημητσάνῃ ὁ Γερμανὸς συναντήσας γέροντα συγγενῆ του τὸν ἠρώτησε «τί κάνουν τὰ μουλάρια σου»· «Σοῦ φιλοῦν τὸ χέρι τῷ ἀπήνησεν ἐκεῖνος» (ὄρα Παπούλα ὡς ἀνωτέρω σ. 11-12). Ἐπίσης καθ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Βερροιοπούλου φέρεται, ὅτι ἐρωτήσας τὸν αὐτόν γέροντα, ἂν εἶναι εὐχαριστημένως ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν χωραφίων του, ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν: «ἂν δὲν κοπρίσης, ἀρέντη Δεσπότη μου, δὲν τρῶς».

² Ταῦτα ἐξακριβοῦνται ἐν τοῖς κατόπιν δι' ἐγγράφων πηγῶν.

Ὁ Φιλήμων (Προλεγόμενα δ') σημεῖοι, ὅτι τῷ 1815 μετέβη ὁ Γερμανὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διέμεινε ἐπὶ τριετίαν, ἀπολαμβάνων ἰδιαιτέρας ὑπολήψεως παρὰ τῆς ἱεράς Συνόδου, ἐπανήλθε δὲ τὸ 1818. Ἀνακριβῶς ὁ Πουκεβίλ (τ. Β' σ. 21 σημ. 1) βεβαίωσι, ὅτι ἀνεχώρησεν ἐκ Πατρῶν τῷ 1816, προσθέτων, ὡς λεχθὲν πρὸς αὐτόν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ, ὅτι σκέπτεται νὰ μὴ ἐπανέλθῃ εἰς Πελοπόννησον, ἂν δὲν θεωρήσῃ ἑαυτὸν ἱκανόν δι' ἀξίαν λόγου δρᾶσιν· ὅτι σχετικῶς πρὸς τὴν Ρωσσίαν ὁμίλησεν αὐτῷ κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι δὲν στηρίζεται ποσῶς εἰς τὴν βοήθειάν της. Ὁ Αἰνιάν λέγει, ὅτι (σ. 6-7) ὕστερον ἀπὸ δεκαετὴ διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων τῆς ἐπαρχίας του, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὡς Συνοδικὸς εἴλκυσε τὴν ὑπόληψιν πάντων διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ φρόνησιν αὐτοῦ, καὶ ἐπανήλθε τὸ 1818. Ὁ Γούδας σημεῖοι, ὅτι (σ. 101-102) ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη διέμεινε διαρκῶς εἰς τὸν θρόνον του, προσκληθεὶς δὲ τῷ 1815 ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ Πατριάρχου Κυρίλλου, ἐπανήλθε δὲ τῷ 1819, καθορίζων μάλιστα καὶ τὴν 2 Ἰανουαρίου, ὡς ἡμέραν τῆς ἐπανόδου του. Συμφωνεῖ κατὰ τοῦτο μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Κανδηλώρος (Δημητσάνα σ. 92 καὶ Γορτυνία σ. 152). Ὁ Θωμόπουλος δέχεται τὸ ἔτος 1818 (σ. 409). Ὁ Καστόρχεις (ὡς ἀνωτέρω σ. 29-30 καὶ ἐπ.) εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Γερμανοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποδίδει τὴν ἔνωσιν τῆς Μονῆς τοῦ Φιλοσόφου μετὰ τῆς Σχολῆς, δι' ἣν ἔνωσιν ἀπελύθη τῷ 1816 τὸ σχετικὸν σιγίλλιον, κανονίζον καὶ

Ἰκανὰ ἔγγραφα μνημεῖα ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν μνημονεύοντα τὸν Γερμανὸν ὡς Συνοδικόν.

α) Πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ Κυρίλλου, φέρον χρονολογίαν «ἔτει 1815 κατὰ μῆνα Ἰούλιον». Τοῦτο, οὔτινος ἐπίσημον ἀντίτυπον ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, εἶναι ἐγκύκλιον καὶ ἀναφέρεται εἰς ὀφειλομένας δασμοφορίας πρὸς τὸν Βασιλικὸν Χαζνὲν καὶ τὸ ὀτζάκι τῶν Ποσιταντζίδων. Μετὰ τῆς τοῦ Πατριάρχου φέρονται καὶ 16 ὑπογραφαὶ Συνοδικῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ Γερμανοῦ. Ζητεῖται δὲ ἡ ἀνάλογος καταβολὴ τῶν διαφορῶν ἐπαρχιῶν, πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ «ἀμυθῆτου ὄγκου χρέους τοῦ Πατριαρχείου».

Ἐν τέλει, διὰ σημειώματος ἀσκέτου πρὸς τὸ κείμενον τοῦ σιγίλλιον, ἐλέγχεται ὁ πρὸς ὃν ἀποστέλλεται τὸ γράμμα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀκόβων Δανιήλ,¹ διὰ τὴν «ἄκραν ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν του» καὶ διὰ τὴν μὴ ἀποστολὴν τῶν παπαδικῶν τῆς ἐπαρχίας του.²

Ἐν τῷ γράμματι τούτῳ μνημονεύεται ὁ μέγας Δραγουμάνος Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος καὶ ὁ Μέγας Λογοθέτης Θεόδωρος Ρίζος.

τὰ τῆς ἐφορείας τῆς Σχολῆς. Ὁ αὐτὸς καταχωρίζει καὶ τὸ σιγίλλιον τοῦτο (σ. 66-71), ἐν ᾧ πλέκεται ὁ δίκαιος ἔπαινος καὶ πρὸς τὸν Γερμανόν, ὀριζόμενον καὶ ἔφορον τῆς Σχολῆς.

¹ Συγκεντρῶσαντες πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ Δανιὴλ τούτου, δὲν θεωροῦμεν ἄσπορον νὰ τὰς παραθέσωμεν ἐνταῦθα. Οὗτος ἦτο διδάσκαλος φέρον τὸ ὄνομα Διαμαντῆς Ἀνδρέου (Παπαπαναγιωτόπουλος). Κατήγετο ἐκ Δημητσάνης καὶ ἦτο συγγενὴς τοῦ Γρηγορίου Ε'. Λαβὼν τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐξελέγη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1814 Ἀρχιεπίσκοπος Ἀκόβων (καὶ Ζαρνάτας), διαδεχθεὶς τὸν ἀποθανόντα Σίλβεστρον. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1819 ὁ Δανιήλ προήχθη εἰς Μητροπολίτην Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτζᾶς, καθαιρεθέντος τοῦ Διονυσίου. Τοῦτο φαίνεται ὀρθόν, ἀντὶ τοῦ φερομένου, ὅτι τῷ 1816 προήχθη ὁ Δανιήλ, ἀφοῦ ὁ καθαιρεθεὶς Διονύσιος ἐξελέγη Τριπολιτζᾶς μόλις τὸν Μάϊον τοῦ 1817, θανάτος τοῦ Νικηφόρου. Τότε δὲ (τῷ 1817) προήχθη καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Τριπολιτζᾶς εἰς Μητρόπολιν ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Ὁ Δανιήλ τῷ 1821 ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς Τριπολιτζᾶν, ἐπιζήσας δὲ τῶν γνωστῶν δεινοπαθημάτων, περιέγραψε ταῦτα ἐμμέτρως. Τὴν 30 Ἰουλίου τοῦ 1827, εὐρίσχομεν τὸν Δανιήλ εἰς Κρανίδιον. Ὁ Δανιήλ ἀπέθανεν ἐν Τριπολιτσᾷ τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1831, (ὅρα διὰ τὰ σημειώματα ταῦτα, Παπούλα ὡς ἀνωτέρω σ. 205-206, ἰδίως δὲ τὴν Περὶ Κουρουτσεσμέ περισπούδαστον πραγματείαν τοῦ Β. Μυστακίδου εἰς Παρνασσού, ὡς ἀνωτέρω, τόμ. ΙΑ' σ. 522, 523, 626, 542, 543). Ἐπίσης τὸ τεῦχος «Οἱ ὄρχιερεῖς καὶ οἱ προύχοντες ἐντὸς τῆς ἐν Τριπόλει φυλακῆς ἐν ἔτει 1821», ὑπὸ Ἰωσήφ Ζαφειροπούλου ἱερομονάχου, συνταχθὲν ὑπὸ Θεοδώρου Ζαφειροπούλου (Ἀθήνα 1852 σ. 5. Αὐτοβιογραφικὸν προοίμιον). Τὸ χειρόγραφον τοῦ ἐμμέτρου ἔργου τοῦ Δανιήλ ἀπόκειται ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης (ὑφ' ἀριθ. 8704).

² Ὁ Δανιήλ παρ' ὅλας τὰς ἐπισήμονας καὶ ἰδιαιτέρας παροτρύνσεις φαίνεται, ὅτι δὲν ὑπήκουσεν ἔχομεν δὲ ὑπ' ὄψιν ἐν πρωτοτύπῳ γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου πρὸς τὸν Δανιήλ, ὃν ἐκ παραδρομῆς ὀνομάζει Γαβριήλ, τῆς 3 Δεκεμβρίου 1817, δι' οὗ καθίσταται αὐτῷ γνωστόν, ὅτι διωρίσθη ὁ Γερμανός, (ἔτομος, ὡς ἐξάγεται, ν' ἀπέλθῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως) ὅπως ἐπιστατήσῃ καὶ λάβῃ τὰ παρ' αὐτοῦ ὀφειλόμενα εἰς τὴν κοινὴν κάσσαν. Ὁ δὲ Γερμανός δι' ἐπιστολῆς του ἐκ Πατρῶν πλέον, τῆς 1 Φεβρουαρίου 1818, ἀποστέλλει τὸ γράμμα, προτρέπων ἅμα αὐτὸν εἰς ὑπακοήν. Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γερμανοῦ ταύτην, ἣν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν καὶ ἐν πρωτοτύπῳ, ἐδημοσίευσεν ὁ Παπούλας (ὡς ἀνωτέρω σ. 204-205) ἀναγνώσας ἐσφαλμένως τὸν χρόνον 1816 ἐνφ εἶναι 1818 (τὸ αἰωὶ δηλ. ἐξέλαβεν ὡς αἰωίς).

Ἐπίσης σώζεται καὶ τὸ αὐτόγραφον σχέδιον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Ἀκόβων πρὸς τὸν Γερμανόν, γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ ἀγράφου μέρους τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γερμανοῦ, τὸ περιέχον καὶ τὴν πρὸς τὸν Δανιήλ ἐπιγραφὴν ταύτης. Ὁ Δανιήλ περιγράφει τὴν δυστυχίαν τῆς Ἐπαρχίας του καὶ τὴν ἀδυναμίαν του, ὅπως ἀποτίσῃ τὰς ὀφειλάς του, ὡς καὶ τὰς τοῦ προκατόχου του, παρακαλεῖ δὲ τὸν Γερμανόν, ὅπως μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ μὴ παρεξηγηθῇ ὅτι παρακούει, ἢ ἀμελεῖ. Μήπως πάντα ταῦτα ἐγέννησαν τὴν περὶ Ἐπαρχίας τοῦ Γερμανοῦ γνώμην;

β) Ἀφοριστικὸν γράμμα (Συνοδικὸν ἐπιτίμιον) κατὰ τῶν σφαιτερισθέντων ξένην τινὰ περιουσίαν, ἀπολυθὲν κατ' Αὐγουστον τοῦ 1815.¹

γ) Τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου ἐγκύκλιον γράμμα πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀκόβων ἀποστελλόμενον. Περιεσώθη ἐν ἐπισήμῳ ἀντιτύπῳ, ἀνευ χρονολογίας, καὶ θὰ ἠναγκάζετο τις νὰ περιορισθῇ χαρακτηρίζον αὐτό, ὡς ἀπολυθὲν μετὰ τῶν ἐτῶν 1815-1818, ἀφοῦ μετὰ τὸ 1818 δὲν εἶναι πλέον Πατριάρχης ὁ Κύριλλος,² ἀν τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἀναφερόμενον εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν Μουσικὴν Σχολὴν δὲν ἦτο καὶ ἀλλαγῶν δημοσιευμένον, φέρον τὴν χρονολογίαν 25 Νοεμβρίου 1815.³ Διὰ τοῦ γράμματος τούτου προτρέπονται αἱ διάφοροι Ἐπαρχίαι εἰς ἀποστολὴν ἐράνων καὶ καταλλήλων προσώπων, πρὸς ἐκμάθησιν τῆς νέας μεθόδου. Μεταξὺ τῶν ὑπογραφῶν τῶν 16 Συνοδικῶν, φέρεται καὶ ἡ τοῦ Γερμανοῦ.

δ) Γράμμα τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου, ἀπολυθὲν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1816 πρὸς ὑποστηρίξειν τοῦ Λεξικικοῦ Κιβωτοῦ, ἀποσταλὲν δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Μοῆν τῶν Ταξιαρχῶν (Πετράκη), ἐν ᾧ, ἐπίσης, μετὰ τῶν Συνοδικῶν καὶ ὁ Γερμανός.

Καὶ τούτου ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐπίσημον ἀντίτυπον.

ε) Γράμμα τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου, ἀναφερόμενον εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ θρόνου Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτζᾶς εἰς Μητρόπολιν, γενομένην κατὰ Μάϊον τοῦ 1817.

Εἰς τοῦτο, οὔτινος περίληψιν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, ὁ Γερμανός συνυπογράφει μετὰ τῶν λοιπῶν Συνοδικῶν, ἔχον καὶ τὰς γνώμας, τοῦ Ἁγίου Νικαίας κὺρ Ἰωαννικίου, τοῦ Ἁγίου Προύσης κὺρ Ἰωαννικίου, τοῦ Ἁγίου Δράμας κὺρ Παρθενίου καὶ τοῦ Ἁγίου Μεθύμνης κὺρ Παναρέτου.⁴

Ὡς εἶναι ἐπόμενον, τὰ ἔγγραφα τοῦ Γερμανοῦ τοῦ 1818-1819 ἔτους, ἀποστέλλονται ἐκ Πατρῶν πλέον ἐπίσης καὶ εἰς τὰ τότε σιγίλλια δὲν εὐρίσχομεν αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῶν Συνοδικῶν.⁵

¹ Ὅρα Παπούλα (ὡς ἀνωτέρω σ. 202). Ποιούμενος λόγον ὁ Παπούλας περὶ τοῦ ἀφοριστικοῦ τούτου, ἐκλαμβάνει τὸν μετὰ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Γερμανοῦ, ὡς Συνοδικὸν, συνήθη διὰ στιγμῶν σταυρόν, ὡς ὑποκρίπτοντα συμβολικῶς τινὰ ἔννοϊαν. Καὶ τὸ γράμμα τοῦτο ἀποστέλλεται πρὸς τὸν Ἀκόβων.

² Ὁ Κύριλλος ὑπῆρξε Πατριάρχης ἀπὸ τῆς 4 Μαρτίου 1813 μέχρι τῆς 13 Δεκεμβρίου τοῦ 1818. Θεωρεῖται ἀνὴρ φιλόμουσος καὶ προστάτης τῶν γραμμάτων. Τὴν 14 Δεκεμβρίου 1818 παρητήθη καὶ τὴν 19 Ἰανουαρίου 1819 ἐπανήλθε τὸ τρίτον ὁ Γρηγόριος Ε' (Γεδεών Πατριαρ. Πίνακες, ὡς ἀνωτέρω σ. 683-684).

³ Περὶ τοῦ γράμματος τούτου ὅρα καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐρμῆς Λόγος» Βιέννης τοῦ 1816 (σ. 10-11). Τὸν «Ἑλληνικὸν Τηλέγραφον» Βιέννης (1816 ἀριθ. 3-4), ὅπου φαίνεται δημοσιευθὲν τὸ γράμμα τοῦτο, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν.

⁴ Παρνασός (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Α' σ. 543).

⁵ Οὕτω ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν:

α) Ἐνταλτήριον τοῦ Γερμανοῦ ἀνευ τόπου ἐκδόσεως, φέρον χρονολογίαν 13 Δεκεμβρίου 1818 (Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας τεῦχος Β' Ἀθήνα 1894 σ. 3-4). Κατὰ τὸ δοθὲν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Γ. Λαμπάκη ἀντίγραφον, ἔχει χρονολογίαν 8 Σεπτεμβρίου 1818.

β) Ἐπιστολὴν ἰδιωτικῆς ὅλας φύσεως τοῦ Γερμανοῦ ἐκ Πατρῶν, φέρουσαν χρονολογίαν 1 Ἰουλίου 1819 (Παπούλα ὡς ἀνωτέρω σ. 203). Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Α. Βερροιοπούλου ὁ ἐν αὐτῇ μνημονούμενος Σταμάτης εἶναι ὁ ἀδελφός τοῦ Γερμανοῦ, καὶ

γ) Σιγίλλιον τοῦ 1819, ἐν ἐπισήμῳ ἀντιτύπῳ, φέρον τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Γρηγορίου καὶ 19 Συνοδικῶν, δι' οὗ ἡ ἐκκλησία ὑποστηρίζει τὸ μέτρον τῆς Πύλης, ἐναντίον τῆς «ἐπιμῆξιας» τῶν ρεαγιάδων μετὰ τῶν φράγκων καὶ τῶν εἰς ἑτέρας Αὐλὰς ὑποκειμένων καὶ ἰδίως ἐναντίον τῶν εἰσερχομένων εἰς τὰς ἐν Γαλατᾷ «λοσαρίας» (πανδοχεῖα δηλ. ὡς ἐρμηνεύει εἰς τὸ λεξικόν του ὁ Σκ. Βυζάντιος), «ἐνθα εἶναι προδήλως ἡ πηγὴ πάσης διαφθορᾶς ἡθῶν». Ὁμιλεῖ δὲ τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἐν γένει καὶ κατὰ παντὸς τυ-

Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Γερμανοῦ εἰς τὰς Πάτρας τελευτῶντος τοῦ ἔτους 1817, ἢ ἀρχομένου τοῦ 1818, ὑπῆρξε θριαμβευτική. Ὡς ἀναγράφεται δέ, ἐπὶ τῇ βάσει πληροφοριῶν αὐτοπτῶν, σύμπασα ἢ πόλις κατήλθε πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς ὑποδοχὴν του. Αἱ μητέρες εἶχον φέρη μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ νήπια ἔτι, ὅπως τὰ εὐλογίῃ. Χρυσοστόλιστοι δὲ ἵπποι ἀπεστάλησαν παρὰ τῶν μεγιστάνων Τούρκων, ἐνῶ ἀλλαγαμοὶ χαρᾶς ἀντήχουν πανταχοῦ τῆς πόλεως.¹

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ Γερμανὸς Φιλικός.

Ἡ κυρίως ἐθνικὴ δρασίς τοῦ Γερμανοῦ ἀρχεται, ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του ταύτης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἀναμειξείας του εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

Εἰς ταύτην ἐμνήθη ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Πελοπίδα,² ἢ δὲ μῆσις του σχετίζεται πρὸς ἄξιον λόγου καὶ πολὺ χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον.

Μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Πελοπίδα εἰς Πάτρας, ὁ Γερμανὸς φαίνεται, ὅτι ἠγνόει τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, εἶχεν ὅμως ἀντιληφθῆ, ὅτι μυστικῶς κατὰ διενεργεῖται, διότι, ὡς δέχονται, ἐπιστολὴ τις τοῦ Α. Μαυροκορδάτου ἐκ Πίζης, περιεῖχεν ὑπαινιγμούς τινας, οἵτινες ἐβύβησαν αὐτὸν εἰς σκέψεις.

Ὁ Πελοπίδας, ἀφικόμενος εἰς Πάτρας ἀπέφυγε νὰ μνησθῇ, ἐκ τῶν πρώτων τουλάχιστον, τὸν Γερμανὸν καὶ τοὺς προὔχοντας τοῦ τόπου, προέβη δὲ εἰς τὴν μῆσιν τοῦ Ἀνδρέου Καλαμογδάτη, ἀνδρὸς εὐφυοῦς, δραστηρίου, καὶ πολεμίου τῶν προὔχόντων. Ἡ κατήχησις του πρέβαιεν ὁμαλῶς· μόλις ὅμως ἔφθασαν εἰς τὰ τοῦ Μεγάλου Ὁρκοῦ, ὁ Καλαμογδάτης ἠρνήθη νὰ ὁμώσῃ. Ὁ Πελοπίδας τότε ἐταράχθη πολὺ, ὑπολογίσας δὲ τὰς συνεπείας, ἂν τυχὸν γνωσθῇ ἢ ἀποστολῇ του, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Γερμανόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν, ὅπως διὰ τῆς ἐπιρροῆς, ἦν ἐξήσκει οὗτος ἐπὶ τοῦ Καλαμογδάτη, ἀποτραπῆ πᾶς κίνδυνος, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅπως λάβῃ παρ' αὐτοῦ ὁδηγίαν, περὶ τῆς πορείας, ἣν ὤφειλε ν' ἀκολουθήσῃ εἰς τε τὰς Πάτρας καὶ τὴν Πελοπόννησον ἐν γένει, βέβαιος ὢν, ὅτι, καὶ ἂν ἀρνηθῇ ὁ Γερμανὸς νὰ ταχθῇ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐταίρων, οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ παρ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐταιρείαν.

Ὁ Γερμανὸς ὅμως ἀπεδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν πρότασιν τοῦ Πελοπίδα καὶ ἐμνήθη, ἥτο δὲ ἐξόχως συγκινητικὴ ἢ μῆσις τοῦ Γερμανοῦ, περὶ ἧς σφίζονται καὶ λεπτομέρειαι.³

χρηοῦ παιγνιδίου. Ἡ ποινὴ κατὰ τῶν οὕτω παρεκτροπομένων ἦτο ἢ τῶν... κατέργων. Εὐνόητον εἶναι, ὅτι ἡ Πύλη δι' ἄλλους λόγους καὶ ὄχι πρὸς ἠθικοποίησιν τῶν δούλων τῆς προέβη εἰς τοιαῦτα μέτρα.

¹ Ὁρα Γούδα (ὡς ἀνωτέρω σ. 102).

² Ὁ Πελοπίδας κατήγετο ἐκ Στεφανίτσας, ἦτο υἱὸς τοῦ Βασιλείου Πρωτοπατᾶ, ἐμαθήτευσε δὲ ἐν Δημητσάνῃ. Ἦτο νοήμων ἀνὴρ καὶ εὐγλωττος. Ἀντιτασσόμενος κατὰ τῶν προεστώτων, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, πρὸς τελειότεραν μόρφωσιν καὶ πρὸς ἐμπορίαν. Ἐκεῖ δὲ ἐμνήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας (ὄρα Φραντζῆ ὡς ἀνωτέρω τόμ. Α' σ. 92-93). Ἐπίσης Γορτυνίαν Κανδηλώρου σ. 224). Ὁ Φωτάκος εἰς τοὺς Βίους τῶν Πελοποννησίων (ὡς ἀνωτέρω σ. 136) κάμνει μνείαν τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν τοῦ Πελοπίδα, ἀναφέροντος καὶ τὴν μεγάλην ἔνδειαν, εἰς ἣν κατέλιπε τὴν οἰκογένειάν του ἀποθνήσκων.

³ Ὁ Τριζούπης (Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Σπυρ. Τριζούπη, ἐκδ. Β' τόμ. Α' (Λονδίνον 1880 σ. 315-316) σημειοῖ, ὅτι ὁ Πελοπίδας ἀφίκετο εἰς Πελοπόννησον τῷ 1818, ἀναγράφων καὶ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα. Ἐπίσης ὄρα Γούδαν (ὡς ἀνωτέρω σ.

Ἄλλ' ὁ Γερμανὸς εἰς ὅ,τι ἀνεμυγνύετο ἀφωσιούτο δλοψύχως· διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς ἐξωμαλύνθησαν τὰ τοῦ Καλαμογδάτη, συνέστησε τὸν Πελοπίδαν εἰς τὸν Ἀνδρέαν Ζαΐμην καὶ Ἀνδρέαν Λόντον, μνηθέντας παρ' αὐτοῦ κατοπιν ἐμύησε προσωπικῶς τὸν Χαριουπόλεως Βησσαρίωνα, τὸν Κερνίτσης Προκόπιον, καὶ ἄλλους κληρικούς καὶ ὄπλαρχηγούς, ἐν οἷς τοὺς Κουμανιώτας, καθὼς καὶ τινας τῆς Ρούμελης.

Λαβὼν οὕτω τὴν πρωτεύουσαν θέσιν ἐν τοῖς Φιλικοῖς τῆς Πελοποννήσου ὁ Γερμανός, δύο τινὰ κυρίως μελετᾷ:

α) Τὴν κανονικωτέραν καὶ εὐμέθοδον λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἐταιρείας ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ

β) Τὸν καθορισμὸν τῆς θέσεως τῆς Ἐταιρείας καὶ τοῦ μέλλοντος Ἀγῶνος, πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν τῆς Ἡπείρου.¹

Ἐπειδὴ ἡ διευθέτησις τῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας συνδέεται πρὸς τὰ κατόπιν γεγονότα, θὰ ἀναγράψωμεν προηγουμένως τινὰ διὰ τὰ διατρέξαντα μεταξὺ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Γερμανοῦ, συνεργασθέντος πρὸς τοῦτο μετὰ τοῦ Ἰωάννου Παπαρηγοπούλου καὶ Ἰωάννου Βλασσοπούλου, δύο μεγάλων παραγόντων τοῦ Ἀγῶνος.²

Ὁ Ἀλῆς εἶχεν, ὡς γνωστόν, κατορθώσῃ νὰ μάθῃ τὴν ὑπαρξίν τῆς μυστικῆς Ἐταιρείας. Εὐθὺς δ' ἐσκέφθη, πονηρότατα ὡς πάνποτε, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ παρορημίση διαφόρους καπετανέους εἰς φανεράν πλεον ἔναρξιν ἐχθροπραξιῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ὑποστηρίζων αὐτοὺς ὁπωσδήποτε καὶ πολλὰ ὑποσχόμενος, ὅπως φέρη οὕτω ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ καταδίωξιν τῆς Πύλης, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ καταδώσῃ τὰ ὀνόματα τῶν καπετανέων τούτων εἰς τὴν Πύλιν, προδίδων συγγνώμης καὶ τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, ὅπως τύχῃ οὕτω, ὡς ἠλπίζε, συγγνώμης παρὰ τοῦ Σουλτάνου.

Ὁ Γερμανὸς λοιπόν, συσκεφθεὶς μετὰ τοῦ Βλασσοπούλου καὶ Παπαρηγοπούλου, ἀφοῦ κατέστησε πρῶτον προσεκτικὸς τοὺς καπετανέους, μήπως πέσωσιν εἰς τὴν πλεκτάνην ταύτην, ἐλθόντος μάλιστα τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου καὶ εἰς Πάτρας πρὸς τοῦτο, κατόπιν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀλῆ τὸν Παπαρηγόπουλον (γνωστὸν αὐτῷ καὶ ἐξ ἄλλων παρ' αὐτῷ ἐπισκέψεών του) πρὸ τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Ρωσσίαν, ὅπως τὸν πείσῃ νὰ ἐπι-

103-105). Ὁ Φραντζῆς (ὡς ἀνωτέρω σ. 92-93) ἀνακριβῶς καθορίζει, ὡς χρόνον τῆς μῆσεως τοῦ Γερμανοῦ τὸ ἔτος 1817, προσθέτει ὅμως τὰς ἐξῆς πολυτίμους πληροφορίας, ὅτι ὁ Πελοπίδας ζητήσας ἰδιαιτέραν συνέντευξιν παρὰ τοῦ Γερμανοῦ, ἐκλείσθη μετ' αὐτοῦ εἰς ἐν δωμάτιον, ὅπου ὁ Πελοπίδας κατήρξατο τοῦ λόγου κατὰ τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ πρὸς τὴν Θεοτόκον: «Γραικῶν παραστάτης ἀπεστάλην πρὸς σὲ τὸν Ποιμένα τῶν Πατρῶν, κομίζων εὐαγγέλια· μὴ μὲ φοβοῦ σοφώτατε, τὸν μᾶλλον σὲ φοβούμενον· μὴ εὐλαβῆ με Δέσποτα τὸν σὲ σεπτῶς εὐλαβούμενον». Ὁρα ἐπίσης Αἰνιάνου (ὡς ἀνωτέρω σ. 7-8). Φιλήμονος Προλεγόμενα (ὡς ἀνωτέρω σ. ε'). Κανδηλώρου Γορτυνία σ. 225 καὶ Δημητσάνα σ. 92. Φιλήμονος Φιλ. Ἐταιρεία, ὡς ἀνωτέρω σ. 206).

¹ Ὁρα διὰ τὰ ἀνωτέρω Προλεγόμενα Φιλήμονος (ὡς ἀνωτέρω σ. ζ'). Αἰνιάνου (ὡς ἀνωτέρω σ. 8). Γούδα (ὡς ἀνωτέρω σ. 105).

² Ὁ Ἰωάννης Ν. Βλασσοπούλος ἐγεννήθη ἐν Ἰθάκῃ κατὰ τὸ ἔτος 1741 καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ στρατιωτικὰ ἐν Μόσχῃ. Πρὸ τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατ' αὐτὸν ἔδρασεν ἐθνικώτατα, Γεν. Πρόξενος ὢν τῆς Ρωσσίας ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐδρεῦον ἐν Πάτραις. Ὁ δὲ Ἰωάννης Κ. Παπαρηγόπουλος κατήγετο ἐκ Νάξου καὶ ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1780. Ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κατόπιν ἐν Μόσχῃ τὴν Ἰατρικὴν. Μετὰ ταῦτα διορίσθη διερμηνεὺς κατ' ἀρχὰς τοῦ Γεν. Προξένου Μιντζάκη καὶ εἶτα τοῦ Βλασσοπούλου· μετὰ τινα ἔτη προήχθη καὶ εἰς Γεν. Πρόξενον Ρωσσίας. Ἀμφότεροι εἰργάσθησαν πατριωτικώτατα. Ὁ Βλασσοπούλος ἀπέθανεν ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τὸ ἔτος 1837, ὁ δὲ Παπαρηγόπουλος ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ἔτος 1874. Περὶ αὐτῶν ὄρα ἰκανὰ εἰς τοὺς Βίους τοῦ Γούδα (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Ε' σ. 181 καὶ ἐξῆς καὶ 203 καὶ ἐξῆς). Ὁρα ἐπίσης τινὰ καὶ εἰς Προλεγόμενα Φιλήμονος (ὡς ἀνωτέρω σ. ι-ια'). Θωμοπούλου Πάτρας (ὡς ἀνωτέρω σ. 462-464).

μείνη εἰς τὸν κατὰ τοῦ Σουλτάνου Ἀγῶνα, ὑποδεικνύων αὐτῷ τὸ ἐφικτὸν τῆς ὑποστηρίξεώς του παρὰ τῆς Ρωσσίας, καὶ δεχόμενος, μετὰ τινος ἐν ἀρχῇ δῆθεν ἐνδοιασμούς, τὴν διεξαγωγὴν τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων.

Εὐνόητον δὲ εἶναι τὸ εἴστοχον τῆς τοιαύτης ἐνεργείας δημιουργούσης, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν καταστροφὴν τοῦ πάντοτε ἐπικινδύνου Ἀλῆ, καὶ ἀφ' ἑτέρου φερούσης σπουδαιότατον ἀντιπερισπασμὸν τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων κατὰ τὴν ὁπωσδήποτε μὴ ἀπέχουσαν πολὺ ἔναρξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος.

Ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἐπέτυχε πληρέστατα, ὁ δὲ Παπαρηγόπουλος ἀναχωρήσας, ἔγραψεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκ Ρωσσίας πρὸς τὸν Ἀλῆ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις του εἰσηλθὲν εἰς σοβαρὰν καὶ λίαν ἐννοϊκὴν δι' αὐτὸν ὁδόν, τὴν εἶδησιν δὲ ταύτην ἐδέχθη ὁ Ἀλῆς δι' ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων.¹

* *

Εἰς τὸν διακανονισμὸν δὲ τῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἐν Πελοποννήσῳ, προέβη διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

Ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν, αἵτινες παρετηρήθησαν κατὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Ἐταιρείας, σοβαρώτερα ἐθεωρήθησαν, α) ἡ ἐπίφοβος σύγκρουσις τῆς ἀπ' αἰῶνων δημιουργηθείσης κοινωνικῆς καταστάσεως, πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς μυστικῆς Ἀρχῆς ἀπορρέουσαν ὑπεροχὴν, καὶ β) ἡ ἐκ τῆς χαλαρώσεως τῆς ἰσχύος τοῦ κεντρικοῦ ὀργανισμοῦ εἰς τὰ μὴ κέντρα, προκύπτουσα ἀπειθαρχία, δυσπιστία καὶ οἰκονομικὴ ἀταξία.

Διὰ τοῦτο οἱ σημαντικώτεροι τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Φιλικῶν, προεξάρχοντος τοῦ Γερμανοῦ, εἰς ὃν ἀποδίδεται καὶ ἡ σύνταξις σχετικοῦ ὑπομνήματος, εἰς τὸ ὁποῖον πρῶτος φέρεται οὗτος ὑπογεγραμμένος, ἀπηύθυναν Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ἀρχὴν, ἐπιγραφόμενον: «Στοχασμοὶ τῶν Πελοποννησίων περὶ καλοῦ συστήματος». Ἐν ἐπτά δὲ κεφαλαίοις δι' αὐτοῦ ἐξητεῖτο: νὰ διωρισθῇ ὑπὸ τῆς Ἀρχῆς Ἐφορεία ἐν Πελοποννήσῳ, ἣτις νὰ συνεννοῖται ἀπ' εὐθείας μετ' αὐτῆς, ὀδηγουμένη, ὀδηγοῦσα καὶ ἐπαγρυπνοῦσα εἰς πᾶσαν παρεκτροπὴν ἢ κατάχρησιν, διατασσομένων τῶν κατὰ τόπους Φιλικῶν, ὅπως ὑπακούωσιν εἰς αὐτήν. Νὰ ἰδρυθῇ ταμεῖον ἐν Πελοποννήσῳ, συγκεντροῦν τὰς εἰσφορὰς τῶν Πελοποννησίων, διατιθεμένων τῶν ποσῶν τούτων τῇ ἀδείᾳ τῆς Ἐφορείας. Νὰ ὀρισθῶσιν εἰδικοὶ διαχειρισταί. Ἡ ἀπαιτούμενη τακτικὴ εἰσφορὰ νὰ καθορίζεται εἰς ἰδιαίτερα γράμματα τῆς Ἀρχῆς πρὸς τοὺς εἰσφέροντας. Οἱ Ἐταῖροι τῶν πέριξ νήσων καὶ ἰδίως τῶν Ἰονίων νὰ καταθέτωσι τὰς εἰσφορὰς τῶν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Πελοποννήσου. Νὰ τιμωρῆται δι' ἀποβολῆς ὁ μὴ ὑπακούων εἰς τὰς ὀδηγίας τῆς Ἐφορείας καὶ τέλος νὰ ὀρισθῇ τις ἐν Ὑδρᾷ, πρὸς ὃν νὰ διευθύνωνται τὰ γράμματα τῆς Ἀρχῆς.

Τὸ Ὑπόμνημα ἀπεστάλη διὰ τοῦ Ἰωάννου Παπαρηγόπουλου εἰδικῶς ἀποσταλέντος πρὸς τοῦτο· ἀνετέθη δὲ αὐτῷ καὶ ἡ μυστικὴ ἐντολή, ὅπως ἐξετάσῃ ἐπισταμένως καὶ ἐξα-

¹ Ἰκανὰ σχετικὰ ὄρα εἰς Προλεγόμενα Φιλήμονος (ὡς ἀνωτέρω, σ. 5' καὶ 1' - 15'). Ἀπομνημονεύματα Γερμανοῦ ἐκδ. Παπούλα (ὡς ἀνωτέρω σ. 19-20). Φραντζῆ (ὡς ἀνωτέρω, τόμ. Α' σ. 50, 56 καὶ 58), ὅπου καὶ τινὰ περὶ τοῦ διαφόρων μεταβάσεων τοῦ Παπαρηγόπουλου παρὰ τῷ Ἀλῆ. Αἰνιᾶνος (ὡς ἀνωτέρω σ. 9), Γούδα (ὡς ἀνωτέρω), τόμ. Α' σ. 105-107, τόμος Ε' σ. 190, 195-106, -211-215. Ἱστορία Ἐπαναστάσεως Φιλήμονος (ὡς ἀνωτέρω σ. 192, σημ. τῆς σελ. 43). Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Τριζούπη (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Α' σελ. 14-16). Γορτυνία Κανδηλώρου (ὡς ἀνωτέρω σ. 227). Δημητσάνα Κανδηλώρου (ὡς ἀνωτέρω σ. 22). Ἀραβαντινοῦ Ἀλῆ Πασᾶς (ὡς ἀνωτέρω σ. 285-287). Εὐαγγελίδου Ἀλῆς (ὡς ἀνωτέρω) σ. 684-685. Μ. Οἰκονόμου Ἱστορία Παλιγγενεσίας (ὡς ἀνωτέρω) σ. 65-67. Κανδηλώρου Γρηγόριος Ε' (ὡς ἀνωτέρω) σ. 182.

κριβώσῃ τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῆς Ἀρχῆς, καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς τοσαύτης ἐπαγγελίας ἐχούσης Ἐταιρείας.

Βεβαίως μεγάλη προνοητικότης ὄθει τὸν Γερμανὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς τοῦτο, βλέποντας, ὅτι ἀναποφεικτως θὰ ἔφερον ἡ Ἐταιρεία τὸ Γένος εἰς ἐξέγερσιν καὶ ὅτι ὄφειλον, οἱ ἐν Πελοποννήσῳ ἰδίως, νὰ γνωρίζωσιν ἐπακριβῶς πῶς ἔχουσι τὰ πράγματα, μήπως ζητοῦντες ἐλευθερίαν, εὕρωσι καὶ πάλιν τὸν ὄλεθρον.

Ὁ Παπαρηγόπουλος ἔφθασε πρῶτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐπισκεφθεὶς τὸν Πατριάρχην, ἐπέδωκεν αὐτῷ ἐπιστολὴν τοῦ Γερμανοῦ κατόπιν ἀνεχώρησεν εἰς Ῥωσσίαν πρὸς συνάντησιν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου.

Ὁ Παπαρηγόπουλος κατώρθωσεν ὄντως νὰ μάθῃ τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ἀλλὰ συγχρόνως κατενόησε καὶ τί ἔπρεπε νὰ ἀνακοινώσῃ πρὸς τε τὸν Καποδιστριαν καὶ τὸν Ὑψηλάντην, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς ἐκ τοῦ ἀδυνάτου πλέον τῆς ἀναστολῆς τοῦ κινήματος.

Ὁ Παπαρηγόπουλος ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον τὸ φθινόπωρον τοῦ 1820, κομίζων τὰ περὶ συστάσεως τῆς Ἐφορείας ἔγγραφα, ἧς πρῶτον μέλος ἦτο ὁ Γερμανός, τῆς Ἐφορείας διατελούσης ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τοῦ Ἰωάννου Βλασσοπούλου. Ὁ Παπαρηγόπουλος, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ἔφερε πρῶτος τὴν εἶδησιν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὡς Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐταιρείας (Γενικοῦ Πληρεξουσίου Ἐπιτρόπου τῆς Ἀρχῆς).

Ὅταν ἐπανῆλθεν ὁ Παπαρηγόπουλος εἶχον ἐκδηλωθῆ ἔμφαντικώτερον αἱ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἔριδες, αἵτινες δὲν περιεστάλθησαν βεβαίως διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς Ἐφορείας, ἣτις φυσικὸν ἦτο νὰ γεννήσῃ προσωπικὰς ἔριδας, οὔτε διὰ τῶν πληροφοριῶν καὶ διαβεβαιώσεων τοῦ Παπαρηγόπουλου, περὶ τῆς σοβαρότητος τῆς Ἐταιρείας καὶ τῶν ἀοράτων φίλων, ἀλλὰ κυρίως ἔνεκα τοῦ κοινοῦ κινδύνου, τοῦ ἐπὶ τῇ ἀφίξει εἰς Πελοπόννησον τοῦ Χουρσίτ Πασᾶ.¹

* *

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὐρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅταν ἔφθασεν εἰς Πελοπόννησον ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ διάσημος Παπαφλέσσας, κομίζων ὀδηγίας καὶ ἔγγραφα, ἀλλὰ κυρίως τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ πῦρ.

Τότε ὁ Γερμανός καὶ οἱ Πρόκριτοι, ὑπολογίσαντες τὰς συνετείας παρακεκινδυνευμένου καὶ ὄλως προώρου, κατὰ τὴν πεποίθησίν των, κινήματος, συνῆλθον εἰς Βοστίτσαν (Αἴγιον), ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἐτέθησαν δέ, διατυπωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ, προ-

¹ Περὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω ὄρα Δοκίμιον Φιλικῆς Ἐταιρείας Φιλήμονος (ὡς ἀνωτέρω σ. 335-350). Προλεγόμενα Φιλήμονος (ὡς ἀνωτέρω σ. 5' - 15'). Ἀπομνημονεύματα Γερμανοῦ (ἐκδ. Παπούλα σ. 18-21). Αἰνιᾶνος (ὡς ἀνωτέρω σ. 8-9). Γούδα (ὡς ἀνωτέρω Α' σ. 107). Γούδα (τόμ. Ε' σ. 214-219). Δοκίμιον Ἱστορ. Ἐπαναστάσεως Φιλήμονος (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Α' σ. 129 καὶ 342) ἔνθα καὶ τὸ πρὸς τὴν Ἀρχὴν συστατικὸν γράμμα διὰ τὸν Ι. Παπαρηγόπουλον, εἰς ὃ ὑπογράφει πρῶτος ὁ Γερμανός. Τριζούπη Ἱστορία (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Α' σ. 16, 20-22). Οἰκονόμου Ἱστορία Παλιγγενεσίας (ὡς ἀνωτέρω σ. 66-67). Γορτυνία Κανδηλώρου (ὡς ἀνωτέρω σ. 226) τοῦ αὐτοῦ Γρηγόριος Ε' (ὡς ἀνωτέρω σ. 180-181, 183-184, 186 καὶ 192). Τὸ κείμενον τῆς πρὸς τὸν Γερμανὸν ἀπαντήσεως τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ὄρα εἰς τὸ σύγγραμμα: «Τὰ κατὰ τὸν ἀοιδίμον πρωταθλητὴν τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων Ἀγῶνος, τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε', καταταχθέντα μὲν διορθωθέντα καὶ ὑπομνηματισθέντα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Γ. Γ. Παπαδοπούλου, συλλεγόμενα δὲ καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ Γ. Π. Ἀγγελοπούλου, ἱλάρχου, (τόμ. Α' σ. 223-224, Ἀθήναι 1865).

τάσεις τινές, ὑπὸ τύπον ἐρωτημάτων, πρὸς συζήτησιν καὶ ἀπόφασιν. Ἦτοι:

— Ἄν εἶναι σύμφωνον ὅλον τὸ Ἔθνος εἰς τοιοῦτον ἐπιχείρημα.

— Ἄν εἶνε ἀρμόδιος ὁ καιρὸς.

— Πῶς θὰ διατεθοῦν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις.

— Ἄν θέλει πράγματι συνδράμῃ τὸν Ἀγῶνα ἡ Ρωσία, καὶ

— Ἄν ὑπάρχῃ προετοιμασία πρὸς πόλεμον, καὶ ἔχῃ ἐξασφαλισθῆ ὁ τρόπος τῆς ἐξοικονομήσεως τῶν μεγάλων δαπανῶν.

Τὸ Συνέδριον ἤρχισε τὴν 26 Ἰανουαρίου 1821, καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς 30 ἰδίου, γενομένων 5 συσκέψεων.

Τὴν πρώτην ἡμέραν προσκληθεὶς προσῆλθε καὶ ὁ Παπαφλέσσας, ὅπως δώσῃ συμπληρωτικὰ πληροφορίας καὶ ἐπισήμους διαβεβαιώσεις. Περὶ πολλῶν δὲ διεβεβαίωσε χωρὶς νὰ πιστευθῆ.

Οὕτως οἱ τοῦ Συνεδρίου συνεφώνησαν, ὅτι ὁ καιρὸς δὲν εἶναι ἀρμόδιος, τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ ὑποστηρίζαντος τοῦτο καὶ δι' ἐγγράφου ὑπομνήματος ἐξ ἄρθρων ἑνδεκα.¹ Περιττὸν δὲ θεωρήσαντες νὰ λάβωσιν ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐρωτημάτων, ἀπεφάσισαν, ἀφ' ἐνὸς μὲν ν' ἀποστείλωσιν ἀνθρώπους εἰς Ρωσίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ὅπως πληροφορηθῶσι τὰς προθέσεις αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ κυρίως νὰ προσπαθῆσωσι παντὶ σθένει, ὅπως καθυσιχάσωσι τὰς Τουρκικὰς Ἀρχάς, αἵτινες, μεθ' ὅλην τὴν μακαριότητα αὐτῶν, συνεπείᾳ τοῦ καταδοθέντος μυστικοῦ περὶ τῆς Ἐταιρείας, καὶ τῶν κατὰ τόπους ὑπόπτων ἐνδείξεων, ἦσαν οὐ μόνον ἀνήσυχτοι, ἀλλὰ καὶ εἰς μέτρα τινὰ εἶχον προβῆ. Οὕτως εἶχε διαταχθῆ ἡ ἐπισκευὴ καὶ ἐφοδιάσις τῶν φρουρίων τῆς Πελοποννήσου καὶ, διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Χουρσίτ, ἡ ἐξακριβώσις τῶν διαδιδόμενων καὶ ἡ αὐστηρὰ τιμωρία τῶν τυχόν ἐνόχων.

Διενήργησαν δὲ οἱ τοῦ Συνεδρίου καὶ προχείρους συνεισφορὰς καὶ καθώρισαν, ὅτι, ἂν μεθ' ὅλα ταῦτα, ὁ Ἀγὼν ἐπισπευσθῆ, τότε ἡ ἔναρξις αὐτοῦ νὰ γίνῃ ἀπὸ κοινοῦ τὴν 25 Μαρτίου.²

Διὰ τὴν παραπλάνησιν ὅμως τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς μνησεῶς των εἶχον ἐργασθῆ οἱ περὶ τὸν Γερμανόν. Κυρίως δὲ προβλέποντες τὴν κατὰ τοῦ Ἀγῶνος Ἀγγλικὴν ἀντίδρασιν, εἶχον καταστήσῃ τοὺς Ἀγγλους ὑπόπτους εἰς τοὺς Τούρκους, ὡς φίλους τοῦ Ἀλῆ, ἐπωφελήθησαν δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τῶν γενομένων, χάριν τοῦ θαλασσίου χάρτου, καταμετρήσεων τοῦ βυθοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ Κόλπου, καταστήσαντες πρὸς τούτοις γνωστάς καὶ τὰς συνεννοήσεις τῶν ἐν Πάτραις Ἀγγλικῶν Προξενικῶν Ἀρχῶν πρὸς διαφόρους Καπετανέους, εἰς Ἀγγλικὴν διατελέσαντας ὑπηρεσίαν.³

*
**

Ἄλλ' ἡ δᾶς τοῦ Παπαφλέσσα εἶχε πλέον μεταδῶσῃ τὸ πῦρ. Οἱ σκεπτικοὶ ἐπάτουν ἐπὶ ἐδάφους σειομένου ἀπὸ τὴν

ἐπίδρασιν τοῦ πρὸς ἀπελευθέρωσιν ὄργασμοῦ. Οἱ ὑπὸ τόσους ἐνδοιαστικοὺς ὄρους ὑποδειχθεῖσα 25 Μαρτίου, ἤρχισε νὰ θεωρῆται ὡς βεβαία καὶ καθωρισμένη ἡμέρα γενικῆς ἐξεγέρσεως, τόσον, ὥστε νὰ εὐρίσκη ἡ Ἱστορία δίκαιον τὸν κατόπιν ἐπίσημον καθορισμόν της καὶ ν' ἀναγράφῃ εἰς τὰς δέλτους της τὴν Ἁγίαν Λαύραν ὡς τόπον ὄχι μόνον συσκέψεως, ὡς εἶναι τὸ ἱστορικῶς βέβαιον, ἀλλὰ καὶ πρώτης ἐκρήξεως τοῦ Ἀγῶνος.

Εἶχον ἄραγε δίκαιον οἱ ἐνδοιάζοντες; Ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος τούτου, ξένου τῆς παρουσίας μελέτης, ὑποχωρεῖ καὶ κατ' οὐσίαν, ὅπως ὑπεχώρησε καὶ τότε πᾶσα συμβουλή, πρὸ τοῦ ἀναποφεύκτου τῆς συγκρούσεως, δημιουργηθέντος ἀπὸ διάφορα μεμονωμένα γεγονότα. Οὕτω, πλὴν τῶν ἀποκαλύψεων τῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τῆς συλλήψεως καὶ τιμωρίας Φιλικῶν, ἡ ἔλευσις π. χ. εἰς Πάτρας τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου, ἡ ἀπολύτρωσις ἐν Πάτραις προὔχοντος τῆς Στερεᾶς, καὶ ἄλλα, ἀναγκάζουσι τοὺς Τούρκους νὰ λάβωσι σύντονα μέτρα, τὰ ὁποῖα μόνον ν' ἀναβάλλῃ κατώρθωσεν ἡ εὐθαρσῆς εὐγλωττία τοῦ Ἀνδρέου Λόντου.

Οἱ Τούρκοι ἐνόησαντες πλέον (καὶ ἦτο ὁμολογουμένως καιρὸς) ὅτι ἐπικείμεναι σοβαρὰ γεγονότα, προσκαλοῦσι, διὰ πρώτην των ἐνέργειαν πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ἀποφάσεών των, τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Προὔχοντας τῆς Πελοποννήσου εἰς Τριπολιτσᾶν, ὅπως δώσωσι δῆθεν ἐξηγήσεις περὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ἐκεῖ κρατοῦσιν αὐτοὺς, ρίπτοντες εἰς ἀπανθρωποτάτην εἰρκτὴν ἀναμῖξ πάντας τοὺς ὑπακούσαντας.¹

Ὁ Γερμανὸς κατώρθωσε νὰ μὴ μεταβῆ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, χωρὶς νὰ φανῆ, ὅτι δὲν ὑπήκουσε ἰδοὺ δὲ πῶς ἐτεχνουργήθη τὸ πρᾶγμα.

Γράφουσι γράμματα, ὡς προερχόμενα δῆθεν παρὰ Τούρκου φίλου των, τὰ παραδίδουσι δὲ εἰς χεῖρας χωρικοῦ οδηγηθέντος νὰ τοῖς τὰ ἐγχειρίσῃ καθ' ὁδὸν κατ' ἐντολὴν δῆθεν τοῦ Τούρκου. Τούτου γενομένου, σταματῶσι, προφασιζόμενοι πρὸς τὸν συνοδεύοντα αὐτοὺς ταχυδρόμον τοῦ Καϊμακάμη, ὅτι οἱ διὰ τῶν γραμμάτων ἀγγελλόμενοι κίνδυνοι τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ μὴ προχωρήσωσι περαιτέρω. Μετὰ ταῦτα ἐπιστρέφουσιν εἰς Καλάβρυτα καὶ συσκεφθέντες εἰς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας, περὶ τῆς ἐπικειμένης πλέον ἐξεγέρσεως καὶ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς προσωπικῆς των ἀσφαλείας, συντάσσουσι διαμαρτύρησιν πρὸς τὰς ἐν Τριπόλει Τουρκικὰς Ἀρχάς, διὰ τὰ ἐναντίον τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Προκρίτων ἄδικα δῆθεν μέτρα.

Κατόπιν τούτων ὁ Γερμανὸς κατέφυγεν εἰς Νεξερὰ μετὰ τοῦ Κερνίτζης καὶ τοῦ Ἀνδρέου Ζαΐμη.²

Ἄλλ' αἱ μικροσυγκρούσεις ἤρχισαν ἤδη. Συγκεντρώσεις ἀγγέλλονται πανταχόθεν. Ἄλλοι ἀνέμενον τὴν 25 Μαρτίου καὶ ἄλλοι ὄχι, ἐξαναγκάζόμενοι, ὅπως καὶ οἱ βραδύναντες νὰ ἐξεγερθῶσιν, ἀπὸ τὰς τοπικὰς περιστάσεις.

Τώρα πλέον ὁ Γερμανὸς βλέπει, ὅτι μία ὁδὸς ὑπάρχει, ἢ πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τὸν Θάνατον, καὶ εὐλογεῖ τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν τεταγμένην ἡμέραν τῆς 25 Μαρτίου.³

¹ Ὅρα καὶ «Δίπυλον» (δημοσίευμα συντασσόμενον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Δημ. Γρ. Καμπούρογλου τῆ ἀποφάσει τοῦ «Συλλόγου τῶν Φίλων τῆς Ἱστορίας» — φύλλον Α' 1 Δεκεμβρίου 1910 σ. 1.).

² Περὶ τούτων ὄρα Φιλίμονος Φιλ. Ἐταιρεία (ὡς ἀνωτέρω σ. 354 - 363). Ἀπομν. Γερμανοῦ (ἐκδ. Παπούλα σ. 23 - 25). Αἰνιάνος (σ. 9 - 10). Γούδα (σ. 110 - 111). Ἰστ. Φραντζῆ (σ. 91 - 109) λεπτομερῶς. Καρόλου Μεδελσῶνος Βαρθόλδη Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος μεταφρ. Α. Βλάχου Ἀθῆναι 1873 (σ. 255). Βίον Παπᾶ Φλέσσα συγγραφέντα μὲν ὑπὸ Φωτάκου, ἐκδοθέντα δὲ ὑπὸ Σ. Καλκανδῆ, ἐν Ἀθῆναις 1868 σ. 16 ὡς ἐξῆς).

³ Ὅρα Προλεγόμενα Φιλίμονος (ὡς ἀνωτέρω σ. ιη' - κα'). Γούδα Α' (ὡς ἀνωτέρω σ. 107 - 109).

¹ Ὅρα πλὴν ἄλλων καὶ τὸ προμνημονευθὲν ἤδη ἔργον περὶ τῶν Ἀρχιερέων ἐν Τριπόλει τοῦ Ζαφειροπούλου.

² Πλὴν ἄλλων ἐγράφη, ὅτι ἱερουργήσας ἐκεῖ ὁ Γερμανός, ἠνχῆθη ὑπὲρ τῆς κατευδόμενης τοῦ Ἀγῶνος, καὶ ἀπῆλλαξε τοὺς πολεμιστὰς τῆς πρὸς τήρησιν τῆς νησιεῖας ὑποχρέωσος (Γούδα Α' σ. 116 ὡς ἀνωτέρω). Ταῦτα δὲν δυνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀπίθανα.

³ Δι' ὅλα ταῦτα, ἀναγραφόμενα εἰς πάντα τὰ περὶ τοῦ Ἀγῶνος ἔργα, ὄρα π. χ. εἰς Φραντζῆν (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Α' σ. 124 - 153) λεπτομερῶς καὶ Α' σ. 178. Προλεγόμενα Φιλίμονος (ὡς ἀνωτέρω σ. κα' - κδ' καὶ κς' - κζ') ἐνθα καὶ αἱ περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἐνάρεως τοῦ Ἀγῶνος διαφωνίαι. Αἰνιάνος (ὡς ἀνωτέρω σ. 10 - 12). Ἀπομνημονεύματα Γερμανοῦ (ἐκδοσις Παπούλα σ. 26 - 29). Γούδα τόμ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

Κατά τὰς πρὸς ἡμᾶς ἀνακοινώσεις τοῦ ἐλλογίμου κ. Ἀθ. Βερροιοπούλου, ἐπιβεβαιοῦται μὲν καὶ δι' ἐγγράφων, ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Γερμανοῦ ὀνομάζετο Ἰωάννης Γκόζιας (καὶ εἶναι γνωστὰ εἰσέτι «τοῦ Γκόζια τὰ χωράφια») ἐπιβεβαιοῦται δέ, ἐκ μητρικῆς του παραδόσεως, ἡ γνώμη καὶ τοῦ Γ. Παπούλα, ὅτι ἐγνώριζεν οὗτος τὴν τέχνην τοῦ χρυσοῦ (Προλεγόμενα σ. 6). Ἐπίσης ὅτι ἡ μήτηρ του ἦτο ὄντως θυγάτηρ τοῦ Σταμάτη Κουκουζοπούλου. Διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρὸς μητρὸς τούτου πάππου ἐκαλεῖτο καὶ ὁ ἀδελφός του· εἶχε δὲ φαίνεται τοιοῦτον ὁ Γερμανὸς ὀνόματι Σταμάτην προῶρος ἀποθανόντα. (Ὅτε ἐπανήρχετο ἐκ Κ' πόλεως, ἠσθένησεν ἐν Τριπόλει, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Δημητσάνῃ κατὰ τὸν κ. Βερροιοπούλου). Περὶ τοῦ Σταμάτη τούτου γίνεται λόγος εἰς τὴν ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1819 ἐπιστολὴν τοῦ Γερμανοῦ (ἴδρα σημειώματα Παπούλα σ. 203), ἣτις βεβαίως ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἐν Τεργέστῃ Ι. Καράκαλον. Κατὰ τὰς ἡμετέρας ἐρεῦνας ὁ Σταμάτης οὗτος, πρὸς τελειότεραν μορφωσίν του, εἶχεν ἀποσταλεῖ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ εἰς Τεργέστην, ὡς ἀποδεικνύουσι δύο ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Γ. Παναγιωτοπούλου, πρὸς τὸν ἐν Τεργέστῃ Ι. Καράκαλον, τοῦ ἔτους 1819, ἃς ἔχομεν ὑπ' ὄψιν.

Ὁ κ. Βερροιοπούλος προσθέτει, ὅτι ὁ ἐκ τῶν γαμβρῶν τοῦ Γερμανοῦ Χρυσοβέργης, ὀνομάζετο Χρήστος καὶ ὄχι Ἀθανάσιος, ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ Χρήστου τούτου καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Γερμανοῦ Κωνσταντίνης. Τούτων δὲ τὴν θυγατέρα Αἰκατερίνην εἶχε σύζυγον ὁ Π. Ἰερραμίας καὶ ὄχι τὴν θυγατέρα τῆς ἐτέρας ἀδελφῆς του Χρυσάνθης Καλαμογδάτη.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ο ΛΟΦΟΣ ΤΟΥ ΑΛΟΓΟΥ*

Κάποιος ἠρώτησε διὰ τίνος ἐφημερίδος: «Τίς εἶναι ὁ ὑπὸ περιηγητοῦ τίνος ἀναγραφόμενος ἐν Ἀθήναις Λόφος τοῦ Ἀλόγου», ἔλαβε δὲ τὴν ἀπάντησιν, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι

Α' σ. 111-117). Οἰκονόμου Ἱστορία (ὡς ἀνωτέρω σ. 81-84-88 καὶ 115). Φιλικὴ Ἐταιρεία Φιλήμονος (ὡς ἀνωτέρω σ. 364-374). Φωτᾶκου Ἀπομνημονεύματα (ὡς ἀνωτέρω τόμ. Α' σ. 62-64). Σπηλιάδου Ἱστορία (ὡς ἀνωτέρω σ. 20-31). Ὁμοιοπούλου Ἱστορία (ὡς ἀνωτέρω σ. 425-426). Γορτυνία Κανδηλώρου ἰκανὰ σχετικὰ (ὡς ἀνωτέρω σ. 239 καὶ ἐξῆς). Βαρθόλδης Ἱστορία (ὡς ἀνωτέρω σ. 257-258 καὶ 263). Ν. Α. Ἀγγελίδου. «Ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἀπὸ τῆς Τουρκοκρατίας μέχρι σήμερον (Ἀθῆναι 1909). Ἐν αὐτῇ ἐκτίθενται αἱ διάφοραι γνώμαι περὶ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἀγῶνος, παρατιθεμένου καὶ ἀξίου λόγου βιβλιογραφικοῦ σημειώματος σ. 45-51». «Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας (τόμ. Γ' Ἀθῆναι 1889) ἐν φ' (ἐν σελίδι 428-445) Γ. Παπανδρέου περὶ τῆς ἐν Καλαβρύτοις ἱστορικῆς μονῆς τῆς Ἁγίας Λαύρας. Ἀξία λόγου μελέτη ἐν ἣ ἀνυπόθετος ὁ συγγραφεὺς ἐπιτετραμμένον αὐτῷ ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν γνησιότητα τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Γερμανοῦ. «Storia del risorgimento della Grecia» del D. L. Ciampolini (τόμ. Α' σ. 123 καὶ ἐξῆς). Firenze 1864.

Διὰ τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας ἐνησχολήθη πολλαπλῶς καὶ ὁ διδάκτωρ κ. Χ. Ἡλιόπουλος. Ὅρα ἰδίως ἔργον αὐτοῦ «Χρυσαὶ ἐθνικαὶ σελίδες» (εἰς «Ποικίλην Στοάν» Ἰ. Ἀρσένη 1899 σ. 370-386).

Ἐπίσης ἴδε σχετικὰ εἰς τὸ «Κτιτορικὸν ἦτοι ἱστορία τῆς ἱερᾶς Μονῆς Λαύρας τῆς ἐν Καλαβρύτοις» ὑπὸ Λαμασσηνοῦ Ἀποστολίδου (Ἀθῆναι 1905) σ. 66-71. Τὰ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἀγῶνος ἐν αὐτῷ ὅλως ἀνεργάστιστα. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως μειοῖ τὴν ἱερότητα καὶ τὴν ὑπέροχον ἱστορικὴν ἀξίαν τοῦ Λαβάρου τῆς Μονῆς. Ἐν τῷ Κτιτορικῷ μετατυπῶνται σχετικὴ συλλογὴ τοῦ Ἀ. Μπέη (Πάτραις 1895) ἐπιγραφομένη «ἡ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς Ἁγίας Λαύρας ἐν Πάτραις» (σ. 114). — Ἐφημερίς «Ἀκρόπολις», τῆς 29 Ἰουλίου 1889, ἐνθα σχετικὸν Πρακτικὸν τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου.

Εἰς τὴν Ἱστορίαν του ὁ Πουκεβίλ (ὡς ἀνωτέρω τ. Β' σ. 313 κ. ἐ.) καθορίζει τὰ πρᾶγματα ἀκριβῶς, ἐν δὲ σ. 333 κ. ἐ., ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ ἐν Πάτραις Προξένου τῆς Γαλλίας Οὔγου Πουκεβίλ, καθορίζει τὰ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἀγῶνος ἐν Πάτραις.

* Ὅρα καὶ «Νέαν Ἐφημερίδα» τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1888.

ἀγνωστον, ἀφοῦ καὶ οἱ εἰδήμονες τῶν Ἀθηναϊκῶν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δώσωσι σχετικὴν τινα πληροφορίαν. Ὁ αὐτός, φαίνεται, ἠρώτησε καὶ πάλιν δι' ἄλλης ἐφημερίδος, ἣτις ἀπήντησεν, ὅτι «Λόφος τῶν Ἀλόγων» ἐλέγετο ἐπὶ τουρκοκρατίας, λέγεται δὲ καὶ σήμερον πολλαχῶς ὑπὸ τῶν γεροντοτέρων αὐτοχθόνων κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν, ἢ πρὸ τοῦ Θεσείου πλατεῖα ἐνθα ἐγίνετο ἡ ἀγορὰ τῶν ἵππων καὶ ὄνων: τὸ γαῖδουροπάζαρο».

Χάριν τῆς ἀληθείας σημειοῦμεν τὰ ἐξῆς:

Πρῶτον δὲν ὑπεβλήθη ἐρώτησις περὶ Λόφου τῶν Ἀλόγων, ἀλλὰ τοῦ Ἀλόγου, οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἐρωτήσῃ τις περὶ ἀνυπόστατου πράγματος καὶ παρ' οὐδενὸς οὔτε γραφέντος οὔτε ρηθέντος ποτέ· διότι ἡ πλατεῖα τ' αἰ Γιώργη τοῦ Ἀκαμάτη (Θησείου), ὅπου ὄντως ἐγίνετο κατὰ Δευτέραν καὶ τὸ ἀλογοπάζαρο (ἵνα μὴ ἐπαναλάβωμεν τὸ ἄλλο ὄνομα), δὲν εἶναι Λόφος ἀλλὰ πλατεῖα, ὁ παρ' αὐτὴν δὲ Λόφος τοῦ Ἀρείου Πάγου, Καρὰ-Σουὶ ἐλέγετο ὁ ἀνυπόστατος ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Λεδομένου λοιπὸν ὅτι ξένος περιηγητὴς ἀναφέρει περὶ Λόφου τοῦ Ἀλόγου δὲν κατώρθωσα μέγα τι ἐννοήσας, ὅτι οὗτος θὰ ἔγραφε βεβαίως: *Colline du Cheval* μεταφράσας οὕτω τὸ Κολωνὸς Ἰππείως, ὅπερ σημαίνει τὸ αὐτό, πιθανὸν ὅμως εἶπον, ὁ περιηγητὴς νὰ ἔγραφε καὶ *Colone* ὅπερ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν νὰ μετεβλήθη εἰς *Colline*.

Εὐθύς ἀνεκοίνωσα ταῦτα ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἐξενεγκῶν τὴν περὶ ἀλογοπαζάρου γνώμην ἐπέμενε, ὅτι ἔχει δίκαιον, ἠναγκάσθη νὰ ἐρευνήσω τὰς σημειώσεις μου, ν' ἀνακοινώσω δὲ καὶ τὰ ἐξῆς:

Ἐν ἐπιστολῇ λοιπὸν αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον περιγραφῇ, ὁ Jacques Paul Babin, ὁ δημοφιλὴς ἐν Ἀθήναις ἱεροῦτης Babin, φερουσίη χρονολογίαν 8 Ὀκτωβρίου 1672, ἀπευθυνομένη δὲ πρὸς τὸν ἀββᾶν Pecoil, περιγράφων τὰς Ἀθῆνας σημειοῖ: «Cette grande plaine est comme le milieu et le centre d'un vaste Amphithéâtre que font... la Colline du Cheval... etc».

Ὁ Laborde (Athènes aux XV, XVI, XVII, siècles) ὑπὸ τὴν φράσιν *Colline du Cheval* σημειοῖ: «Il est difficile de saisir l'intention du Père Babin dans les deux paragraphes ou il parle de la Colline du Cheval; de quelle colline s'agit-il?».

Ἄλλ' ὁ μακαρίτης Babin ὀλίγῳ κατωτέρω ἐπαναλαμβάνει, ὡσεὶ προβλέπων τὴν ἀπορίαν τῶν μεταγενεστέρων, «... les autels de Minerve et de Neptune ne paroissent plus sur la Colline du Cheval...» ὅπερ πείθει, ὅτι περὶ Κολωνοῦ πρόκειται, καὶ τοὺς μὴ ἀρκουμένους εἰς τὸ ὅτι μεταφράζων ὁ Babin τὸ Κολωνὸς Ἰππείως ἢ τὴν ἴσως κατὰ παράδοσιν τότε σωζομένην δημώδη ὀνομασίαν τοῦ Ἰππείου Κολωνοῦ: ὁ Λόφος τοῦ Ἀλόγου, δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ἄλλως εἰμὴ *Colline du Cheval*.

ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΑΙ*

Εἰς τὸ τεῦχος τῶν «Στατιστικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀπογραφῆς κατὰ τὴν 5-6 Ὀκτωβρίου 1896» μεταξὺ ἄλλων παρατηροῦμεν καὶ τὰ ἐξῆς παράδοξα:

1) Βακαλοπούλα (ἢ) προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ κατὰ τὸν Ποδονίφτην κτήματος τοῦ κ. Βακαλοπούλου.

2) Ζούγκα (ἢ), ἐπίσης πρόκειται περὶ τοῦ κατὰ τὸ Μαρούσι κτήματος τοῦ ταμίου κ. Ζούγκα.

3) Κουτσονκάρι (τὸ). Πρόκειται περὶ τοῦ κατὰ τὸ Ποι-

* Ἴδε καὶ «Ἐστία» τῆς 6 Ἰουλίου 1897.

κίλον ὄρος ἢ τὸν Κορυθαλλὸν κατ' ἄλλους, καὶ πρὸς τὸν Πειραιᾶ κτήματος τοῦ μακαροῦτου φαρμακοποιοῦ καὶ δημογεύσαντος Ἀθηναίων Κουτσιάκη.

4-5) Ἅγιος Ἰωάννης Ρέντης καὶ Ἅγιος Κωνσταντῖνος Κολωνός. Οὔτε ὁ Ἅγ. Ἰωάννης εἶχεν ἐπώνυμον Ρέντης, οὔτε ὁ Ἅγ. Κωνσταντῖνος Κολωνός, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τοῦ Ἅγ. Ἰωάννου τοῦ Ρέντη (κτήματος δηλαδὴ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ ἐπισήμου Ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας Ρέντη), καὶ Ἅγ. Κωνσταντῖνου, τοῦ κατὰ τὸν ἀρχαῖον Κολωνὸν κειμένου.

6) Βουθοῦλα. (Βούθουλας καὶ Βουθοῦλοι λέγεται ἡ θέσις).

7) Καισαριανή. Ἡ παναρχαία αὕτη κατὰ τὸν Ὑμηττὸν Μονὴ ἢ θὰ ὀνομασθῆ ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον Σερμανή, ἴσως καὶ ὀρθότερον, ἢ Καισαριανή ἐπὶ τὸ δασκαλικώτερον.

8) Διατὶ δὲ Χαμόστερα καὶ ὄχι Χαμοστέρα ἢ κατὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς πασίγνωστος θέσις;

ΨΗΦΙΔΕΣ

(ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ)

Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τοῦ Στρατηγοῦ Ἀνδρέου Λόντου.

Μετ' εὐνοήτου ἐνθουσιασμοῦ ἤκουσαν οἱ φιλόστοροι τὴν εἶδησιν περὶ ἐκδόσεως τοῦ σπουδαιοτάτου Ἀρχείου τοῦ Στρατηγοῦ Ἀνδρέου Λόντου.

Κατὰ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν ὑπὸ τῶν κατόχων καὶ ἐκδοτῶν ἐπιθυμίαν, ἐλάβομεν γνῶσιν τοῦ ἀνεκδότου τούτου ἱστορικοῦ θησαυροῦ, ἐγράψαμεν δὲ καὶ τὸ κατωτέρω Σημείωμα, περιληφθὲν εἰς τὸ ἐκδοθὲν τεῦχος, τὸ ἀγγέλλον τὴν ἐκδοσὶν καὶ περιέχον πανομοιότηως ἀριθμὸν τινα ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων ἐγγράφων.

Σημείωμα περὶ τοῦ Ἀρχείου Λόντου καὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχεϊακῶν ἐργασιῶν. Ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Βασιλείου, ἢ ἐκδοσις ἐγγράφων, ἀναγομένων εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ εἰς τὸν κυρίως Ἀγῶνα, ἐθεωρήθη δικαίως, ὡς ἀπαραίτητον ἔρρισμα πρὸς στήριξιν μερικῆς ἢ γενικῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Αὐτὸ τοῦτο Κράτος ἀνεγνώρισε τὴν ἀνάγκην ταύτην διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἀρχείων τῆς Ἑλλ. Παλιγγενεσίας».¹

Κατόπιν ἢ ἴδρυσιν τῆς ἐθνωφελεστάτης Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας, παρ' ἣ ἀπόκεινται πολυπληθῆ ἱστορικὰ ἐγγραφα καὶ δὴ ὀλόκληρα Ἀρχεῖα (ὡς τὸ τοῦ Πετρούκα κλπ.), ἔδωκε μεγάλην ὄψησιν εἰς τὴν σοβαρὰν ἔρευναν.

Ἡ ἴδρυσιν μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τοῦ Κράτους, εἰς ὃ ἀπεθησαυρίσθησαν καὶ ἰδιωτικὰ σπουδαιότατα Ἀρχεῖα (π. χ. τὸ τοῦ Ι. Φιλίμωνος) καὶ τὰ περισωθέντα Ἀρχεῖα τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Ἀγῶνος, ἐπηύξησε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἱστοριοδιφῶν καὶ παρέσχε πολυτιμότητα πηγᾶς πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Ἀλλὰ καὶ ἰδιῶται συλλογεῖς καὶ ἱστοριοδίφαι ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται φιλοτίμως καὶ νὰ ἐκδίδωσιν ἱστορικὰ μνημεῖα ἀναγόμενα εἰς τὸν Ἀγῶνα.²

Εὐνόητος λοιπὸν εἶναι ὁ ἐνθουσιασμὸς παντὸς φιλόστορος ἐπὶ τῷ ἀκούσῳ, ὅτι, παρὰ τοῖς ἀπογόνους τοῦ Σωτηρίου καὶ τοῖς ἀνεπιτοῖς τοῦ Στρατηγοῦ Ἀνδρέου Λόν-

του, περιεσώθη ὀλόκληρον Ἀρχεῖον ἱστορικὸν καὶ ὅτι τοῦτο πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς.

Ἡ μεγάλη καὶ συνεχῆς δρᾶσις τοῦ αἰοδίου Ἀνδρέου Λόντου, καὶ ὡς πολιτικοῦ καὶ ὡς στρατιωτικοῦ, ἢ ἐπικοινωνία αὐτοῦ πρὸς πάντας τοὺς κορυφαίους τοῦ Ἀγῶνος ἄνδρας, Ἕλληνας τε καὶ ξένους, πείθουσι περὶ τῆς σημασίας τῶν πολυτίμων τούτων ἱστορικῶν μνημείων τοῦ Ἀγῶνος, ἅτινα τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν κατόχων εἶδομεν καὶ ἐπεσοπήσαμεν.

Ἄλλ' εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦτο περιεσώθησαν καὶ ἐγγραφα ἀναγόμενα εἰς τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, δύο τῶν ὁποίων καὶ μόνον, ἀφορῶντα εἰς τὸν Σωτήριον Λόντον, πατέρα τοῦ Ἀνδρέου, (ἔτος 1789) καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀνδρέαν εὐθὺς ἔπειτα, ἀποκαλύπτουσι ζηλευτὴν εὐνομίαν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ ταλμῶμεν νὰ εἴπωμεν ἐλεύθερον βίον εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Βοστίτζης, μονοῦ δὲ δίδουσι πλήρη εἰκόνα τῆς τότε τοπικῆς διοικήσεως τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, αἵτινες, θεωροῦσαι τοὺς Τούρκους ὡς προσκαίρους ἐπιδρομείς, ἄφινον νὰ διασρῆ ὑπὸ τὸ σκότος τῆς δουλείας ἑλληνοπρεπῆς διοικητικὸς βίος.

Ἀρχιερεῖς Πατρῶν καὶ Κερνίτζης. Εἰς τὸ ἐκδοθὲν ὑποδειγματικὸν Τεῦχος τοῦ Ἀρχείου τοῦ στρατηγοῦ Ἀνδρέου Λόντου περιελήφθησαν, φωτοτυπικῶς παρεχόμενα, καὶ αἱ προειρημένα δύο Πράξεις τῶν κατοίκων τοῦ διαμερίσματος Βοστίτζης. Τούτων προτάσσονται ὑπογραφαὶ Μητροπολίτου Πατρῶν καὶ ἐπισκόπων Κερνίτζης· καὶ εἰς μὲν τὴν μίαν, φέρουσαν χρονολογίαν 1789, προτάσσεται ἡ ὑπογραφή τοῦ Μητροπολίτου Πατρῶν Γρηγορίου (ἢ σφραγὶς τοῦ φέρει τὴν χρονολογίαν 1781) καὶ τοῦ ἐπισκόπου Κερνίτζης Κρυλλῶν (τούτου ἡ σφραγὶς φέρει τὴν χρονολογίαν 1785), τῆς δὲ ἐτέρας πράξεως προτάσσεται ἡ ὑπογραφή τοῦ ἐπισκόπου Κερνίτζης Προκοπίου. Αὕτη εἶναι ἀχρονολόγητος, ἡ σφραγὶς ὅμως φέρει τὴν χρονολογίαν 1801, πρόκειται δὲ περὶ γεγονότων πάντως μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπισυμβάντων.

Ἀνεκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Βύρωνος. Ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει περιλαμβάνεται πανομοιότηως καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Βύρωνος, ἣτις ἀπεστάλη ἐκ Μεσολογγίου καὶ φέρει τὴν χρονολογίαν 24 Φεβρουαρίου 1824. Εἶναι γεγραμμένη ἑλληνιστὶ διὰ ξένης χειρὸς καὶ φέρει ἰδιοχείρως τὴν ὑπογραφήν: «Noel Byron Paire d' Angleterre.»

Ἐν αὐτῇ ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀσθενείας του, περὶ τῶν διχονοιῶν τῶν Σουλτανῶν καὶ τῆς συνεπειᾶ κυρίως αὐτῶν ἀναβολῆς τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ναυπάκτου. Συνιστᾷ τῷ Λόντῳ τὴν στενοτέραν πολιορκίαν τῶν φρουριῶν «Πατρῶν καὶ Καστελίου τοῦ Μωρέως.» Ἀγγέλλει αὐτῷ, ὅτι «θέλει τῷ στείλῃ δύο κανόνια τοῦ πολέμου» μετὰ τῶν ἐφοδίων αὐτῶν καὶ ζητεῖ 12 ἀνθρώπους του καὶ δύο ἀξιωματικούς, ὅπως ἐκγυμνασθῶσι καταλλήλως.

Τὸ ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τοῦ Ἀγῶνος.¹ Ἐν τῷ Γενικῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ἀπέκριντο 127 δέσμαι περιέχουσαι ὑπὲρ τοὺς 23,000 φακέλλους αἰτήσεων

¹ Τόμ. Α' 1857 - Τόμ. Β' 1862.

² Π.χ. ὁ Ἰ. Βλαχογιάννης κ.λ. Ὅρα καὶ ἡμέτερον Ἀρχεῖον Δ. Ῥώμα.

¹ Ὅρα καὶ «Παναθήναια» Τόμ. Ε' (1903) σελ. 351.

καὶ δικαιολογητικῶν ἐγγράφων διαφόρων ἀγωνιστῶν ἢ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ὑποβληθέντων πρὸς ἀναγνώρισιν ἢ ἐπαύξησιν τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν διὰ βαθμὸν ἢ ἀποζημίωσιν, πρὸς τὴν καταρτισθεῖσαν τῷ 1865 ἐπιτροπῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος.

Πρὸς τούτοις ἐν τῷ αὐτῷ Ἀρχεῖῳ ἀπέκειντο καὶ σχετικὰ βιβλία καὶ εὑρετήρια καὶ πρωτόκολλα καὶ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς ἐπιτροπῆς.

Πάντα ταῦτα παρεδόθησαν πολὺ ὀρθῶς πρὸ τινων ἐτῶν εἰς τὸ τμήμα τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης χάριν τοῦ καταρτιζομένου ἐν τῇ Νέᾳ Βιβλιοθήκῃ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τοῦ Κράτους.

Τὸ Ἀρχεῖον τοῦτο βεβαίως θὰ συντρέξῃσι καὶ ἰδιῶται καὶ σωματεῖα, ὅπως γίνῃ ὅσον ἔνεστι τέλειον, ἀφοῦ καὶ ἐπίσημα ἀντίγραφα θὰ δίδονται πρὸς τοὺς ἐνδιαφερομένους.

Πρὸς τούτοις παρεδόθησαν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην καὶ τὰ Μητρώα τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος.

Οὕτω παρεδόθη:

α') Τὸ μητρώον τῶν κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα ἀξιωματικῶν.

Τὸ Μητρώον τοῦτο περιέχει τὰς ἐξῆς στήλας: αὔξοντος ἀριθμοῦ - ὀνόματος καὶ ἐπωνύμου - Πατρίδος - ἐκδουλεύσεων καὶ ἰδιαιτέρων περιστάσεων καὶ τάξεων, εἰς ἃς ἐκρίθησαν νὰ ταχθῶσι καὶ τέλος ὀφειλομένων εἰς γροῖα, ἢ φοίνικας (διὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καποδιστρίου).

Αἱ τάξεις εἶναι ἑπτὰ.

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἐτάχθησαν 56, εἰς τὴν δευτέραν 72, εἰς τὴν τρίτην 116, εἰς τὴν τετάρτην 287, εἰς τὴν πέμπτην 691, εἰς τὴν ἕκτην 695 καὶ εἰς τὴν ἑβδόμην 1810.

Πρῶτος ἐν τῷ Μητρώῳ φέρεται ὁ Παναγιώτης Γιατράκος καὶ δεύτερος, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

β') Μητρώον τῶν κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα ὑπαξιωματικῶν, διαιρουμένων εἰς δύο τάξεις καὶ ἀνερχομένων εἰς 6488.

γ') Μητρώον τῶν κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα στρατιωτῶν ἀνερχομένων εἰς 12,183.

Ἐπίσης παρεδόθησαν τὰ Μητρώα τοῦ κατὰ θάλασσαν τμήματος μετὰ τῆς ἰδιαιτέρας ὑποδιαίρεσεως τῶν πυρπολητῶν.

Διαιροῦνται καὶ οἱ ναυτικοὶ εἰς ἑπτὰ τάξεις.

Πρῶτος ἐν τῇ πρώτῃ τάξει φέρεται ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης, δεύτερος ὁ Γεώργιος Ἀνδρουτζίος καὶ τρίτος ὁ Γ. Νικολῆ Ἀποστόλη.

Οἱ τῆς Α' τάξεως εἶναι ἐν ὄλῳ 16.

Ἐν ὄλῳ οἱ κατὰ θάλασσαν ἀγωνισθέντες ἀνέρχονται εἰς 2483.

Ἐκ τῶν πυρπολητῶν πρῶτος φέρεται ὁ Ἀναγνώστης Δημαμᾶς καὶ δεύτερος ὁ Θ. Βώκος.

Ἐπίσης παρεδόθη τὸ Μητρώον τοῦ Πολιτικοῦ Τμήματος, περιέχον ἐπίσης ἑπτὰ τάξεις.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἀναγράφονται 20.

Πρῶτος δ' ἐν τοῖς πρώτοις ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς καὶ δεύτερος ὁ Κανακάρης.

Τὰ 143 ὀνόματα καὶ ἡ Ἀριστοκρατία τοῦ Ἀγῶνος.
Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἀγῶνος τοῦ ἔτους 1865 δύναται νὰ ὀνομασθῇ Ἀναθεωρητικὴ. Ἡ κυρίως ἐπιτροπὴ συνέστη τῷ 1858. Αὕτη ἔλαβε τὸ δικαίωμα νὰ συγκεντρώσῃ τὰ ἀποδεικτικὰ τῶν διαφόρων θυσῶν κατὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ νὰ ἐκδώσῃ Ἀποφάσεις, κατατάσσουσα τοὺς Ἀγωνιστάς, ἀνα-

λόγως τῶν ἐκδουλεύσεων αὐτῶν, εἰς τάξεις προέβη δὲ εἰς τὴν ἐξῆς γενικὴν διαίρεσιν:

Ἀγωνισταὶ θαλάσσης.

Ἀγωνισταὶ ξηρᾶς.

Θυσία ὕλικαί.

Πυρποληταί.

Οἱ ἀγωνισταὶ ἐκάστης κατηγορίας διηρέθησαν εἰς ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας.

Οἱ ἀξιωματικοὶ διηρέθησαν εἰς ἕξ τάξεις.

Οἱ τῆς πρώτης τάξεως ἀγωνισταὶ ἀπετέλεσαν οὕτως εἰπεῖν τὴν **Ἀριστοκρατίαν τοῦ Ἀγῶνος** ἦσαν δὲ οὗτοι **143**.¹

Τόσον δὲ ἐπίσημος ἐθεωρήθη ἡ ἐργασία αὕτη, ὥστε «τὰ 143 ὀνόματα» ἔγιναν παροιμιώδης ἔφρασις καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ: Ἀριστοκρατία.

Βεβαίως ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ὑπῆρξεν ἀλάθητος. Βεβαίως θὰ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι δικαιούμενοι νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν πρώτην τάξιν· οὐδεὶς ὅμως ἐκ τῶν ἀναγνωρισθέντων τότε 143 τῆς πρώτης τάξεως ἦτο ἀνάξιος τῆς τιμῆς ταύτης.

Οἱ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοὶ ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1832.

Πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸν κ. Ν. Δημητρακόπουλον, εἶχομεν ὑποβάλλῃ Σημειώματά τινα περὶ τῶν Ὑπουργῶν τῆς Δικαιοσύνης, τοῦ Ἀγῶνος, χάριν τῆς καταρτιζομένης τότε Ἐπετηρίδος τοῦ Ὑπουργείου τούτου. Δὲν εἶχομεν τὴν ἀξιῶσιν τὰ στοιχειώδη Σημειώματα ταῦτα, προϊόντα προχείρων ἐρευνῶν, καὶ ἔχοντα ἀνάγκην συμπληρώσεως δι' ἐρευνῶν ἐπὶ ἀνεκδότων ἰδίως ἐγγράφων, νὰ δημοσιευθῶσι μετὰ τοῦ ὀνόματος ἡμῶν ἀφοῦ ὅμως ὁ κ. Ὑπουργὸς ἠθέλησε νὰ τιμῆσῃ τὰ Σημειώματα ταῦτα διατάξας νὰ καταλάβῃσι σελίδας τινὰς τῆς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν περισπουδάστου Ἐπετηρίδος, μεταφέρομεν τὰ Σημειώματα ταῦτα καὶ εἰς τὸ «Δίπυλον».

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Ἀγῶνος φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ καταστῇ ἐφικτὴ ἡ σύγκλησις Πανελληνίου Συνεδρίου, ἕξ οὗ ν' ἀπορρέουσι γενικῆς δικαιοδοσίας καὶ ἀναγνωρίσεως ἐκτελεστικῆ ἐξουσία.

Τοῦτο ἐπετεύχθη μόλις πρὸς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους, τὸ δὲ πρῶτον πολίτευμα ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ δευτέρου ἔτους (1822).

Δι' αὐτοῦ, ὡς καὶ διὰ τῶν κατόπιν ἐτέρων δύο πολιτευμάτων (τοῦ Ἀπριλίου δηλ. 1823, καὶ τοῦ Μαΐου 1827), καθιδρύνοντο Ὑπουργεῖα (Μινιστέρια, Ὑπουργεῖα, Γραμματεῖα).

Λυσχερὲς ὅμως εἶναι τὸ νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς, ποῖα πρόσωπα κατεῖχον τὸ τοῦ Ὑπουργοῦ ἀξίωμα κατὰ τὰ πρῶτα ἑπτὰ ἔτη τοῦ Ἀγῶνος, ἔνεκα τοῦ ἀτάκτου, ἀμεθόδου καὶ ἀνεπαρκοῦς, ὡς ἦτο ἐλόμενον, τρόπου τῆς τότε δημοσιεύσεως τῶν ἐπισήμων πράξεων.

Ἐκ τῆς ἐρεῦνης τῶν ποικίλων δημοσιευμάτων τῶν χρόνων ἐκείνων προέκυψάν μοι τὰ ἐξῆς:

α') **Μινιστροὶ.**

1822.— Διὰ τῆς ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1822 πράξεως

¹ 96 εἶναι ναυτικοὶ καὶ 47 τῆς ξηρᾶς. Ὁ πρῶτος οὗτος Κατάλογος ἐστάλη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Κατόπιν ὑπεβλήθη εἰς τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ . . . ἐχάθη. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ 1865 ἐσκέφθη ἄλλως.

τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 65 τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου διορίσθη Μινίστρος τοῦ Δικαίου ὁ Θεόδωρος Βλάσιος (Μάμουκα, τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν κλπ. Τόμ. Β' σ. 51).¹

Τῆ 1 Μαΐου 1822, Μινίστρος τοῦ Δικαίου εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς (Ἀρχαία Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, Τόμ. Α', σελ. 328).

β') Ὑπουργοί.

1824.—Τῆ 9 Σεπτεμβρίου 1824, ὑπουργὸς τοῦ Δικαίου εἶναι ὁ Ἰωάννης Θεοτόκης (Φίλος τοῦ Νόμου τῆς Ὑδρας, 1824, ἀριθ. 56).

1825.—Τῆ 20 Μαρτίου 1825, ὑπουργὸς τοῦ Δικαίου ὁ αὐτὸς Ἰω. Θεοτόκης. Γενικὸς δὲ γραμματεὺς ὁ Μ. Βερνάρδος. (Ἑλλην. Χρονικὰ Μεσολογγίου, ἔκδ. Β', ἔτος Β', σελ. 59).

Τῆ 4 Ἰουλίου, ὁ αὐτὸς ὑπουργὸς (σ. 139).

Τῆ 10 Ὀκτωβρίου 1825. Ἐν ἐλλείψει ὑπουργοῦ ὁ γεν. γραμματεὺς Μ. Βερνάρδος. (Ἐφημ. Ἀθηνῶν τοῦ 1825).

Τῆ 1 Νοεμβρίου ὁ αὐτὸς Μ. Βερνάρδος, ἀναπληρωτῆς.

Τῆ 17 καὶ 31 Δεκεμβρίου 1825 ἀναπληρωτῆς ὁ γεν. γραμματεὺς Α. Μιλτιάδης.

1826.—Τὴν 26 Φεβρουαρίου 1826, ἀναπληρωτῆς ὁ αὐτὸς Ἀγαθόνικος Μιλτιάδης.

γ') Γραμματεῖς.

1827.—Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 6 διακηρύξεώς της ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ, δυνάμει τῆς παραγράφου ρζ' τοῦ Πολιτεύματος, καὶ κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 15 Ψήφισμα τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως, διώρισε Γραμματέα (Ὑπουργὸν) ἐπὶ τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Παιδείας τὸν Γεράσιμον Κώπαν (30 Μαΐου 1827).

Τοῦτον διεδέχθη τῆ 7 Ὀκτωβρίου 1827 (Διάτ. ὑπ' ἀρ. 686) ὁ Μιχαὴλ Σοῦτσος. (Μάμουκα, τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν κλπ. Τόμ. 10, σ. 10, καὶ Γεν. Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1827, ἀριθ. 70).

Τὰ Καποδιστριακά.

(ἀπὸ τῆς 6 Ἰανουαρίου).

1828.—Κατὰ τὸ ἔτος 1828 ἀναλαβόντος τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Καποδιστρίου, ἰδρῦθη τὸ «Πανελλήνιον», ἐξ 27 μελῶν, μὴ συμπληρωθέντων, ἀποτελοῦν τὴν Προσωρινὴν Διοίκησιν τοῦ τόπου μέχρι τῆς συγκροτήσεως τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως, καὶ διαιρεθὲν εἰς τρία τμήματα, τῶν Οἰκονομικῶν, τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ Πολέμου, ἐκάστου τῶν ὁποίων προϊστάτο εἰς Πρόβουλος. Ὁ τῆς Οἰκονομίας Πρόβουλος ὀνομάσθη Πρόεδρος τοῦ «Πανελληνίου».

Τὰ τῆς Δικαιοσύνης φαίνεται ὅτι διηύθυνε τότε ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας (Πρωθυπουργὸς) Σ. Τριζούλης· διότι οὗτος μετὰ τοῦ Κυβερνήτου εὔρηται ἐπικυρῶν ἀποφάσεις Ἐκτάκτων Δικαστηρίων, Ἐκτάκτων Δικαστικῶν Ἐπιτροπῶν, Ὁργανισμοὺς Δικαστηρίων κλπ. (Γεν. Ἐφημ. 1828, σ. 23, 30, 107, 315, 337, 338, 361, 371, 393, 401).

¹ Ἀποθανόντος τοῦ Μινίστρον τῆς Δικαιοσύνης Θεοδώρου Βλασίου, ἡ Προσωρινὴ Διοίκησις διὰ τῆς ἀπ' ἀριθ. 955 (τῆς 17 Ἀπριλίου 1822) ἐκ Κορίνθου πράξεώς της, διώρισε προσωρινῶς Μινίστρον τοῦ Δικαίου, τὸν Μινίστρον τῆς θρησκείας ἐπίσκοπον Ἀνδρούσης Ἰωσήφ (ὄρα διατριβὴν περὶ τοῦ Ἰωσήφ Ἀνδρούσης τοῦ λογίου Ἀρχιμανδρίτου Ἰεζεκιὴλ Βελανιδιώτου σ. 19-20).

1829.—Τῆ 5 Φεβρουαρίου 1829 γίνεται δεκτὴ ἡ παραιτήσις τοῦ Σ. Τριζούλη, διορισθέντος Γραμματέως ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων. Συγχρόνως διορίζεται Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ὁ Ν. Σπηλιάδης (σ. 39). Τὴν αὐτὴν ἡμέραν δημοσιεύεται ὁ Ὁργανισμὸς τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (σ. 40).

Τὴν 6 Φεβρουαρίου πᾶσαι αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν δικαστικὴν τάξιν ὑποθέσεις παραπέμπονται κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Α' Γραμματέα τοῦ Τμήματος τῶν Ἐσωτερικῶν τοῦ Πανελληνίου τοιοῦτος δὲ ἦτο ὁ Δ. Περρούκας (Πρόβουλος εἶναι ὁ Α. Ζάμης). Διατάσσεται ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ σχετικὰ.

Τοῦτο ἐγένετο, φαίνεται, διὰ τὴν συσώρευσιν πολλῶν ἀναφορῶν καὶ ἐκκρεμῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων καὶ διὰ τὴν προσεχῆ περιοδείαν τοῦ Καποδιστρίου, ἐπιφορτισμένου ἕνεκα ταύτης τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας μὲ προσθέτους φροντίδας.

Ἐξακολουθεῖ ὁμοίως ὁ Σπηλιάδης νὰ ὑπογράφῃ εἰς μέτρα δικαστικά (18 Φεβρουαρίου). (Διὰ τὰ ἀνωτέρω ἴδε Γεν. Ἐφημ. σ. 39, 43, 47 καὶ 98).

Τὸν Ὁργανισμὸν τοῦ Θαλασσίου Δικαστηρίου προσυπογράφει ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας (10 Ἀπριλίου, σ. 135). Ἐπίσης τὸ περὶ Ἑγκληματικῆς Διαδικασίας (6 Μαΐου, σ. 139-140). Καὶ εἰς τὸν νέον Δικαστικὸν Ὁργανισμὸν ἐπίσης (σ. 148-149). Ἐπίσης εἰς τὸ περὶ Δικαστηρίων Ἐπιεικειᾶς (18 Μαΐου σ. 156-157). Εἰς δὲ τὸ περὶ καθιδρύσεως Δικαστηρίων (18 Μαΐου) φέρεται ἡ φράσις «ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας θέλει ἐνεργήσῃ τὸ παρὸν Διάταγμα». Τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς Ἀνακρίσεως (σ. 157, 158, 159).

Τὰ τῆς ἐγκληματικῆς διαδικασίας ὁμοίως (σ. 160 καὶ ἐπ.) ὑπογράφει (σ. 178) ὁ Πρόβουλος τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Τμήματος τοῦ Πανελληνίου, καὶ ἀντ' αὐτοῦ «ὁ τόπον ἐπέχων τοῦ Προβούλου» Ν. Ρενιέρης, καὶ ὁ Α' Γραμματεὺς τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Τμήματος Δ. Περρούκας.

Ὑπουργικὸν σύστημα.

Τῆ 11 Ἰουλίου 1829 ἔχει συνέλθει ἡ Δ' ἐν Ἀρχαίᾳ Συνέλευσις. Ὁ τύπος τῆς προσωρινότητος παύει. Τῆ 17 Ἰουλίου ὁ Σπηλιάδης ὑποβάλλει ψήφισμα πρὸς ὄργανισμὸν τῆς Τακτικῆς Κυβερνήσεως (σ. 203).

Καὶ ναὶ μὲν τὴν 14 Αὐγούστου ἐξακολουθεῖ ἀκόμη ὁ Σπηλιάδης προσυπογράφων εἰς διορισμοὺς δικαστῶν (σ. 204) καὶ εἰς κατόπιν δικαστικᾶς μεταβολᾶς, ἀλλὰ τέλος τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1829 δημοσιεύεται ὁ Ὁργανισμὸς τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ Ὑπουργικοῦ συστήματος (σελ. 255 καὶ ἐφ.). Συνιστῶνται ἐξ Ὑπουργεία, τοῦ τῆς Δικαιοσύνης φέροντος τὸν ἀριθμὸν 4. Ὁ Γραμματεὺς (Ὑπουργὸς) οὗτος ἔχει δύο Παρέδρους α' καὶ β' τάξεως.

Γραμματεῖς.

Πρῶτος Γραμματεὺς (Ὑπουργὸς) τῆς Δικαιοσύνης διορίζεται διὰ διατάγματος τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1829 ὁ Ἰω. Γ. Γεννατᾶς («Γραμματεὺς τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ Δικαίου»).

Καὶ ναὶ μὲν τὴν 15 Σεπτεμβρίου ἀκόμη προσυπογράφει ὁ Σπηλιάδης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς 20 Σεπτεμβρίου, ἀφ' ἧς ἄρχονται δημοσιεύμεναι αἱ Πράξεις τῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ τὸν Καποδίστριαν προσυπογράφει ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματεὺς Ἰω. Γεννατᾶς.

Οὗτος λοιπὸν εἶναι ὁ πρῶτος ἐπὶ Καποδιστρίου Ὑπουρ-

γός τῆς Δικαιοσύνης, τῶν πρὸ αὐτοῦ φερόντων τὸν χαρακτῆρα τῆς προσωρινότητος.

1830. — Ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὑπουργός ὁ Γ. Γεννατᾶς. Ὅσα π. χ. τὸ περὶ διαθηκῶν ψήφισμα (Γεν. Ἐφημ. σ. 105-107). Καὶ κατόπιν ἕκαστον σχετικὸν διάταγμα καταλήγει εἰς τὸ «ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματεὺς θέλει ἐνεργῆσαι τὸ παρὸν Διάταγμα». Ὁμοίως τὸ ψήφισμα τῆς συστάσεως δικαστηρίων τῆς 15 Ἀυγούστου 1830. Τὰ περὶ πολιτικῆς καὶ ἐγκληματικῆς διαδικασίας. — Ὁ τίτλος τῶν Πράξεων ἔχει ὡς ἑξῆς: «Πράξεις τῆς Κυβερνήσεως. Ἑλληνικὴ Πολιτεία. Ἡ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματεία» (σ. 151, 306 καὶ ἑφ.).

1831. — Τῷ 1831, 26 Ἰουλίου, ὁ Γεννατᾶς λαμβάνει διὰ διατάγματος ἄδειαν κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ θέρους, τὰ δὲ καθήκοντα αὐτοῦ ἀνατίθενται προσωρινῶς εἰς τὸν Μιχ. Σικελιανόν, μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου, ὅστις ὑπογράφει «ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης προσωρινὸς Γραμματεὺς» (σ. 469).¹

Ἐν τούτοις ἡ προσωρινὴ ἀναλήψεις φαίνεται ἔχουσα τὰ στοιχεῖα τῆς ὀριστικῆς ἀντικαταστάσεως. Μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Καποδίστρια (27 Σεπτεμβρίου 1831) ὑπογράφει ὁ Σικελιανός.²

Τὰ μετὰ τὸν Καποδίστριαν.

Συστάσεως, ψήφου τῆς Γερουσίας, τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1831 τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος» (Ἀυγουστίνος Καποδίστριας, Κολοζοτρόνης καὶ Κωλέττης) δὲν κατελύθησαν αἱ γραμματεῖαι. Αὐτὴν ταύτην τὴν διακήρυξιν προσυπογράφει ὁ γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας.

Προεδρεία Ἀυγουστίνου.

Ἡ ἐν Ἄργει Ε' Συνέλευσις τὴν 8 Δεκεμβρίου 1831 ψηφίζει νὰ παύσουν τῶν κυβερνητικῶν χρεῶν τὰ δύο ἄλλα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ νὰ μείνῃ μόνος ὁ Ἀυγουστίνος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως». Οἱ γραμματεῖς μένουσιν εἰς τὰς θέσεις των.

1832. — Ὑπὸ ψήφισμα τῆς 13 Ἰανουαρίου 1832 καὶ εἰς ἄλλο τῆς 20 Ἰανουαρίου ὑπογράφει ὁ Σικελιανός (Γεν. Ἐφημ. σ. 22, 26).

¹ Περὶ τοῦ Κερκυραίου Γ. Γεννατᾶ ὑπάρχουσιν αἱ ἑξῆς πληροφορίες. Ἦτο νομομαθὴς καὶ ἐργατικώτατος. Ὅτε διὰ διατάγματος τῆς 26 Ἰουλίου 1831 ἐχορηγήθη αὐτῷ ἄδεια ἀπουσίας, κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ θέρους, καὶ ἀνετέθησαν προσωρινῶς τὰ χρέη τῆς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείας εἰς τὸν Μιχ. Σικελιανόν, ὁ Κυβερνήτης δι' ἐδιατέρου ἐγγράφου, τὴν 26 Ἰουλίου, προέτρεπε τὸν Γεννατᾶν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἄδειαν ἐργαζόμενος συμπληρωτικῶς καὶ διορθωτικῶς ἐπὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ «νέου Κράτους», ἐξέφραζε δὲ αὐτῷ τὴν εὐγνωμοσύνην του «διὰ τὴν ἰκανότητα, τὰ προτερήματα καὶ τὸν ζήλόν του».

² Ὁ Μιχαὴλ Σικελιανός, κατ' ἀσφαλεῖς ἀνεκδότους πληροφορίες, κατήγετο ἀπὸ τιτλοφόρον οἰζογένειαν τῆς Σικελίας, ἑλληνικῆς ἴσως προελεύσεως, ἀπὸ αἰῶνον μεταναστευομένη ἐκ Σικελίας εἰς Λευκάδα. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν οἱ Σικελιανοὶ ἐθυσίασαν κολοσσαῖα ποσὰ ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος. Ὁ Πέτρος Σικελιανός ἔπεσε μαχόμενος εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ Μιχαὴλ Σικελιανός ἐφοίσηκε εἰς ἐπιζουσιανίαν μετὰ τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τοῦ Ἀγῶνος. Φίλος ἐπιστήμιος τοῦ Καραϊσκάκη. Ἐφιλοξήνησεν ἐπὶ καιρὸν τὴν οἰζογένειαν τοῦ Κατσάντωνη. Ἐστεφάνωσε τὸν Μπότσαρη. Ὀπλισε σώματα εἰς τὸ Μεσολόγγι ἰδίαις δαπάναις. Ἦτο διακεκριμένος νομικός. Ὁ Καποδίστριας τὸν ἔξετιμα πολύ. Ὁ Σολωμὸς τῷ ἔστειλε τὰ ἔργα του, πρὶν δημοσιευθῶν, διὰ ν' ἀκούσῃ τὰς κρίσεις του. Ὁ νέος ποιητὴς Ἄγγελος Σικελιανός εἶναι ἀπόγονός του.

Κυβερνήτης Ἀυγουστίνος.

Τῇ 16 Μαρτίου 1832 ἡ Συνέλευσις ὀνομάζει τὸν Ἀυγουστίνον Κυβερνήτην.

Ὁλιγαρχία.

Τῇ 7 Ἀπριλίου ἀναλαμβάνει τὰ κοινὰ ἡ «Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ», ἀποτελουμένη κατ' ἀρχὰς ἀπὸ 6 καὶ ὕστερον ἀπὸ 7 μέλη (Γ. Κουντουριώτης, Δ. Ὑψηλάντης, Α. Ζαΐμης, Ι. Κωλέττης, Κ. Βότσαρης, Α. Μεταξᾶς, Δ. Πλαπούτας). (Ἐθν. Ἐφημ. σ. 1 καὶ ἑξ.).

Τὰ πάντα μεταβάλλονται.

Τὴν 8 Ἀπριλίου ὁ Σ. Τριζούπης διορίζεται γραμματεὺς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν κλπ., ὁ Δ. Βούλγαρης τῶν Ναυτικῶν, ὁ Κ. Ζωγράφος τῶν Στρατιωτικῶν, ὁ Μαυροκορδάτος τῆς Οἰκονομίας.

Τὴν 14 Ἀπριλίου ὁ Α. Χριστίδης, γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας.

Ὁ Χριστόδουλος Κλωνάρης ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματεὺς τὴν 30 Ἀπριλίου 1832.

Τὴν 30 Ἀπριλίου ἐπίσης ὁ Γ. Ρίζος τῆς Παιδείας κλπ. Ἀποθανόντος τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς Δ. Ὑψηλάντου, καὶ κατόπιν ἀπελθόντων μετὰ τοῦ Μιαούλη εἰς Μόναχον τῶν Πλαπούτα καὶ Μπότσαρη, ἀποσυρθέντος δὲ καὶ τοῦ Κουντουριώτου, μετὰ πολλὰς διαφορίας καὶ ἀνεγκλήσεις τῶν μελῶν, ἡ ἐπιτροπὴ μένει τριμελής (Ζαΐμης, Κωλέττης, Μεταξᾶς).

Τῇ 10 Δεκεμβρίου 1832 ὑπογράφει πάλιν ὁ Κλωνάρης ὡς Γραμματεὺς τῆς Δικαιοσύνης καὶ μετ' ὀλίγον, ἀφικθέντος τοῦ Ὁθωνος, ἄρχεται ἡ περίοδος τῆς Μοναρχίας (25 Ἰανουαρίου 1833).

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΟΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος ἐκ τοῦ προηγουμένου φύλλου)

Λ

- Λακάτη (ἡ ὑλακάτη).
- Λεβέτι (τὸ καζάνι, λέβης).
- Λεγγέρα (ἀπλάδα).
- Ληγοφοντάδες (τὰ ἐλαιόφυτα).
- Λιγαρέα (ἡ λιγαριά).
- Λιγόνα (ἡ βέργα, λεπτὴ εὐλύγιτος ράβδος).
- Λίμα (ἡ πεῖνα ἢ λιχουδιά).
- Λιοῦκος (ὁ λύκος, π. χ. «λιούκος νὰ σὲ φάη»).
- Λιουχνάρι (λιυχνάρι)
- Λίμπα (μέγα δοχεῖον δι' ὕδωρ).
- Λιχοῦδα (ἡ ἐσχάρα ἢ ἔχουσα θεοῖν διὰ νὰ χύνεται τὸ λίπος τῶν ψηνομένων κρεάτων).
- Λουμάκι (ἐλαιόφυτον).
- Λυσσακὸ (λύσσα, κυρίως σαρζιζὸς ὄργασμός).
- Λυσοκόκκαλο (ιατρικὸν κατὰ τῆς λύσεως).

Τοπογραφικά.

- Λαδοξήστης (ἐλαιών).
- Λαμπρικὰ (Κροπία).
- Λόγκος (ἐλαιών).
- Λοιμικὸ (Μαραθῶν).
- Λουμπάρδα (Κροπία παραλία).
- Λουτρό.
- Λούτσα (Κροπία).
- Λόχα (ἐλαιών).

Μ

- Μαγιολύτης* (όστρον τι μαγικόν).
Μανγκιουράνα (μαντζουράνα).
Μαγερεϊό (αΐθουσα χεμιωνιάτιχη).
Μάζαλη (ζουρζουτι άραιόν έν φ' ένεβάτιζον τά νήματα).
Μακρέα (ή μακρά).
Μαμάτσουλα (τά ζούμαρα).
Ματέα (ή ματιά).
Ματόκλαδα (τά βλέφαρα).
Μελαγός (ύπόμελας).
Μερμιρία (φόβος).
Μερούσια (τά ήμεροκάματα).
Μερούσι ποσότης έλαιου 760 οκάδων (ίσως έδω ζητητέα ή έτυμολογία του πλουσιωτάτου είς παραγωγήν έλαιου χωρίου της Άττικης Μαρουσιού).
Μισοκακόμοιρος (πονηρευόμενος, προσποιούμενος ότι άγνοεί τι).
Μονοτάρον (διά μιās).
Μορόκακα (άδιαθεσία).
Μουσάντρα (ζουρζουάνα έντός του τοίχου οικίας).
Μουσουνάτσι (προσωπάχι).
Μουχλάδα (όκνηρά και δυσκίνητος μη έξερχομένη της οικίας της και φοβουμένη ότι θά κρουολογήση κλπ.).
Μπερλάκωμα (σκάψιμον περίε της άμπέλου).
Μπερνιακό (άχρον της κεφαλής π. χ. κουκουλωμένος ως τό μπερνιακό).

Τοπογραφικά.

- Μαγερίνα* (Πεντέλη).
Μαούνια.
Μαρμαριώτισσα (Παναγία είς Χαλάνδρι).
Μεγάλο κομμάτι.
Μέρμπακα (χωρίον).
Μίλεσι (χωρίον).
Μουσταπίδενα (Χαϊδάρι).
Μπαράλια (Σεπόλια).
Μπαρέλι (Κρωπία).
Μπελντέτσι (Μαρούσι).
Μπιθίμι (παράλια).
Μυρρέντα (Κρωπία).

Ν

- Νεράγκι* (τό νεράντζι) *νεραγκάτσι* τό νεραντζάχι.
Νεροσουρμή (ή νεροσυρμή).
Ντά (τί; π. χ. ντά λιές, τί μου λέγεις;)
Ντούρτουλο (ψύχος ύπερβολικόν ή και τρεμούλιασμα).

Τοπογραφικά.

- Νταού* (ή Μονή Ταού των παλαιών χρόνων).

Ξ

- Ξανάπισμα* (προζύμι).
Ξενοτσούτης (ό μοιχός - ξένη ζοίτη).
Ξεπερδίκισμα (έπί βρέφους άρχίζοντος νά βαδίζη).
Ξερρίπισμα (τό πρώτον χέρι του πλυσήματος).
Ξεσηκωμός (π. χ. ό ξεσηκωμός της Άθήνας) (κατά τό 1688).
Ξέχος (ξεχωριστά: συνήθως είς την συνδιάλεξιν).
Ξήλιος (σκιά).
Ξιφάρι (μέρος της θύρας).
Ξόρτσι (τό ξόρτσι).
Ξοῦδι (τό ξοῦδι).
Ξουλιάστρα (λίθος όλισθηρός, ως ό παρά τον λόφον των Νυμφών).

- Ξουνό* (τό ξινόν).
Ξυστί (πλ. τά ξυστία) μέτρον έλαιου, χωρητικότητος 5 1/2 οκάδ.
Ξώδια (μάτια, ύβριστικώς: νά του βγάλω τά ξώδια του).
Ξώπεκα (έλαφρώς, επί του δέρματος, π. χ. κόπησε ξώπεκα).

Τοπογραφικά.

- Ξυδοῦ* (Παναγία Κηφισιάς).
Ξουλιάστρα (πρός τό Άστεροσκοπεϊόν).

Ο

- Όμπριδια* (σταγόνες ύδατος πίπτουσαι έξ των τοιχομάτων νεοανοιγέντος φρέατος).
Όχέα (ή όχιά).

Τοπογραφικά.

- Όπλα* (Πατήσια).
Όβρεοσκοπί (χωρίον).

Π

- Παγκράτσι* (δοχείον π. χ. της βρεχτούρας ή άγιαστούρας του παπᾶ).
Παλάγια (τά άπλυτα ένδύματα).
Παλιέα (τά παλαιά).
Παλιεθούρι (παράθυρον).
Πανοπροῦτσι (έξώπροικια).
Παραμπαστή (ή όχι τακτική δουλεύτρα οικίας).
Παραμπολή (ή καταβολάδα).
Πάραξε (άλλά, μόνον είς συνδιάλεξιν π. χ. «δέν είναι τόσο γι' αυτό, πάραξε φοβάμαι μιās και κτλ.).
Παράπνυας (παραφύας, έλαιοδένδρον κυρίως, τό κωλόβεργον).
Παρατσούκλι (τό παρεπώνυμον).
Παραφωτία (παραφωτιά, τζάχι).
Παρίππι (τό μουλάρι).
Πάτρα (πωλήτρια).
Πηγοῦνι (σιαγόν).
Πιόνες και πλιόνες (πλέον).
Πίστομα (πρηνηδόν).
Πλατύσταμνο (δοχείον δι' ύδωρ με στόμιον εῦρου).
Πόρεψη (ό απόπατος).
Πρικό (τό πικρόν).
Προδέχτης (είδος στέφνας).

Τοπογραφικά.

- Παγκράτι* (και Μιγκράτι Άθηνών).
Παληό θεμέλι (Ήράκλειον).
Παληοληάτριβο (Πατήσια).
Παληοπαναγιά (έλαιών και Λιόπεσι).
Παληοπήγαδο (Ήράκλειον).
Παληόσπιτο (Μαρούσι).
Πάλου ("Αγ. Νικόλαος, παράλια).
Πέλικας (Μαρούσι).
Περβολάκια (Μαρούσι).
Περώνια (Καλλιθέα).
Πεταλίδα (Φάληρον).
Πετάχνι (Σεπόλια).
Πετραλίδα (Χαλάνδρι).
Πηγάδι Καλόγερον (Ήράκλειον).
Πισπύρι (Μαρούσι).
Πλακάκια (Πατήσια).
Πλατάνια.
Ποδάροι (Κηφισιά).
Ποδονίφτης (Κηφισός).
Πολύκαρπος (έλαιών).

Πούντα (παράλια).
Πρασᾶς.
Πράσινο βοννό (Ἡράκλειον).
Προστήρι (χωρίον).
Πυργάδι.

Ρ

Ῥίπος (τῶν ὄτων κυρίως ἢ κυπέλη).
Ῥοδάνι (τροχὸς ἐν ᾧ ἐτύλισσον τὸ νῆμα).
Ῥοῖ (δοχεῖον ἐλαίου κυρίως).
Ῥοῦδι (τὸ ῥόδι).
Ῥουχοπέσουλο (ἢ συνάθροισις πολλῶν ἀπλύτων ἐνδυμάτων).

Τοπογραφικά.

Ῥουπάκι (Μαροῦσι).

Σ

Σαββατιανὸ (σταφυλῆς εἶδος).
Σάισμα (ὑφασμα δι' οὗ σκεπάζουσι τοὺς ἵππους).
Σιδροστιά (ἢ σιδεροστιά).
Σιούβουλα (τὰ σκύβαλα).
Σιδερίτης (σταφυλῆς εἶδος).
Σιναπίδι (ψιλή βροχή).
Σιοῦνα (ἢ νύμφη τῆς χουσαλλίδος).
Σκάματα (τὸ σαπουνόνερον, ὅπερ ἀπορρίπτουσι ὅταν πλύνουσι).
Σκατζιάζω (πιέζω) π. χ. σκάτσασε καλὰ τὸν καφέ στὸ καφε-
 κοῦτι νὰ μὴν ξεθυμάνῃ.
Σκόμισμα (τὸ σκόρπισμα).
Σκούρνιο καὶ σκούρνισμα (ψητὸν καῦμένον).
Σοὸ (σύ).
Σοῦβροχος (πολὺ βρεγμένος).
Σουδύο (δυό-δυό).
Σοῦγκαίμα (σύγκαμα).
Σουγκάρταλος (μὲ ὄλα του τὰ καλάθια).
Σοῦγξουλος (μὲ ὄλα του τὰ ξύλα).
Σοῦκα (τὰ σῦκα).
Σουλί (τὸ σκυλί).
Σουλοῦτσι (μαντήλι κεφαλῆς γυναικός).
Σοῦμπλια (γειτωνικά π. χ. τὸ παροιμιώδες «σοῦμπλια καμα-
 ράτσα».)
Σουμπλιαστής (γείτων, ὄμορος).
Σούναμα (ξυλάκια δι' ὧν ἀνάπτουσι τὴν φωτιά).
Σουνάχι (τὸ συνάχι).
Σουνί (τὸ σχοινίον).
Σουρντιστικά (π. χ. χάπια εὐκοιλία).
Σούρσιμο (εὐκοιλίτης).
Σούσουρο (θόρυβος διὰ σκάνδαλον κυρίως).
Σοχωῖρι (τὸ κέντρον χωρίου τινός, ὅπου συναθροίζονται οἱ
 χωρικοί).
Σπάλαθρο καὶ σπέλαθρο (φοβερόν ἀγκάθι).
Σταντζέρινος (κατεσκευασμένος ἀπὸ στάγκον).
Συγκομιτίσσα (ἢ παλλακίς ἐν σχέσει πρὸς τὴν σύζυγον).
Σωτηρεῦω (ἐπιμελοῦμαι πολὺ ὅπως τὸ συντηρήσω, π. χ. τοῦ
 Σωτήρος σωτήρευε τὰ ῥοῦχα σου).

Τοπογραφικά.

Σαβριδέλα (χωρίον).
Σεπέτι (χωρίον).
Σερπεντζές (τὸ Ὁδεῖον τοῦ Ἡρώδου).
Σερπετάκι (Ἀθήναι· παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν Μ.).
Σιγέρα (ἐλαιών).
Σκινάρι (Κηφισιά).
Σπηλέα τοῦ Γέρου (καὶ τοῦ Πολέμου) Ἀθήναι.
Σπιθάρι (Μπραχάμι).

Σταυρωμένος (ἐλαιών).
Στεφάνι (ἐλαιών).
Στέφανος (Ἄϊ) (Χαϊδάρι).
Σωρός (Μαροῦσι).
Σωροτζίκος (Μαροῦσι).
Σωφρόνι (χωρίον).

Τ

Τέρμενο (τέλος, θάνατος ὀδυνηρός).
Τοπικάρης (ἐντόπιος).
Τοῦνος (αὐτός).
Τριβαγιάδατος (ὁ ἀνατεθραμμένος μὲ πολλὰ χάρια, μὲ τρεῖς
 βάγιες, παραμένες).
Τρουγιούρου (τριγύρω).
Τσαοῦσι (σταφυλῆς εἶδος).
Τσαμένο (καῦμένο - τὸ καῦμένο!).
Τσατσόμοιρος (ὁ κακόμοιρος).
Τσουκλαμίδα (ἢ κυκλαμιά, ἄγριον ἄνθος).
Τσαί (καί).
Τσοῦκλος (κύκλος).
Τσουλαῖς (ὁ προγαστωρ).
Τσουλήθρα (πέτρα ὀλισθηρά, ἐφ' ἧς ἐκυλίνοντο χάριν παιδείας).
Τσουλιὰ (ἢ κοιλία).
Τσοῦλισμα (κύλισμα).
Τσουτάρι (τὸ ὑστερον τῆς γυναικός).

Τοπογραφικά.

Ταῦρος (ἐλαιών).
Τεπές (Χαλάνδρι).
Τζαβρίνα (Μαροῦσι).
Τουραλί (Μύλοι).
Τούφα (Πατήσια).
Τόχι (Κορωπί).
Τρεῖς Πύργοι (Π. Φάληρον).
Τριστύλια (παράλια).
Τσιλόκι (Μύλοι).

Φ

Φερτός (ὁ ἐπιηλυσ).
Φιλέρι (σταφυλῆς εἶδος).
Φίος (τὸ πρῶτον ψῦχος).
Φλουσκοῦνι (πνεύμων ἐπὶ ζῶων φλεμόνι).
Φρόσωμα (κάλυμμα, πηγαδιοῦ κυρίως).
Φωτία (ἢ φωτιά).
Φωτιστικό (ἢ φωτοθυρίς).

Τοπογραφικά.

Φασίδερι (χωρίον).
Φεῖδι μίριγκα (ἐλαιών).
Φιλιάτι (Κρωπία).
Φλέβαις (παράλια).
Φράγκαινα (ἐλαιών).

Χ

Χάσκα (παίγνιον τῶν Ἀπόκρεων).
Χορηγᾶς (ὁ ἄσβεστας).
Χορηγι (ἄσβεστος).

Τοπογραφικά.

Χαλκωματάδες (Κηφισιά).
Χρυσανγιώτισσα (Χαϊδάρι).
Χωστός (ἐλαιών).

ψ

Ψιχαλό = έντελῶς ἀκριβῶς (π.χ. ξύδι ψιχαλό· τὸ γάλα ἦτανε νερό ψιχαλό, ἀλλὰ λέγεται καί: μοναχό (κρούο, χιόνι μοναχό).

Ψύλλας (ὁ ψύλλος).

Τοπογραφικά.

Ψαλίδι (Μαρούσι).

ΡΗΜΑΤΑ ΤΙΝΑ

Ἀγκαλιῶ (προσκαλιῶ).

Ἀλικοντίζω (παρεμποδίζω).

Ἀνασαρόνω (σκουπίζω).

Ἀνασουρόνω (τακτοποιῶ).

Ἀναχουμίζω (γεμίζω έντελῶς).

Ἀποστομόνω (τὸν κάμνω νὰ σιωπήσῃ δι' εὐστόχου ἀπαντήσεως ἢ διὰ τῆς εὐγλωττίας μου).

Ἀραθνυμάω (λιποθυμῶ).

Ἀραρίζω (πηγαίνω καὶ ἔρχομαι).

Βαργιεστῶ (ἀπαυδῶ· μᾶλλον ἠθικῶς).

Βαρυκομάω (αἰτιῶμαι τινὰ ἔνεκα προσγενομένου μοι ἀδικήματος· γογγύζω).

Γκόνω (δέν δύναμαι νὰ ἐξακολουθήσω τρώγων ἐπειδὴ καθ' ὑπερβολὴν ἔφαγον πράγματα γλυκά).

Ἐξιμάζω (συμβιβάζω π.χ. ἐξισωμένοι· ἐξισάστηκαν).

Ζουργιάζω (ζαρώνω· κυρίως ἐπὶ κινῶς καὶ γαλήης).

Καηλιάζομαι (παραδειγματίζομαι ἀφοῦ πρότον ὑπέφερα).

Καλιάζω (ὀμοιάζω π.χ. τὸ κάλιασε σὰν τὸν δεῖνα· ἔγεινεν ὁμοίος ἢ ὀμοιοπαθῆς πρὸς τινά).

Κατσιρντίζω (κάμνω τρέλλες· σκιρτήματα συνήθως)· ὁ ἀόριστος **κασιρντισε**.

Κιακίζω (τσακίζω).

Κλαέω (κλαίω).

Λαίζω (ἠχῶ, ἀκούομαι, φωνάζω, κυρίως ἐπὶ ζῳῶν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων, π.χ. ψυχὴ ζωντανὴ δὲ λαΐζει).

Λιέπω (βλέπω).

Λιμάζω (πεινῶ ὑπερβολικῶς δειγνύων τοῦτο).

Ντέχω (ἐμπλέκομαι).

Ντραλόνω (ζαλίζω).

Ξαναπίζω (πιάνω προζύμι).

Ξεδαυλίζω (ἀφαιρῶ ξύλα ἐκ τῆς πυρᾶς).

Ξελαγαρίζω (καθαρίζω· κυρίως ἀναλελυμένα μέταλλα).

Ξερριπίζω (πλύνω· «τὸ πρότο χέρι»).

Ξεσβολιάζω (ἀνακινῶ τὴν πυρὰν διὰ ν' ἀνάγη).

Ξουνίζω (ξυνίζω· γίνομαι ξυνός).

Παλαμίζω (θέτω τὴν παλάμην· κυρίως ἐπὶ ἱερᾶς εἰκόνης ἢ τοῦ Εὐαγγελίου διὰ νὰ ὀρκισθῶ· λέγεται κατακριτικῶς μᾶλλον).

Πέτω (πίπτω).

Πλαντάζω (σκάζω μετὰ πατάγου).

Πραγαλιάζω (καταπραίνω· π.χ. πραγάλιασαν οἱ πόνοι).

Ῥουγκλίζω (ῤουφῶ «ἴσα με τὸν πάτο» τοῦ ποτηρίου).

Σαστίζω (ταράσσομαι «τὰ χάνω»).

Σχούβω (σχύπτω, ἢ προστακτικῆ· σιοῦψε).

Σκομίζω (σκορπῶ).

Σούγκουλος (φορτωμένος ξύλα).

Σουγκάρταλος (φορτωμένος καλάθους, καρτάλια).

Σουδαυλίζω (συνδαυλίζω).

Σουρντίζω (βλέπω, διακρίνω, π.χ. δὲ σουρντίζω).

Σουχαίνομαι (συχαινομαι).

Στάθου (προστακτικῆ τοῦ στόμοιο).

Στομόνω (δέν κόπτω πλέον π.χ. τὸ μαχαίρι στόμοιο).

Σφαράζω (ἀνοίγω καὶ κλείω ταχέως τὰς βλεφαρίδας π.χ. «σφάραξε τὸ μάτι μου καὶ κάποιον θὰ ἴδῃ»).

Τσαίω (καίω).

Τζάω (ἐγγίζω).

Τζίγομαι (ἐγγίζομαι καὶ σκανδαλίζομαι, π.χ. «μὴ με τζῆς τί τζίγομαι»).

Τζουλιέμαι (κυλίομαι).

Τσουλοπατῶ (κοίλοπατῶ).

Τσουμᾶμαι (κοιμῶμαι).

Τσουτιάζω (πηγαίνω εἰς τὴν κοιτίδα μου συνήθως ἐπὶ ὀρνίθων π.χ. «ἢ κότταις τσουτιάζουν»).

Φτουράω (ἐπαρκῶ· καὶ τ' ἀνάπαλιν π.χ. «τὸ ψωμί δέν τοῦ φτουράει»).

Χιουμάω (ἐφορμῶ).

Χιούνομαι (χύνομαι καὶ ὀρμῶ).

ΑΟΡΙΣΤΟΙ ΤΙΝΕΣ ΕΙΣ ΚΑ

(ἐν παραδείγματι)

Ἀνασάρωκα (τοῦ ἀνασαρόνω).

Ἐβρακα (ἔβρασα).

Ἐκιάκικα (ἐτσάκισα).

Ἐπάνικα (τοῦ πανίζω π.χ. τὸν κλίβανον).

Ἐπλακα (τοῦ πλάθω).

Ἐξεφουρνίκα (τοῦ ξεφουρνίζω).

Ἐφούρνικα.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΥΝΗΘΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἀνησιά. — Βασιτιανή. — Βδοζιά. — Βιτόρια. — Δάφνη. — Δόμνα. — Δροσιά. — Ἐλενα. — Ἐργίνα. — Ζηνοβία. — Καλομοῖρα. — Καρέτα. — Κασιοῦ. — Κλίνο. — Κούζα. — Λευτεριά. — Λιμπίτσα. — Μαργιάνα. — Μελάνη. — Μπίτσα. — Νεστοριά. — Ντενεδιά. — Παγώνα. — Πιστήμη. — Πουλχεριά. — Σεργιανή (π.χ. τῆς οἰκογενείας Ῥουσάκη). — Σύρμω. — Ταλιώ. — Ταρσία. — Ταρώ. — Τασώ. — Τατιανή. — Φεφρόνα. — Χάρη.

ΑΝΑΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΙ

Ἀμύδαλο. — Τὰ ἄπραξε (ἤρασε). — Γρωνίζω (γνορίζω). — Δεχατέρα. — Ἐργίνα (Ρεγίνα). — Καλαφρός καὶ Καλάφρα. — Κασηναμπεράχη (κακημερανάχη). — Λωρόϊ. — Μύδαλο. — Μαργόμνικα. — Παραγρονίζω. — Περίγερω (π.χ. πράγμα). — Πρίκα καὶ πρικὸς (πικρός). — Φικλείδης (ὁ Εὐκλείδης). — Φιτί (αἰτί). — Φιντιρικός (Φρειδερίζος).

ΥΒΡΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΙΔΩΡΙΑΙ

Ἄβαρος - **Ἀβλάσωτος** (ὁμοῦ συνήθως μετὰ τοῦ ἄσπεδος π.χ. ἄσπερδε τσ' ἀβλάσωτε!).

Ἀγριολαφίνα - **Ἀκαμάτης** - **Ἀνάλατος** (μετὰ τοῦ ἄνοστος ὁμοῦ· π.χ. ἄνοστε τσ' ἀνάλατε).

Ἀναξερασμένος. — **Ἀνταραχάρης**. — **Ἀντερορρίχτης** - **Ἀπισάλωτος**. — **Ἀπολιφάδι**. — **Ἀραπομοίρης**. — **Ἀσούσατος** (ὁ ἀπεριποίητος). — **Ἄταλος**. — **Ἄτσερδος**. — **Ἀφαντολόγος** (ὁ λέγων ὅτι τοῦ ἔλθῃ). — **Ἀχαΐρευτος**. — **Ἀχαρος**. — **Ἀχουροκάματος**.

Βαρόσκωτος.

Γκάγκαρης. — **Γοργολαοῦ** (ἦ).

Εὔα.

Θράφα (θραψασμένη· ἢ ζημιάρα).

Καλζακοῦδα.

Καμωματοῦ. — **Καμπορομπακανιάρης**. — **Κατηλάνος**. — **Κατραμοκόκκαλος**. — **Κατσαροβαΐξενα** (ἐκ προσώπου). — **Κατσικοκατούρημα** (δι' εὐτελή ἀνθρώπον). — **Καψοκαλίβας**. — **Καψοπίτης**. — **Κλωθογοιῦρα**. — **Κοκορόμναλος**. — **Κομματιασμένος**.

Κοσμήχη (γρηά Κοσμήχη· υπερβολικῶς θεοφοβούμενη· ἐκ προσώπου).
Κουκουσιάχτης. — **Κουρέκλα** — **Κουρκουσοῦρα** — **Κούφταλο**. — **Κοφτοδεμένη**. — **Κρεμανταλάς**. — **Κρυολογημένος**.
Λάργκουμος · **Λιεπουρέσσα** (ἐκ χωρικῆς τρελλῆς, ἀγαπώσης τὰ γουναρικά καὶ φορούσης δορὰς διαφόρων ζώων. Εἰς ταύτην ἐχάρισαν παλαιὰν γούναν, ἣν ἔβαλεν εἰς τὴν μπουγάδα καὶ κατόπιν τὴν ἐφόρεσεν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν).
Λιμάρης. — **Λιμοκαῦμένος**. — **Λιμοντεργιασμένος**. — **Λιψανάβας**. — **Λουλούδω**.
Μαζαλακοῦ. — **Μαμούρα**. — **Μουσοῦνα**. — **Μπαμπόγερως**. — **Μπασαρδίστρα**. — **Μπυρισμένος**.
Ξεῖσωτος. — **Ξετσίπωτος**. — **Ξεμπουρδουλασμένος**.
Παλαβοστατήρα. — **Παλουκωμένος**. — **Πατατσούλα**. — **Πεντηκομαμμή**. — **Πολυσφύρα** (ἢ τετραπέρατη). — **Πομπιεμένη**.
Ραπανοβγάλης. — **Ρεμένος**. — **Ροδίτα** (γρηά Ροδίτα δηλ. παρὰ ξενῆ· ἐκ προσώπου).
Σάζαρος (σκιάζαρος). — **Σκουλικομύτα**. — **Σκροπαλευροῦ**.
Σουδεύτρα (ἢ κουσκουσοῦρα). **Σουλογκορραμένη**. — **Σουρέλα**. — **Σουρουλοῦ**.
Ταρατίτας. — **Ταμπακομεθίστρα**. — **Τζαϊκαπότας**. — **Τράφα**. — **Τσουκλαροῦ**. — **Τσουτσουρίστρα**.
Φαραοῦνα. — **Φαρμακομύτης**. — **Φαρμακαντέρης**. — **Φήτας**. — **Φουντούλης**. — **Φωτιοκαῦμένος**.
Χαρλαπίπας. — **Χιουρέλα**. — **Χρυσαιοιφή**.

ΦΡΑΣΕΙΣ

Ἐπαλάμιτσε τὴν Παναγία (ὀρκίσθη ἐπιθεῖς ἐπὶ τῆς εἰκόνης τὴν *Ζεῖρα*).
Ποῦ στὰ Γιούρα ἦτανε! (ἀντὶ τοῦ σημερινοῦ ποῦ στὸ διάβολο).
Τὰ κοπελουδάτα τοῦρθαν πάλι (ξανάνειωσε).
Ποῦ θὰ χαλάσωμε (πιάσωμε) τὸ Μάϊ; Ποῦ θὰ πᾶμε στὰ κούλουμα;
Γίνηκε σὺν ἀναρριτσασμένη βροῦβα (κατακίτρινος).
Τὸ ἰδεῖς του μονάχα σὲ φοβίζει (ἢ θεά του).
Τοῦ πάει ῥοῦδι (φοβεῖται).
Μᾶς κουβαλήθησε γέμου, σούγξουλος σουγκάρταλος (σούγξουλος συγκάρταλος δηλ. μὲ ὄλην τὴν οἰκογένειάν του ἢ τὰς ἀποσκευάς του ἢ τὰ βάρη του ἢ μεταφορὰ ἐξ ὄνου πίπτοντος καθ' ὁδὸν ἢ καὶ φορτωμένου καθ' ὑπερβολὴν ἀπὸ ξύλα καὶ καρτάλια (καλάθια)).
Πᾶνε, σουδύο, σουδύο (δύο - δύο).
Νᾶβρωμε σούμπλια καμαράτσα (δομάτια συνεχόμενα, συμπλησιαστικά).
Ζωντανὸ δὲ λαίξει (φωνὴ ζώου δὲν ἀκούεται ἢ ἡχος ἐν γένει) π. χ. ἐν τῷ διστίχῳ.
«Γιὰ ἰδὲς ἐκεῖνο τὸ βουνὸ ποῦ δέντρο δὲ λαίξει εἶχε πολλὰ καὶ τάχισε . . . κλπ.»
Κουκουλωμένος ὡς τὸ μπερνιακὸ (ὡς τὴν χορφή).
Ἦ κακία του τοῦ καβούρντισε τ' ἄντερά του.
Μ' ἀγαπάεις ἕνα, σ' ἀγαπάω δέκα· δὲ μ' ἀγαπάεις; σὲ συχένομαι.
Ρόδα καὶ τιμὴ στὰ πρόσωπά σας (ὅταν τις διηγείτο, ὅτι ἐπῆρε καθαρκτικόν, ὄφειλε νὰ ἐπιτάξῃ τὴν φράσιν ταύτην).
Καλησπέρα τῆς εὐγενείας σας (ὄφειλε νὰ εἶπῃ τυπικῶς ἢ φέρονσα τὸ φῶς εἰς τὸ δομάτιον ὑπέρτερα, ἢ κόρη τῆς οἰκίας).
Καὶ τοῦ εἶπα: γαῖδαρε! ἐκείνου ἐκεῖ (ἐπὶ διηγήσεως).
Εἶχα ἕνα φίλο, καλλίτερος ἀπὸ λόγου σας νὰ μὴν εἶναι.
Μακρὰ ἀπὸ λόγου μας (προκειμένου τοῦ λόγου περὶ νόσων κλπ).
Τοῦ ἔσουρε ὅσα σούρνει τὸ θυμάρι.
Ἐβαλε τὸ ἔβρατσε ὅσα σούρνει τὸ ζευγάρι.
Δὲν εἶχε μῆτε πίσσα μῆτε παράδεισο.
Βαρδαρίζει ἢ γλώσσα του σὺν τὸ βάρδαρο τοῦ μύλου.
Ἐκαμα τὴν προσευκὴ μου στὴν Κόρα (εἰς τὴν γωνίαν).

Τὸ λάδι τ' ἀγόρακα παρασπιτίου (ἐξ οἰκίας).
Ἐτράβηξε τοῦ λιναριοῦ τὰ βάσανα.
Ὅλοι μὲ τὰ περσινὰ κ' ἐμεῖς μὲ τὰ προπέρινα (ὅταν λ. χ. γορεύῃ νέα τις μεθ' ἡλιζιωμένου).
Χάθησε σὺν τὸ Παληολόγο.
Ἄρρατα θέματα κουτσία μαγερεμένα.
Τρελάθησε τσαὶ πάει στὰ βουνὰ στὰ ἄρουρα (ὕπερῳψηλα, ἄβατα καὶ ἀπρόσιτα μέρη).
Κακὸ τέρμενο νὰ σὲ πιάση.
Μᾶς φέρνουνε μὰ νύφη (μᾶς προξενεύουν).
Ἄλλο νὰ σοῦ λιέω τσαὶ ἄλλο νὰ ἰδῆς.
Σὲ καλὴ μερὰ (ὁ δίδων χρήματα τὸ λέγει).
Καληώρα ὄλοι.
Γεγὰ σου μὲ τὴν παρέα σου (ὅταν τῷ εἶνε γνωστός εἰς μόνος).
Τ' ἀκούς; τ' ἀκούω νὰ λές.
Τὰ μυαλά σου τσαὶ μὰ λύρα τσαὶ τοῦ μπογιατζῆ ὁ κόπανος.
Ἀφέντη μου τσαὶ Τσὺρ Γιάννη μου κλπ. (ἐκφρασις πρὸς ἀνώτερον).
Πορὸ μεγάλη εἶναι ἢ γλώσσα του ἀπ' τὸ μπῶϊ του.
Ἦ διάκρισι εἶναι στὴ ζωὴ σὺν πεθάνωμε ὄλοι γινόμεστε χούμας.
Στόμας ἔχει τσαὶ μιλὰ δὲν ἔχει.
Τοὺς ἔκαμε ντάρι - μάρι (ἄνω κάτω).
Ἐσηκώθη ὠρον πόρου καὶ μᾶς ἤρθε (ἀκαταλλήλως).
Τὸν διώξανε μὲ τῆς πομπῆς τὰ μαντήλια.
Φασκελοκουκούλωστον κ' ἄστονε.
Ἄς φάη τὸ σαμάρι του (ἐπὶ ὑβρίζοντος).
Ἄς φάη τὰ νύχια του (ἐπὶ μεμφιμορούντος).
Ξεροτηγανίζεται μὲ τὸ λάδι του.
Τόειπες τσ' ἔμοιασε.
Τριγυρορίζει σὺν τὴν ἄδικη κατάρα.
Ὁ δὲξ' ἀπὸ δῶ! . . φτού, φτού, μπαμπάτσι στὴ στράτα του.
Τζουρὰ Κωνσταντινὰ μου τσαὶ Τζουρὰ μου.
Τζουρὰ Δεφτεριά μου τσαὶ Ἀργύραϊνά μου.
Ποῦ λῆθ' (ἀρχὴ συνδιαλέξεως).
Χάθησε ἢ ἰκμάδα τῆς γῆς.
Θὰ φύγω λέω σου.
Ἐπετσε βαρεῖα στὸ στρῶμα τζαὶ νὰ ποθάνη θέλει (τὰ ὄρηματα λέγω καὶ θέλω ἐπιτάσσονται).
Αὐτὸς γὰ δαύτηνε ψυχὴ δίνει, ψυχὴ παίρνει.
Γιὰ ἰδὲς ὁ ξορκισμένος, ποῦ στὰ κομμάτια εἶναι!
Γιουρίζει σὰ φουρνάρικο ἄλογο,
Νὰ τσ' ἄλλα πέντε νὰ μοῦ χρωστᾶς δέκα (ἀνταπόδοσις φασκελώματος).
Πάει δουλειά του (ἔφυγε).
Πάει στὴ δουλειά του (εἰς τὸ ἔργον του).
Πάει σὲ δουλειά του (ἀορίστος).
Πάει γὰ δουλειά του (μεγαλειτέρας σπουδαιότητος).
Πάει γὰ τὴ δουλειά του (ὀρισμένως, σὲ μὴ δουλειά του).
Πάει γὰ τὴ δουλειά (τὴν γνωστὴ δουλειά - πολλάκις τοῦτο ἐνέχει καὶ κακοήθη ἔννοιαν).
Κλούβια τσ' ἄπιαστα (ὅταν ἀκούωνται ψευδεῖς διαδόσεις).
Μικροῦλα ποῦναι! τώρα πῆραν οἱ γερανοὶ τὴν κούγια της (ἐπὶ γεροντοκόρης νεαζούσης).
Νᾶχε ἢ ἔρημη ποδαράτσα ν' ἀνέβαινε ἀπ' τὸ καφάσι!; . . (ἐπὶ κορασιῶν ἀσχημονούντων).
Ἦχητά του (ὅταν ὀσφραίνεται τις).
Τὸ ἀνάποδο τῆς γῆς (ἐπὶ τετραπερασμένου ἀνθρώπου).
Μπῆτσε γέμου στὸ καβούτσι του (περιορίσθη πολύ).
Ἦ γρηά τοῦ γέρου (περὶ νέας γνωριζούσης πολλὰς πονηρίας).
Νὰ κάεται καὶ νὰ μπυρίζεται ὁ φωτιοκαῦμένος!
Ζούργιασε γέμου σὺν τὸ ριοῦλο.
Ἐγὼ τᾶχω φυλαμένα καὶ καλὰ ἀνασουρωμένα.
Ῥίξε ἄλλο ἀλακάτσι στῆς ἐληῆς νὰ μὴν κλωνιάσουν.
Συμπαθῶντας (κατὰ τὴν διήγησιν, μὲ τὸ συμπάθη).
Μὴ μὲ τζᾶς τὶ τζίγομαι (μὴ μὲ ἐγγίξῃς, διότι σκανδαλίζομαι).
Ντὰ κάνετε ἀκόμη; καλὰ εἴσαστε; (ἀρχὴ συνδιαλέξεως συνήθως εἰς ἐπίσκεψιν).

ἈΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΥΔΡΑΙΩΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ.

Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων.

«Ὁμοχρόνως σχεδὸν μετὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἐζέλιε τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκικῆς δυναστείας, ἐγένετο τῆς νήσου Ὑδρας ἡ ἐγκατοικίσις, τόπου ξηροῦ μὲν καὶ ἀνόδρου, ἀλμύρον καὶ δυσχεροῦς ἐκ φύσεως εἰς πόλεως καθίδρουσις, ἐπιτηδείου ὁμῶς εἰς τὸ νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Θεῆας Προνοίας, φέροντος κεκρυμμένην μὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ δυνάτου, ἔπειτα δὲ ἠϋξήμενὴν ἐπὶ πολλὴν δυνάμιν, ἐξ ἧς ἐδύνατο νὰ προσδοκᾷται ἡ τοῦ ἔθνους παλιγγενεσία. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς μὴ δυνάμενοι νὰ ἔχουσι πόρον ζωῆς ἀπὸ τῆς γῆς τῆς νήσου των, ἐπέστησαν τὸν νοῦν αὐτῶν, ἐφήρμοσαν ἐξ ὀλοκλήρου τὰς ἐνεργείας αὐτῶν εἰς τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον· τὰ μόνα αὐτῶν κεφάλαια εἰς τὴν ἀρχὴν ἦτο ἡ ναυτικὴ ἱκανότης καὶ τῆς ποντοπορείας τὸ εὐτολόμον, δι' ὧν προσεπείθοντο νὰ ἀναπληρώσωσι ναυτιλλόμενοι τὴν μικρότητα τῶν πλοίων των καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀφθονα τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἢ Ναυτιλία· ἐπλήθυνεν ἔπειτα ἡ ἐποχὴ ἐκείνη καθ' ἣν τῆς Μεσογείου τὸ ἐμπόριον ἔστησε τὴν ἐδραν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἰδίως εἰς τὰς τρεῖς ναυτικὰς νήσους, τὰς ὁποίας, διὰ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἱκανότητα αὐτῶν ἐβράβευσε μὲ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρον τῆς Ἐσπερείας Εὐρώπης· τότε ἀνηγέρθησαν αἱ περιφανεῖς ἐκεῖναι οἰκίαι, αἵτινες καὶ νῦν εἰ μὴ μαρτυροῦσι τῶν νήσων ἐκείνων τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα, τότε κατεσκευάσθησαν πλοῖα καὶ εἶδος καὶ τρόπον πολεμικῶν πλοίων ἔχοντα, τότε ἠϋξήθη τῶν κατοικῶν ὁ πληθυσμὸς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἐκ τῶν ἐπιλύδων κατοικῶν τῆς περιχώρου Πελοποννήσου καὶ τῶν ἄλλων τῆς Ἑλλάδος μερῶν τῶν νήσων οἱ κάτοικοι ἐνθαρρυνόμενοι ἐκ τῶν πρώτων αὐτῶν τελεσφόρων προσπαθειῶν ἐδιπλασίασαν τὴν ἐνεργητικότητα αὐτῶν καὶ κινδύνους ἐκ θαλάσσης, κινδύνους ἐκ πειρατῶν, κινδύνους ἐκ πολιορκιῶν θαλασσοκρατούντων Ἀγγλων καὶ Γάλλων εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι, περιποιήσαντο ἑαυτοῖς θησαυροὺς καὶ ἀνδρίας ψηλῆς δυσκατάβλητον πολλὰκις ἐν προφανεί κινδύνῳ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ τῆς περιουσίας ἐξεβίασαν πολιορκίας Ἀγγλων κατὰ Ἰσπανικὰς καὶ Γαλλικὰς χώρας, πολλὰκις συμπλακέντες μετὰ πολεμικῶν πλοίων τῆς Ἀλγερίας καὶ τῆς Τύνιδος καταναυμαίχθησαν ταῦτα καθ' ὅμοιον τρόπον τεθωρακισμένοι μὲ τὸ λημὸς ἔξιν ἀνεύραστον, ἐφάνθησαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορίου κάτοχοι καὶ ἐπροξένθησαν τῶν ἐθνῶν τὸν θαυμασμόν.

Εἰς τοιαύτην διετέλουν τότε κατάστασιν ἢ τε Ὑδρα καὶ αἱ δύο ἄλλαι νήσοι Σπετσῶν καὶ Παρόρων ἐσωτερικῶς μὲν ἐπλούτουσαν καὶ ἐζωοποιούσαν ἀναπτύσσουσαι τὸ ναυτικὸν ἐπιτήδεμα αὐτῶν καὶ φέρονσαι ἀνὰ χεῖρας τοῦ κερδοῦ τοῦ Ἑρμῆ τοῦ κηρύκειου, ἐξωτερικῶς δὲ ἐθωμάζοντο παρὰ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ βάρβαρος ἐθάψασε καὶ ἐσέβετο τὴν δυνάμιν αὐτῶν ἀγαλλόμενος, ὡς εἶπειν, εἰς τὰς προόδους αὐτῶν ἐν αἰσθηματι ἄλλοτρίῳ τοῦ συνήθους, καὶ παρεῖχεν αὐτοῖς πλείστην ὄσσην ἐλευθερίαν, μηδὲ μίαν πόποτε βίαν ἐπιφέρων. Διοικητὴς ἐκ τῶν ἐντοπιῶν ἐδιοικοῦσε μετὰ τῶν ἀρίστων τοῦ τόπου νὰ ἐγγχώρια κατὰ εὐθιμα καὶ νόμους ἐγγωροῦσι καὶ ἡ αὐτοτέλεια τοῦ τόπου ἐσημαίνετο δι' ὅλον τὸν γενικὸν τοῦ τόπου καὶ τῶν ἰδιαιτέρων τῶν κατοικῶν πράξεων. Τούτο οὐτε ἐπάτησέ ποτε τῶν νήσων αὐτῶν τὸ ἔδαφος, οὔτε ἠλθέ ποτε εἰς ἐννοίαν βλάβης κατὰ τῆς αὐτονομίας αὐτῶν, πάν δὲ τοῦναντίον ἕνεκα τῆς ἱκανότητος αὐτῶν καὶ τῆς ναυτικῆς ἐμπειρίας μετὰ σεβασμοῦ ἐν ταῖς τουρκικαῖς πόλεσιν ἐθεοοῦντο, καὶ τὰ πρώτιστα ἐπὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἔφερον, τὰς ναυτικὰς ἐκείνων διοικοῦντες δυνάμεις. Ἐν τῷ μέρῳ λοιπῶν χωρῶν οἰμοζούσης ὑπὸ τὴν δουλείαν, ἐν τῷ μέρῳ ὁμογενῶν χαλεπῶς φερόντων τὴν δεινὴν καταπίεσιν, ἐν τῷ μέρῳ ὁμοθρήσκων συνδιατωμένων μετὰ σκληρῶν τυράννων καὶ ὑφισταμένων ὅτε μὲν τῶν κτημάτων τὴν δήμευσιν, ὅτε δὲ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ τῆς τιμῆς τὴν ἀφαίρεσιν, ἐν τῷ μέρῳ Ἑλλήνων συρόντων τὰς βαρυντάτας τῆς δουλείας ἀλύσεις, οἱ Ὑδραῖοι, καὶ τῶν ἄλλων δύο νήσων οἱ κάτοικοι ἀνεξάρτητοι ὅλως ἂν καὶ ἐφάνοντο εὐδαιμονίας καὶ εὐημερίας ἀπολαύοντες, δὲν ἠδύνατο ὁμῶς ἀναπαύομενοι εἰς τὰ πλοῦτη καὶ τὰ κέρδη αὐτῶν νὰ μὴ ἀκούσωσι τῶν ἀλύσεων τῶν ἀδελφῶν τῶν λυπηρῶν ἤχων, νὰ μὴ αἰσθάνωνται τὴν ἡζὺ τῶν σκοτεινῶν αὐτῶν στεναγμῶν· τούτου ἕνεκεν ἐν τοῖς πρώτοις καὶ εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ σχεδίου τῆς ἐθνεγεροίας κοινωνοὶ ἐγένοντο, καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ κατορθωτοῦ αὐτῷ περιέβαλον, καὶ δυνάμιν ὄσσην πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ὑπεσχέθησαν. Ἄμα δὲ ἐφθασε τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ὥρα ἀνεπέτασε καὶ ἡ Ὑδρα τῆς ἐλευθερίας τῆς σημαίας καὶ πάντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἂν καὶ ἠσθάνοντο τὴν δυσχέρεαν τοῦ πράγματος, ἀπεφάσαν ὁμῶς ἐν ἐπιγνώσει, εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὴν παροῦσαν εὐημερίαν, καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα νὰ καταθέσωσι χάριν τῶν ὁμογενῶν των τότε τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ δουλείαν τεσσάρων αἰῶνων ἀνα-

κύφοντα ἐστεροῦντο φυσικῶς λόγῳ καὶ χρημάτων καὶ ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν εἰς ὄλας ταύτας τὰς γενικὰς ἀνάγκας ἤλθον εἰς ἐπικουρίαν αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νήσοι καὶ ὅλον τὴν ἀναπλήρωσιν ἐπροσπάθησαν ἐκ τῶν οἰκείων νὰ θεραπεύσωσι, καὶ τροφὰς καὶ πολεμοφόδια καὶ ὄπλα καὶ χρήματα ἀποστέλλουσαι, τὴν πρώτην, ὡς εἶπειν, ὑπόστασιν εἰς τὸν ἄριστον ἐκείνον πόλεμον χορηγήσασαι ταῦτα πάντα ὑπὸ τῆς ἱστορίας μαρτυροῦνται καὶ ἐκ τῶν ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν κειμένων ἐγγράφων τῶν τε Κυβερνήσεων καὶ τῶν Ἀρίστων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλλάς, ὑπὸ θαλασσῶν περιβρεχομένη, ἠθέλεν ἄμα τῇ ἐπαναστάσει, κατακλυσθῆ ὑπὸ σμήνου ἔχθρων, ἐὰν τὰ πλοῖα τῶν τριῶν νήσων δὲν ἐσημάτιζον Ἐθνικὸν στόλον τῶν τριῶν νήσων· λοιπὸν οἱ πρόκριτοι τὴν τοιαύτην ἀνάγκην βλέποντες, παρακινούμενοι ὑπὸ τῶν παρακλήσεων ὄλων τῶν Ἑλλήνων, φερόμενοι ὑπὸ τῆς ἀγάπης τῆς Πατρίδος καὶ πεποιθότες ὅτι αἱ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὄλης, τὸν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἀγῶνα ἀγωνιζομένης, θυσίαι αὐτῶν μετὰ τὴν ὑπεκρινγὴν τοῦ κινδύνου οὐ μόνον ἠθέλουν ἀποδοθῆ, ἀλλὰ καὶ βράβευσιν τὴν προσήκουσαν ἠθέλουν ἔχει, ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν πλοίων ἐσημάτιζαν τὸν ἐθνικὸν στόλον, καὶ διὰ τῶν χρημάτων αὐτῶν ὄπλισαν αὐτὸν μετὰ πάντα τὰ χρεῶδη τοῦ πολέμου οὐ μόνον δὲ τὴν ὕλην παρέσχον εἰς τὸν ναυτικὸν Ἄρην, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας Ἀρηίους ἔπεμπον εἰς τὸν πόλεμον καὶ διευθυντὰς πλοίων καθίδρουσαν καὶ τὴν τοῦ πολέμου τύχην διεύθυνον. Ἐπὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη ἀποδυνθέντες εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα ἐτέλουν τὰ τοῦ πολέμου, ὅπου ὑπέρχεν ἀνάγκη τῆς Ἑλλάδος τοῖς στόλοις αὐτῶν πέμποντες, μισθοδοτοῦντες τὰ πληρώματα αὐτῶν καὶ βραβεύοντες θαυμάσις τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν γενναίων συμπολιτῶν των· μετὰ τῆς δὲ οἰκονομίας τῶν πολέμου διεχειρίσθησαν, ὥστε ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη στόλον ὄλον ὄπλίζοντες, τοσαῦτα ἔδαπάνησαν, ὅσα οἰονδημπότε ἐθνος εἰς ἐν μόνον ἔτος ἠθέλε δαπανῆσαι ἐπὶ τῶν αὐτῶν πράξεων. Τὴν αὐτὴν δὲ οἰκονομίαν ἐπέδειξαν καὶ κατὰ τὴν περιστάσιν ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐκ τῶν τῆς Ἀγγλίας δανείων ἔπεμπε μετὰ προηγούμενον προϋπολογισμὸν εἰς τὰς τρεῖς ναυτικὰς νήσους. Μετὰ τοιοῦτον φρόνημα, μετὰ τοιοῦτον πνεῦμα ἐνθουσιασμοῦ οἱ τῶν νήσων πρόκριτοι ἔτρεφον μετὰ τὰς περιουσίας των, μετὰ τὰ πλοῖά των, μετὰ τὰ κεφάλαιά των, μετὰ τὰ ἀτόμητα στήθη των συμπολιτῶν των τὸν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἐθνους πόλεμον, παριστάμενοι ἀρογοὶ καὶ ἐπικουροὶ τῆς Πατρίδος ὅπου δῆποτε ὁ ἐχθρὸς ἠπείλει κίνδυνον. Ὁ στόλος τῶν τριῶν νήσων ἠγειρε τρόπαια ἀθανάτων νικῶν κατὰ τὴν Σάμον, κατὰ τὴν Χίον, κατὰ τὸν Καφηρέα, κατὰ τὴν Κρήτην κατὰ τὸν Ἀρχαλικὸν κόλπον, κατὰ τὴν Μεσημβρινὴν τῆς Πελοποννήσου παράλιαν, κατὰ τὰς Πάτρας, κατὰ τὸ Μεσολόγγιον, καὶ καθ' ὅλα τὰ παράλια τῆς δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ὅπου δῆποτε τῆς Ἑλλάδος ἐφαίνετο κίνδυνος, ἀτόκλητοι εἴτε ὑπὸ τῶν ἰσκιῶν τῶν κινδυνεύοντων ἐκεῖσε παραγενόμενοι ἠμύνοντο τὸν τοῦ ἐχθροῦ κίνδυνον ταῦτα δὲ ἐγένοντο μέχρι τοῦ ἔτους 1829, ὅτε παύσαντος πλείον τοῦ πολέμου καὶ προἰνθείσης τῆς ἐξάφνης τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἠσθάνθησαν τῆς Ὑδρας οἱ κάτοικοι τὰς λυπηρὰς συνεπειὰς τοῦ ἀφορήτου ὄγκου ὃν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἔφερον, εἶδον ἑαυτοὺς γυμνοὺς κεφαλαίων, ἐστερημένους περιουσίας καὶ ἠλαττωμένους τῶν ἐπιπέκτων ἀνδρῶν των.

Τότε τὴν παροῦσαν αὐτῶν κατάστασιν ἀναλογισάμενοι τῆς Ὑδρας οἱ πρόκριτοι κατώπτευσαν τὸ μέλλον αὐτῶν ἀπελιπίσας πλήρη. Εἰς δὲ τὸ παρελθὸν ἀποβλέψαντες ἐνόμισαν ὅτι εὐρίσκουσι εἰς αὐτὸ παραμυθίαν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τὸ ἔθνος χάριν τοῦ ὁποίου προσήνεγκεν τὰς ἑαυτῶν περιουσίας καὶ τὰ κεφάλαια τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἀνεξάρτητον καθιστάμενον καὶ γενόμενον κύριον τῆς ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῶν τούτων κειμένης μεγίστης ἐθνικῆς περιουσίας, οὐ μόνον ἠθέλεν ἀποδώσει τὰ ὀφειλόμενα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν φροντίδα ἠθέλε καταβάλλει, καὶ κύριον μέλημα ἠθέλεν ἔχει τὸ νὰ διατηρήσῃ καὶ ἐπαυξήσῃ μάλιστα τὴν ναυτικὴν ἐκείνην δύναμιν, ἣς ἂνευ ἡ Ἑλλάς ἐλευθέρα νὰ κατασταθῆ ἦτο ἀμήχανον. Ἡ ἐλπίς δὲ αὕτη δὲν ἦτο κενῆς φαντασίας ἔσθημα, ἀλλ' ἐξεπορεύετο ἐκ τοῦ λόγου τῆς σχέσεως ἣτις πρέπει νὰ ὑπάρχη μετὰ τὸ δανειστῶ καὶ ὀφειλέτου, μετὰ τὸ εὐεργετοῦ καὶ εὐεργέτου καὶ ἐκ τῶν ὑποσχέσεων ἃς πρὸς ἡμᾶς ἔπεδαμίλειον ἐν τοῖς καιροῖς τῆς γενικῆς συνοχῆς πάντες οἱ τοῦ ἔθνους ἄριστοι καὶ αὐτὰ αἱ ἐθνικαὶ συνελύσεις· ἔξω τῶν ὑποσχέσεων ὄλων τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐγγνωμένων ἰδιωτικῶς καὶ ἐπισήμως τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρηματικῶν συνεισφορῶν ἡμῶν, ἢ Πελοποννησιακῆς Γερουσίας ἀνεγώρισεν αὐτὰς ὡς ὀφλημα ἴδιον τῆς Πελοποννήσου, θεωρούμενης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὡς ὄρημητῆρον τῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας προσδοκῶν τοῦ ἔθνους. Περὶ δὲ τὸ 1823 ἔτος, ἢ ἐν Ἀσφίει ἔθνικῇ Συνέλευσις διὰ τοῦ μ.α. ψηφίσματος ἐπικυρώσασα τῆς Γερουσίας τὴν ἀπόφασιν ἐψηφίσαντο τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφλημάτων τούτων. Ὅλα ἐν γένει αἱ ἐθνικαὶ Συνελύσεις, ὅσαι συνεροτήθησαν καθ' ἃς ἐποχὰς διεπράττοντο τῶν τριῶν νήσων τὰ κατορθώματα, ἔχουσαι καθαρὰν τὴν πρᾶκτομένων τὴν συνεδίωσιν, ἐψηφίσαντο ῥητῶς καὶ ἐπισήμως τὴν ἀπόδοσιν τῶν συνεισφορῶν τούτων. Αἱ δὲ μετὰ ταῦτα συνελύσεις ἀναγνωρίζουσαι καὶ αὐτὰ τὸ δίκαιον τῶν ἀπατήσεων τῶν νήσων ἐψηφίσαντο κατὰ προτίμησιν

των άλλων περί της απότισεως αὐτῶν οὕτως ἔπραξεν ἢ ἐν Τροιζήνι ἐθνικῇ συνέλευσις, ἢ ἐν Ἀργεῖ καὶ ἢ ἐν Ἀθήναις, ἰδίως δὲ ἢ ἐν Ἀργεῖ συνέλευσις ἐψηφισεν, ἄρ' οὐ ἐκκαθαρισθῶσιν αἱ ἀπαιτήσεις αὐταὶ νὰ καταγραφῶσιν εἰς βιβλίον ἐθνικόν, νὰ προσδιορισθῇ πρὸς ἀπόσβεσιν αὐτῶν τὸ δέκατον τοῦ μέλλοντος ἐξωτερικοῦ δανείου καὶ νὰ διανεμηθῇ τοῖς δανεισταῖς ἐθνικῇ γῆ. Συμφώνως δὲ τοῖς ψηφίσμασιν ἐκείνοις ἢ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Ἰωάννου τοῦ Καποδιστριαίου συνέστησε κατὰ τὸ 1829 ἔτος ἐπιτροπὴν, ἣτις ἐξετάσασα μετὰ αὐστηρῶς ἀκριβείας τῆς Ὑδρας τοὺς λογαριασμοὺς παρεδέχθη αὐτοὺς ὡς ἀληθεστάτους καὶ πραγματικούς.

Κατ' αὐτοὺς ἢ Ὑδρα δικαιοῦται νὰ λάβῃ ἐκ χρηματικῶν συνεισφορῶν, ἐκ πλοίων χρησιμευσάντων εἰς πυρπολικά, ἐφ' ὧν ἐδόθησαν τοῖς ἰδιοκτῆταις χρεωστικά ὁμολογία τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκ φθορᾶς τῶν πλοίων κατὰ τὸν ἀγῶνα, ἐκτιμηθείσης ὑπὸ ἐπιτροπῆς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διορισθείσης, ἣτις βεβαίως ἔπραξε τὴν ἐκτίμησιν μᾶλλον πρὸς ὄφελος τῆς Κυβερνήσεως ἢ τῶν ἐχόντων λαβεῖν δίστιλα Ἰσπανίας ἐπέκεινα τῶν ἐνὸς ἐκατομμυρίου καὶ ἑπτακοσίων χιλιάδων ἀρ. 1,700,000, μὴ περιλαμβανομένης εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο τῆς ἐκτιμῆσεως τῆς φθορᾶς τεσσάρων πλοίων (τοῦ Τουμπάζη ὁ Θεμιστοκλῆς, τοῦ Μιαούλη ὁ Ἄρης, τῶν Κριεζίδων ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ τῶν Κουντουριωτῶν ὁ Ἀχιλλεὺς, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀπόντα κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτιμῆσεως) προσέτι τῆς φθορᾶς τῶν πλοίων τῶν χρησιμευσάντων μετὰ ταῦτα εἰς πυρπολικά μετ' οὐ πολὺ δὲ συνεπῆς ταῖς πράξεις αὐτῆς ἢ ἐπὶ Καποδιστριαίου Κυβερνήσεως ἤρξατο τῆς ἐκτελέσεως τοῦ πρὸς ἀπόσβεσιν τῶν εἰς τὰς τρεῖς ναυτικάς νήσους ὀφειλομένων σχεδίου τῆς καὶ ἐχορηγήσεν αὐταῖς ἐκ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τότε δημοσίου Ταμείου δαχμιάς 300,000 δι' ὧν ἐπεσκευάσθησαν τὰ εἰκῆ ἐν τοῖς ὄρμοις δι' ἔλλειψιν χρημάτων κείμενα πλοῖα, ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν καὶ ἐπὶ δύο ἔτη ἐξωογόνησαν τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον τῶν νήσων· ἔκτοτε δὲ οὐδὲν πλέον ἐγένετο ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἀπαιτήσεων ἂν καὶ δι' ἀναφορῶν ἔπεκαλεσάμεθα τὴν δικαιοσύνην τῆς Κυβερνήσεως· τὸ δάνειον ὅπου ὑπαινίχθητο ὁ ἀοιδίμος Κυβερνήτης ἦλθε καὶ παρήλθε· τῶν ἐθνικῶν γαιῶν αἱ πλείστα ἐδόθησαν εἰς ἄλλον κυριότητα, αἱ δὲ ἡμέτεραι ἀπαιτήσεις ἔμειναν ἀνεπιτέλεστοι, καίτοι ὑφ' ὄκτων τῶν ἐθνικῶν Συνελεύσεων καὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Καποδιστριαίου ἀναγνωρισθεῖσαι καὶ ἐξελεγχθεῖσαι τῆς ἀπροσδοκίτου ταύτης ἀναβολῆς περὶ τὰς ἀπαιτήσεις ἡμῶν αἱ συνέπειαι νῦν πλέον φαίνονται καθαρῶς· τῆς Ὑδρας οἱ κάτοικοι μὴ ἔχοντες πρὸς συντήρησιν τῆς φυσικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως ἄλλον πόρον ζωῆς εἰμὴ τὸν ἐκ τοῦ ἐμπορίου, δὲν δύναται βεβαίως πλέον νὰ ἀντέξωσιν εἰς τὴν ἔνδειαν στερούμενοι ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη τῶν πλοίων καὶ τῶν κεφαλαίων δι' ὧν ἐτελείετο ἄλλοτε τὸ ἐμπόριον. Ὅθεν ἢ περὶ τῆς ἡμετέρας ἀπαιτήσεως ἀδιαφορία δὲν εἶναι ἀδιαφορία ἐπὶ ὀλίγων πραγμάτων ἀπλῶς, ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς τῆς φυσικῆς ὑπάρξεως λαοῦ ὀλοκλήρου ἔχοντος δικαίωμα ἀναντίρρητον διὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ ἔθνους εὐγνωμοσύνην. Οἰκογένεια ἔχουσα ἄλλοτε ἐκατομμύρια δραχμῶν καὶ ἐν πλούτῳ διαβιώσασα στερούται σημερὺν αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄγτου. Αἱ ἄλλοτε περιφανεῖς οἰκίαι ἡμῶν χρησιμεύουσι σήμερον, ἔρημοι σχεδὸν ἐνοίκιον καὶ πραγματίων, εἰς ἔλεγχον τῆς ἄλλοτε πλουσίας νῦν δὲ ἀλεγνομένης καταστάσεως ἡμῶν τὸ ναυτικὸν ἡμῶν τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἐπροξένοι τὸν θαυμασμὸν τοῦ πολιτισμένου κόσμου, ἐξέλιπε σήμερον καὶ ἐκλείπει καθ' ἑκάστην ταῦτα εἰσὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰρημένης ἀδιαφορίας πρὸς τὰς ἡμετέρας ἀπαιτήσεις· λαμβάνουσι μὲν τινες χορηγίας τινὰς ἀλλ' αἱ χορηγία αὐταὶ δὲν ἐμφαίνουσι τὴν ἀληθῆ σχέσηον τῶν ἡμετέρων ἀπαιτήσεων πρὸς τὸ ἔθνος, ἀλλὰ δίδονται εἴτε λόγφ ἔλεος εἴτε λόγφ προσωπικῶν διασῆμων ὑπηρεσιῶν, διότι ἄλλως εἶναι ἀμήχανον νὰ ἐνοήσῃ, τις τὸν λόγον τῶν ἐξαιρετικῶν αὐτῶν καὶ πόρφω πάσης ἐπὶ αὐτῶν τῶν ἀπαιτήσεων στηριζομένης ἀναλογίας διδομένων εἰς τινὰς μόνον χορηγίῶν.

Ἀντιπρόσωποι τῶν Ἑλλήνων,

Ἡ ἀναβολὴ αὐτῆ τοῦ ἔθνους περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν εἰς ἡμᾶς ὑποσχεθέντων δὲν φέρει μόνον εἰς ἡμᾶς βλάβην, ἀλλὰ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος· ἡμᾶς μὲν αὐτὴ κατέστρεψε καὶ καταστρέφει, εἰς δὲ τὸ ἔθνος φέρει οὐ μικρὰν τὴν βλάβην, διότι πρῶτον μὲν δὲν παριστάνει τὴν πολιτείαν τῆς Ἑλλάδος εὐγνώμονα πρὸς ἄνδρας ἐν καιροῖς ἐπιμελείας δεομένους, ἐνεργετήσαντας τὸ ἔθνος καὶ συντελέσαντας τὰ μέγιστα εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὑπαρξιν, δευτέρου δὲ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ ἔθνους τὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἀνευ τῆς ὁποίας τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ὑπὸ θαλασσῶν κύκλω περιβροχόμενον δὲν δύναται νὰ ἀῤῃθῇ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ προσήκον μεγαλεῖον· ὁποία ἔσεται ἢ ζῆμια τοῦ ἔθνους ὅταν αὐτὸ στερηθῇ τῆς δυνάμεως ὀκτὼ χιλιάδων ναυτῶν ὧν ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ τόλμη κατεναυμάχησε δι' ἐμπορικῶν πλοίων ἠνωμένους τοὺς ὑπερηφάνους στόλους τῆς Βυζάντιου τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀφρικῆς; οἰονδήποτε μέτρον καὶ ἂν λάβῃ ἢ Β. Κυβέρνησις ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἀπαιτήσεων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν τοῦ ἔθνους περὶ ἡμᾶς ῥητῶν συνομολογήσεων θέλει ἐπαναφέρει πλοισίαν τὴν ἀμοιβὴν εἰς αὐτὸ, ἐπειδὴ ἀποδίδουσα εἰς τὰς ναυτικάς νήσους τὰ ὀφειλόμενα ἢ Κυβέρνησις θέλει παρασκευάσει διὰ τὰς μελλούσας τοῦ ἔθνους ἀνάγκας ἄλλους

αὐτοῦ ἐνεργέτας, θέλει ἐπαυξήσει τὴν ναυτικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ θέλει ἔχει ἐτησίαν οὐ μικρὰν πρόσδοτον ἐκ τοῦ κεφαλαίου τὸ ὁποῖον θέλει χορηγήσει εἰς βραχίονας φιλοπόνους, δραστηρίους καὶ ἱκανοὺς πρὸς παραγωγὴν χημιάτων· ἐν ἐνὶ λόγφ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰ συνομολογηθέντα ἢ Κυβέρνησις καὶ φροντίζουσα περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν εἰς τὰς ναυτικάς νήσους ὀφειλομένων ἄτε πατριζῶς κηδομένη τῆς ὑπολήψεως τοῦ ἔθνους, θέλει παρᾶσαι πόρον ζωῆς εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν, θέλει ἐπαυξήσει καὶ κρατύνει τὴν τοῦ ἔθνους δύναμιν καὶ θέλει προετοιμάσει νέους πόρους εἰς τὸν δημόσιον Ταμῖον τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων τὴν ἐπαγγελίαν βεβαίως τὰ καθ' ἑκάστην γενόμενα, διότι εἰς τὴν Ἑλλάδα κύριος πόρος τοῦ δημοσίου πλοῦτου εἶνε τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον θέλει τὰ μέγιστα ἐμφυχωθῇ ὅταν ἢ Β. Κυβέρνησις λάβῃ ὀριστικὸν μέτρον περὶ τῶν ἀπαιτήσεων ἡμῶν.

Ἄν μέχρι τοῦδε, ὃ Ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους, δὲν ἐλήφθη κανὲν μέτρον ἐπὶ τούτου, δὲν ἀποδοῖμεν τὴν αἰτίαν εἰς διάθεσιν ἀρνήσεως δικαιοσύνης ἢ εἰς παραγνώρισιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, ἀλλ' εἰς τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὐρέθη τὸ ἔθνος μετὰ τοῦ πολέμου τὴν κατάστασιν καὶ εἰς τὰς δεινάς αὐτοῦ περιτετεῖας.

Νῦν ὅμως τῆς ὑπερτάτης τῶν τοῦ ἔθνους λειτουργιῶν ὑπὸ τὸ σπήπτρον δικαίου Βασιλέως παρ' Ὑμῶν, ὃ Ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους, διεπομένης, ἔπεισι πλέον ὁ καιρὸς, καθ' ὃν πρέπει νὰ ἀνεύρητε ἐν τῇ συνέσει Ὑμῶν τὸν οἰκείον τρόπον τῆς θεραπείας τῶν δεινῶν μας καὶ νὰ πραγματοποιήσητε ὅσα αἱ ἐθνικαὶ συνεισέσεις ὑπὲρ ἡμῶν ἐψηφισάντο, ἀποφασίζοντες ὀριστικῶς τὸν τρόπον τῆς ἐπανορθώσεως τῶν ἐκ τοῦ ἀγῶνος προκυμασῶν εἰς τὰς τρεῖς ναυτικάς νήσους ζημιῶν. Οἱ Ἑλληνας ἐφάνησαν ἀνέκαθεν εὐγνώμονες πρὸς τοὺς ἐνεργέτας καὶ ἐτίμησαν καὶ ἐβράβευσαν αὐτοὺς διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας. Πεποιθήμεν δὲ ὅτι τὸ αὐτὸ αἶσθημα φέρετε εἰς τὰς Ψυχὰς καὶ Ὑμεις, ὃ Ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτοῦ ὀδηγούμενοι θέλετε ἐπιστήσει τὴν προσσχὴν Ὑμῶν ἐπὶ τὴν ἀδικίαν ἢν χαλεπῶς πλέον φέρομεν στερούμενοι ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη τῶν δικαίων ἡμῶν, καὶ θέλετε ψηφίσει τὸ ὀριστικὸν τοῦτο μέτρον. Ἐὰν ὅμως φανῇ ἐργώδες καὶ χρόνου τινας χρῆζον τὸ νὰ ἀποφασισθῇ τελειωτικῶς ὁ καθόλου τρόπος τῆς ἀποδόσεως τῶν ὀφειλομένων, ἀναθέτασε τοῦτο εἰς τὴν συνέσει τῆς Βουλῆς, ἀξιοῦμεν παρὰ τῆς δικαιοσύνης Ὑμῶν, ὃ Ἀντιπρόσωποι, μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἐκείνης ὀφθίσεως, ἵνα ψηφίσητε νὰ χορηγηθῆ κατ' ἔτος εἰς τὰς ἐχούσας δικαίωμα ἀπαιτήσεων οἰκογενείας ποσὸν οἰονδήποτε ἐγκρίνοτε, ἀλλ' ἱκανὸν νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν καὶ νὰ χρησιμεύσῃ αὐτοῖς εἰς σχηματισμὸν παραγωγικοῦ τινοῦ κεφαλαίου. Ἄλλ' οἰονδήποτε προσωρινὸν μέτρον καὶ ἂν ψηφισθῇ παρ' Ὑμῶν ἐπὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῶν τριῶν νήσων, πρέπει νὰ θεμελιούται ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ δικαίου καὶ νὰ ἦναι γενικὸν πρὸς πάντας καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰς ἐκάστου χρηματικὰς ἀπαιτήσεις.

Ὑποσημιούμεθα μὲ σέβας βαθυτάτων.

Ἐν Ὑδρα τῇ 30 Νοεμβρίου 1851.

Οἱ πρόφω τῆς Ὑδρας Πρόξωτοι καὶ λοιποὶ συνεισενεργῶντες.

Λάζαρος Κουντουριώτης. — Σταράτης Ν. Μπουτούρης. — Ι. Ὁρλάνδος. — Διὰ τὴν Μαρίαν σύζυγον Λαζάρου Τσαμαδοῦ Σ. Α. Σαραζοῦς. — Ἐλένη Χίρα Θ. Γκίκα καὶ δι' αὐτὴν ἀγράμματον ὃ γαμβρὸς τῆς Ι. Ρ. Παπᾶ Κωνσταντίνου Ἰατροῦ. — Βασίλειος Σ. Μπουτούρης. — Ἐμμανουὴλ Ι. Τουμπάζης. — Ἰωάννης Ἀναστ. Θεοδοράκης. — Ἐλευθέριος Σ. Μπουτούρης. — Ἐμμ. Δ. Κριεζῆς. — Α. Θεοδοράκης κατ' ἐντολὴν τῆς ἀγράμματον μητρὸς τῆς Μαρίας Δ. Α. Θεοδοράκης. — Ἀνδρέας Α. Μιαούλης. — Λάζαρος Ι. Τουμπάζης. — Γκίκας Α. Ὁρλάνδ. — Κωνσταντίνος Μεθενίτης, ἐμπόρου ὃν, ὃ υἱὸς τοῦ Λαζάρου Ν. Μεθενίτης. — Α. Πινότσης. — Λάζαρος Τσώρτζης. — Δημήτριος Λαζάρης. — Διονύσιος Δ. Λαζαρίμου. — Γεώργιος Ν. Μπουτούρης. — Θ. Κ. Ρήγας. — Διὰ τὴν Αἰκατερίνην Γ. Νέγκα ὃ υἱὸς τῆς Κισσοῦς Γ. Νέγκα. — Διὰ τὴν Καλλὴν Ἐμμ. Νέγκα ὑπογράφω ὃ σύζυγός τῆς Φ. Γ. Μπουτούρης. — Μαρία Χίρα Ἰωάννου Ἀθρινῶ καὶ δι' αὐτὴν ὑπογράφω ὃ υἱὸς τῆς Νικόλαος Ἀθρινῶ. — Διὰ τὴν Χίραν Ἀνοῦσαν Λαζάρου Μπροτσκού ὃ ἐξημέριος αὐτῆς Γεώργιος Ἰερειῆς Μάνος. — Διὰ τὴν Μαρίαν Β. Δοντᾶ ὑπογράφω ὃ υἱὸς τῆς Ἰωάννης Β. Δοντᾶ. — Διὰ τὸν Δημήτριον Βάθου Δοντᾶ ἢ σύζυγός τοῦ Σκεῦο Δημητρίου Βάθου Δοντᾶ. — Διὰ τὸν Νικόλαον Ὁγκραν ὑπογράφω ἐγὼ ὃ Παναγιώτης Θ. Καλλιγᾶς. — Σηδεροῦλα Χριστοφίλου Δ. Χριστοφίλου καὶ διὰ αὐτὴν ἢ θυγάτηρ τῆς Ἀνδριάντα. — Α. Εὐαγγελίδης. — Κωνσταντίνος Δαμιανός. — Διὰ τὴν Βασιλικὴν Ἰωάννου Μαροῦκα ἢ θυγάτηρ τῆς Ζωῆτσα Ἰωάννου Μαροῦκα. — Πετροῦλα Ι. Αλαρχοῦ. — Δημήτριος Ν. Βόικου.

Οἱ ἐν Πόρφ. Ἐμμ. Γ. Βούλγαρης. — Ν. Ἐμμ. Τουμπάζης.

Οἱ ἐν Ἀθήναις. Δ. Γ. Βούλγαρης. — Διὰ τὸν Νικόλαον Βασιλείου Μπουτούρη κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως Σ. Μπουτούρη. — Ἰωάννης Σ. Μπουτούρη. — Δημήτριος Σ. Μπουτούρη. — Νικόλαος Θ. Γκίκα. — Δημήτριος Α. Τσαμαδός. — Γ. Ι. Τουμπάζης. — Μ. Α. Τσαμαδός. — Σ. Δοκός. — Γ. Δοκός. — Ν. Α. Τσαμαδός. — Δημ. Α. Θεοδοράκης. — Ἀντώνιος Δ. Κριεζῆ. — Φ. Παπᾶ Μανώλη. — Α. Παπᾶ Μανώλη. — Δημ. Α. Βόικος. — Νικ. Α. Βόικος. — Παναγιώτης Π. Γκίκα. — Ἰω. Δ. Ζάκας. — Α. Ν. Βόικος. — Διὰ τὴν σύζυγον τοῦ ἀποθανόντος Ἰωάννου Π. Γκίκα (Μακροπούρα) Παναγιώτης Π. Γκίκα. — Α. Ζερβός. — Νικόλαος Ε. Γκίκα. — Ἀντώνιος Θ. Παπᾶ Ἀντωνίου.